

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 2.

ÅREN

1861—1865.

UPSALA LÄN.

---

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Upsala län, beläget emellan 59° 25' och 60° 40' nordlig bredd samt emellan 34° 29' och 35° 55' östlig längd, omfattar en areal af 49,298 kvadratmil fast land med öar och vattendrag. Angående länets gränser och allmänna beskaffenhet meddelas fullständiga uppgifter uti de år 1850 i Stockholm utgifna "Beskrifning öfver Upsala län" af Lektorn W. Tham samt "Topografiska och statistiska uppgifter om Upsala län", till hvilka skrifter således nu jemväl här hänvisas.

Länet är indeladt i judicielt hänseende uti tre *domsagor* med sjutton *tingslag*, i administrativt hänseende uti sex *fögderier* med nitton *länsmansdistrikt* samt i ecklesiastikt hänseende uti elfva *kontrakter* eller *prosterier* med 61 *pästorater*, samt 86 *lands-* och 2 *stadsförsamlingar*. Länets begge städer hafva egen jurisdiktion.

Oregelbundenheterna i länets indelning, deruti någon förändring under femårsperioden icke blifvit vidtagen, kvarstå fortfarande, så att i judicielt och administrativt hänseende Lena socken hör till dels Norunda och dels Rasbo härad, Erntuna socken till dels Norunda, dels Rasbo och dels Waksala härad, Herkulsberga socken till dels Trögds och dels Lagunda härad, Wårfrukyrka socken till dels Trögds, dels Åsunda och dels Lagunda härad, Jomkils socken till dels Ulleråkers och dels Bälunge härad samt Järlåsa socken till dels Hagunda, dels Bälunge, dels Ulleråkers och dels Thorstuna härad, det sistnämnda af Westmanlands län. Till Bälunge och Norunda härader höra delar af Harbo socken i Westmanlands län, till Lagunda härad en del af Hernevi socken i nyssnämnda län samt till Tierps tingslag delar af Öster Wåla socken jemväl i Westmanlands län. Uti ecklesiastikt hänseende utgör Gryta socken i Hagunda härad annex till Giresta socken i Lagunda härad, Ekeby socken i Olands härad moderförsamling till Bladåkers socken i Stockholms län, Skepthammars socken i Olands härad annex till Hökhufvuds socken äfven i Stockholms län samt Nysätra socken i Lagunda härad moderförsamling till Österrunda socken i Westmanlands län.

Karta öfver Upsala län är af Topografiska korpsen utgifven år 1850. *Rikets Ekonomiska Karteverk* är för Upsala län så långt framskridet, att de i sammanhang med detta karteverk författade jordbeskrifningar kunnat läggas till grund för den i denna berättelse intagna redogörelse för länets jordbruk, ehuru kartor

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-68.
1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.....	1.
2. Innevånare.....	3.
Tab. Litt. A. Folkökningen i Upsala stad.....	4.
Tab. Litt. B. Bränvinsutskänkning och utminuterung.....	5.
Tab. Litt. C. Skuldfordringsmål.....	7.
Tab. Litt. D. Frivilliga Skarpskytteföreningar	7.
3. Näringar.....	8.
Tab. Litt. E. Arealuppgifter enligt Ekonomiska Karteverkets beskrifningar.....	8-9.
Tab. Litt. F. Jemförelse mellan senaste femårsberättelsens och Ekonomiska Karteverkets arealuppgifter å odlad jord och naturlig äng å landsbygden.....	11.
Tab. Litt. G Jemförelse mellan Ekonomiska Karteverkets och de genom Hushållningssällskapet insamlade primäruppgifternas åker-arealsumma för länets landsbygd och städer.....	12.
Tab. Litt. H. Antalet ägare och brukare af odlad jord år 1865.....	15.
Tab. Litt. I. Den odlade jordens användning för samt utsädes- och skördebeloppet af de olika växtslagen år 1865.....	16- 17.
Tab. Litt. K. Procentförhållanden i afseende på åkerjordens användning.....	19.
Tab. Litt. L. Procentförhållanden i afseende å den besådda åkerjordens areal inom länet i sin helhet år 1865.....	21.
Tab. Litt. M. Procentförhållanden i afseende å den besådda åkerjordens areal inom de särskilda hushållningsdistrikterna år 1865.....	23.
Tab. Litt. N. Årliga behovet af utsäde.....	24.
Tab. Litt. O. Jemförelse emellan det årliga utsädesbeloppet år 1860 och år 1865.....	25.
Tab. Litt. P. Procentförhållanden i afseende å skördebeloppet af de särskilda växtslagen inom hela länet år 1865.....	26.
Tab. Litt. Q. Procentförhållanden i afseende å skördebeloppet af de särskilda sädesslagen inom hvarje hushållningsdistrikt år 1865.....	28.
Tab. Litt. R. Jemförelse emellan skördebeloppet samt det verkliga behovet af säd och potatis år 1865.....	30-31.
Tab. Litt. S. Handelspriser i Upsala stad.....	32.
Tab. Litt. T. Dagsverkspriser och årslöner år 1865.....	34.
Tab. Litt. U. Procentförhållanden i afseende å antalet kreatur inom länet.....	38.
Tab. Litt. V. Åtgång af kol vid nedannämnde bergverk.....	45.
Tab. Litt. X. Bränvinsbränning och afgifterna därför.....	46.

	Sid.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	47.
Tab. Litt. Y. Ångbåtsfarten emellan Upsala och Stockholm.....	53.
5. Kameralförhållanden.....	55.
Tab. Litt. Z. Årspriser enligt markegångstaxorna.....	55.
Tab. Litt. A ¹ . Försäljningen af spritdrycker och afgifterna därför.....	55.
6. Politi.....	57.
Tab. Litt. B ¹ . Upsala läns Brandstodsbolag.....	60.
Tab. Litt. C ¹ . Patienter å länslasarettet och kurhuset.....	62.
Tabellbilagor	64-77.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	64.
Tab. N:o 2. Jordbruk.....	65.
Tab. N:o 3. Boskapsskötsel.....	66.
Tab. N:o 4. Skogshushållning.....	67.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	67.
Tab. N:o 6. Af rofdjur dödade husdjur [inga tabelluppgifter finns]...	67.
Tab. N:o 7 a. Grufvor, bergverk och bruk, samt fabriker och manufakturinrättningar år 1865.....	68.
Tab. N:o 7 b. Handverkare och idkare af annan näring år 1865.....	69.
Tab. N:o 8 a. Allmänna vägar 1861-1865.....	70.
Tab. N:o 8 b. Gästgifverier och skjutsning 1861-1865.....	70.
Tab. N:o 9 a. Sjöfart, år 1865.....	71.
Tab. N:o 9 b. Handlande, år 1865	71.
Tab. N:o 10 a. Hemman och jordlägenheter m. m. å landsbygden, år 1865.....	72.
Tab. N:o 10 b. Jordområde och egendomar i städerna.....	73.
Tab. N:o 11. Laga skiften.....	73.
Tab. N:o 12. Krono-uppbörden.....	74.
Tab. N:o 13. Sparbanker.....	76.
Tab. N:o 14. Fattigvården.....	77.

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 2.

ÅREN

1861—1865.

UPSALA LÄN.

---

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Upsala län, beläget emellan 59° 25' och 60° 40' nordlig bredd samt emellan 34° 29' och 35° 55' östlig längd, omfattar en areal af 49,298 kvadratmil fast land med öar och vattendrag. Angående länets gränser och allmänna beskaffenhet meddelas fullständiga uppgifter uti de år 1850 i Stockholm utgifna "Beskrifning öfver Upsala län" af Lektorn W. Tham samt "Topografiska och statistiska uppgifter om Upsala län", till hvilka skrifter således nu jemväl här hänvisas.

Länet är indeladt i judicielt hänseende uti tre *domsagor* med sjutton *tingslag*, i administrativt hänseende uti sex *fögderier* med nitton *länsmansdistrikt* samt i ecklesiastikt hänseende uti elfva *kontrakter* eller *prosterier* med 61 *pästorater*, samt 86 *lands-* och 2 *stadsförsamlingar*. Länets begge städer hafva egen jurisdiktion.

Oregelbundenheterna i länets indelning, deruti någon förändring under femårsperioden icke blifvit vidtagen, kvarstå fortfarande, så att i judicielt och administrativt hänseende Lena socken hör till dels Norunda och dels Rasbo härad, Erntuna socken till dels Norunda, dels Rasbo och dels Waksala härad, Herkulsberga socken till dels Trögds och dels Lagunda härad, Wårfrukyrka socken till dels Trögds, dels Åsunda och dels Lagunda härad, Jomkils socken till dels Ulleråkers och dels Bälunge härad samt Järlåsa socken till dels Hagunda, dels Bälunge, dels Ulleråkers och dels Thorstuna härad, det sistnämnda af Westmanlands län. Till Bälunge och Norunda härader höra delar af Harbo socken i Westmanlands län, till Lagunda härad en del af Hernevi socken i nyssnämnda län samt till Tierps tingslag delar af Öster Wåla socken jemväl i Westmanlands län. Uti ecklesiastikt hänseende utgör Gryta socken i Hagunda härad annex till Giresta socken i Lagunda härad, Ekeby socken i Olands härad moderförsamling till Bladåkers socken i Stockholms län, Skepthammars socken i Olands härad annex till Hökhufvuds socken äfven i Stockholms län samt Nysätra socken i Lagunda härad moderförsamling till Österrunda socken i Westmanlands län.

Karta öfver Upsala län är af Topografiska korpsen utgifven år 1850. *Rikets Ekonomiska Karteverk* är för Upsala län så långt framskridet, att de i sammanhang med detta karteverk författade jordbeskrifningar kunnat läggas till grund för den i denna berättelse intagna redogörelse för länets jordbruk, ehuru kartor

öfver alla delar af länet ännu icke från trycket utkommit, dock återstå numera endast sådana öfver Löfsta tingslag, Films och Dannemora tingslag samt Olands härad.

Utaf *Geologiska Karteverket* äro utgifna dels karta med tillhörande beskrifning öfver Fyrisåns dalbäcken och dels "bladen Lindsbro, Skattmansö, Sigtuna och Enköping", innehållande kartor öfver större delen af Bro, Håbo, Trögds och Åsunda samt delar af Ulleråkers, Hagunda och Lagunda härad. Undersökningar i och för fortsättning af detta, för kännedom om länets geologiska förhållanden så viktiga, karteverk lära i afseende å största delen af Upsala län redan blifvit verkställda, så att flera kartor härutinnan snart torde vara att emotse.

Läraren i agritekturkemi vid Ultuna Landtbruksinstitut, Professoren C. E. Bergstrand, har äfven under ifrågavarande, likasom under nästföregående, femårsperiod å flera enskilda egendommar inom länet verkställt *agrikultur-geologiska* undersökningar och deröfver upprättat kartor, hvarigenom detaljkännedom af hithörande förhållanden väsendtligen befordrats. Till bekostande af sådana undersökningar har jemväl något penninge-bidrag för en gång blifvit af länets Hushållningssällskap beviljadt.

Det uti senaste femårsberättelsen omförmälda förslag angående sjön Tämnarens sänkning, hvarigenom omkring 20,000 tunland vattendränkt mark skulle kunna göras odlingsbar och fruktbar, har åter strandat emot de svårigheter, som mött i följd af nedomliggande jernbruks med flera vattenverks rätt till begagnande af vattnet från nämnda sjö. Man kan likväl hoppas, att, i händelse det förslag till lag rörande vattenrätten, som blifvit uppgjort af den utaf Eders Kongl. Maj:t för sådant ändamål i nåder tillsatta kommité, varder antaget, såväl nyssomförmälda som äfven andra väl behöfliga större vattenaftappningsföretag, hvilka nu förhindras af svårigheten att kunna med vattenverksägarna träffa billiga öfverenskommelser, skola framdeles komma att bringas till verkställighet.

Sänknings af Ålbo och Ekeby sjöar samt utdikningen af Wänge och Läby träsk hafva deremot under femårsperioden blifvit fullbordade, ehuru frågan om inlösen af Upsala Akademi tillhöriga Qvarnbo qvarn m. m. ännu icke är så fullständigt utredd, att uppgift å kostnaden för företaget och den jordareal, som derigenom blifvit odlingsbar, för det närvarande kan meddelas. Upprensningen och fördjupningen af Olandsån med dertill hörande vattendrag, som uti senaste femårsberättelsen jemväl omförmäldes, har under femårsperioden blifvit påbörjad. Olandsåns öfversvämningar och den skada, som deraf förorsakats, har redan på sextonhundratalet varit föremål för åtgärder från myndigheternas sida, så att Frösåkers häradsrätt år 1686 vid vite förbjöd kungsådrans stängande och 1688 ålagt allmogen, "att vara behjelpig att upprensa ån så djupt att vattnet fri framfart hade och ej tillfogade obotlig skada på åker och ängar", och jemväl sedan hafva under följande århundraden esomoftast tvister härutinnan förekommit. Den nu påbörjade sänknings har förberedts först vid ett år 1846 hållet sammanträde å Gimo bruk med omkringboende jordägare, efter kallelse af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms och Upsala län, vid hvilket sammanträde framlades kostnadsförslag och jemväl utsågs en direktions för arbetets utförande. Verkställigheten afstannade dock, intill dess ett nytt sammanträde hölls vid Haberga gästgivarergård den 23 April 1853 och en ny direktions utsågs, hvilken sedermera uppdrog åt Löjtnanten C. Rudbeck att undersöka vattendragen. Löjtnanten Rudbeck aflemnade den 30 September 1854 ett betänkande, åtföljdt af kostnadsförslag samt omfattande:

- a) Olandsåns rensning från sjön Ginningen till Waldeqvarn,
- b) Åns rensning från Waldeqvarn till hafvet, och
- c) Upprensning af vattendraget från Lydinge till Ginningen, eller sänkning af Lydinge, Tår- och Stamm-sjöarne. Enär detta förslag icke tillika omfattade sjön Ginningens öfriga tillopp från Harsjön, Kärfven, Testen, Norrsjön och Wiksjön, hvilka sjöars vattenstånd är beroende af vattenståndet i den förstnämnda, som utgör hufvudbasinen för dem alla, erhöi Förste Landtmätaren C. Sjöholm år 1860 uppdrag att utsträcka undersökningen jemväl till sist omförmälda sjöar och dem omgifvande sumpiga trakter samt att upprätta karta öfver

alla de ägor, som ansågos lida af vatten och hindras från odling i följd af Olandsåns öfversvämningar. För-rättningen verkställdes under våren 1860 och våren 1861, och resultatet deraf ligga till grund för det nu under verkställighet varande arbetet, som omfattar inlösen af Valde qvarn, upprensning, rätning och fördjupning till 5 fot af Olandsån från och med fallet vid nämnda qvarn till sjön Ginningen samt upprensning af Lydinge vattendraget till Ginningen och sänkning af denna sjös sidotillopp från Harsjön, Kärfven, Testen, Norrsjön och Wiksjön, för hvilket allt kostnaden beräknats till sammanlagdt 245,885 Riksdaler Riksmünt. De nedanom Valdefallen föreslagna rensningsarbeten ingå icke uti företaget; men genom vederbörande jordägares enskilda bemödanden äro viktiga arbeten härutinnan utförda. Den ägorymd, som af Förste Landtmätaren Sjöholm beräknats med säkerhet få nytta af företaget, omfattar 8,042 tunland, 21 kappland, hvaraf största delen kan blifva tjenlig för odling, enär marken, med undantag af mossarne, i allmänhet består af dy och matjord på lerbotten, hvilken å de flesta ställen träffas på 2 å 3 fots djup. Dessutom finnas flere omkringliggande lågländta trakter, af tillsammans minst 1,000 tunlands areal, hvilka, ehuru de ej blifva odlingsbara, likväl af företaget tillskyndas fördel. De vattenskadade ägorna äro belägna inom 10 socknar, deraf 5 i Stockholms län och 5 i Upsala län. Sedan den nu angifna vidsträcktare planen för arbetet blifvit af intressenterne antagen vid ett sammanträde å Lydinge gård den 15 Maj 1862, vid hvilket sammanträde åter tillsattes en direktion med uppdrag att bringa företaget till verkställighet, söktes och erhöles sedermera vid 1862 och 1863 årens riksdag för arbetets utförande ett lån af allmänna medel å 137,500 Riksdaler Riksmünt, hvilket lån är räntefritt under fem år och sedermera skall återbetalas medelst amortering i stadgad ordning. Villkoren i öfrigt för lånets beviljande voro, att arbetet skulle börjas år 1865 och fullbordas till den 1 Oktober 1869. Arbetsplanen är af Eders Kongl. Maj:t i nåder fastställd den 22 Mars 1864, och börjades arbetet redan i September månad samma år, hvarefter detsamma med ringa afbrott sedermera fortgått.

Åtskilliga mindre vattenaftappningsföretag hafva under femårsperioden jemväl förekommit, bland hvilka dock förtjenar omnämnas endast sänkningen af Wettsta- eller Mörtsjön i Alunda socken, hvilket arbete påbörjats under år 1864, men icke hunnit afslutas före femårsperiodens utgång.

För befordrande och underlättande af vattenaftappningsföretag har länets Landsting år 1865 beviljat ett anslag af 10,000 Riksdaler, att under en tid af fem år utgå med 2,000 Riksdaler årligen till bestridande af kostnaderna för uppgörande af en allmän afdikningsplan för länet med dertill hörande kartor och kostnadsförslag. En af Landstinget tillsatt komité har erhållit uppdrag att ombesörja arbetets utförande. Denna komité, hvilken såsom förberedande åtgärd sökt förskaffa sig fullständig upplysning rörande vidden af den mark, som lider skada i följd af vattenstånd och hvarvid inhemtats, att inom länet finnas omkring 70,000 tunland vattenskadad mark, deraf större delen anses kunna blifva odlingsbar och fruktbar, har sedermera uppdragit åt Förste Landtmätaren C. Sjöholm att verkställa de i och för afdikningsplanens uppgörande erforderliga undersökningar.

Under Kronobetjeningens tillsyn har i åtskilliga delar af länet rensning af åar och mindre vattendrag fortfarande hvarje år ägt rum.

2. Innevånare.

Af föregående femårsberättelser inhemtas, att, enligt mantalslängderna, länets hela *folkmängd*, som Tab. N:o 1. år 1810 utgjorde 78,452 personer, sedermera år 1822 uppgick till 79,578, år 1855 till 89,275 och vid förra femårsperiodens slut, år 1860, till 91,007. Vid slutet af sistlidna år var folkmängden, enligt de angifna längderna, 95,407 personer. Enligt presterskapets uppgifter åter skulle folkmängden i länet hafva utgjort vid slutet af år 1855 90,828, vid slutet af år 1860 92,536 samt vid slutet af år 1865 96,766 personer; och har enligt presterskapets uppgifter folknummerna således ökats från år 1855 till och med år 1860 med 1,708 samt under senaste femårsperioden med 4,230 personer.

Årliga *folkökningen* har under sista femårsperioden varit omkring 9 gånger större än under perioden 1810—1822, omkring 3 gånger större än under perioden 1822—1855 och omkring 2½ gånger större än under femårsperioden 1856—1860. Här af visar sig att sedan år 1810 länets folkmängd varit i en ständig tillväxt. Under hvarterdera året af perioden 1861—1865 visar sig tillväxten, enligt presterskapets uppgifter, hafva utfallit sålunda, att den år 1861 utgjort 1,010, år 1862 696, år 1863 1,002, år 1864 850 och år 1865 672 personer. Den stora olikhet, som förefinnes emellan de särskilda årens folktillökning, synes hafva sin grund endast i tillfälliga omständigheter. Att folkmängden i Upsala län städse ökas mindre än jemförelsevis hela Rikets torde väl till någon del föränledas af utflyttningar, hvilka åter hafva sin förklaring uti sjelfva sättet för bedrivande af ortens hufvudnäringar, jordbruket och bergshandteringen, i följd hvaraf en ökad befolkning ej här i länet finner sysselsättning och uppehälle i samma mån som uti flere andra delar af Riket. Vid handhafvandet af den odlade jorden bibehålles ännu i allmänhet det urgamla tvåskiftesbruket med ena hälften af jorden liggande i träde hvarje år, och är någon synnerlig tillväxt i jordbrukets afkastning icke med ett strängt vidhållande af denna kulturmetod förenlig. Länets andra hufvudnäring, bergsbruket, nästan helt och hållet grundadt på Dannemora malm och Wallonsmide, är äfven mindre framåtgående och mera begränsadt än bergsbruket i de flesta andra orter. Det visar sig ock, att den jemförelsevis större tillväxten i länets befolkning under senaste fem åren 1861—1865 i väsendtligaste mån gäller befolkningen i länets städer, enär utaf de 4,230 personer, med hvilket antal, enligt hvad ofvan berördt är, länets folkmängd under femårsperioden ökats, 1,929 tillhört städerna, nemligen 1,788 Upsala och 141 Enköping samt endast 2,301 landsbygden. Utaf länets innevånare tillhörde vid periodens slut af 1,000 personer omkring 123 städerna och 877 landsbygden. År 1860 tillhörde af 1,000 personer omkring 108 städerna och 892 landsbygden. I städernas allt jemnt fortgående större tillväxt i afseende å folksnummern tillkommer den ojemförligt största andelen Upsala stad. Folkökningen i Upsala åter beror hufvudsakligen på inflyttning dels från kringliggande orter och dels från rikets öfriga delar utaf personer, hvilka i Upsala hafva sin bostad under den tid, deras barn åtnjuta undervisning vid universitetet och stadens öfriga läroanstalter. Detta förhållande bestyrkes äfven af

Tab. Litt. A. uppgifterna i nedanstående Tab. Litt. A, hvilken visar att då hela tillökningen af stadens folkmängd under femårsperioden utgjort 1,788 personer, antalet födde öfverskjutit antalet döde med endast 293, men deremot till staden inflyttat ett antal af 1,495 personer utöfver antalet af dem, som derifrån utflyttat.

Inom hela länet uppgick antalet döda år 1861 till 2,090, år 1862 till 2,163, år 1863 till 2,048, år 1864 till 2,028 och år 1865 till 2,553 personer. Dödlighetsprocenten för länet har varit mindre under den senaste än under den nästföregående femårsperioden, hvaremot samma procent för Upsala län varit större än för hela riket under hvarterdera af åren 1861—1865. Någon svårare farsot har icke varit mera allmänt gängse inom länet under nu ifrågavarande femårsperiod; men hafva likväl smittkopporna under samma tid skördat ett icke obetydligt antal offer.

Tab. Litt. A.

Folkökningen i Upsala stad.

	Antalet födde.	Antalet döde.	Antalet födde utöfver antalet döde.	Antalet inflyttade utöfver antalet utflyttade.	Summa tillväxt.
År 1861	317	221	96	240	336
» 1862	316	245	71	170	241
» 1863	307	248	59	157	216
» 1864	331	285	46	517	563
» 1865	355	334	21	411	432
Totalsumma	1,626	1,333	293	1,495	1,788

Fördelas folcknummern på länets hela areal, så visar sig, att medelfolkvärdet som år 1860 utgjorde 2,244, år 1865 uppgick till 2,346 innevånare på kvadratmilen. Folkvärdet är likväl betydligt olika i olika delar af länet, så att exempelvis på en kvadratmil bo inom Tierps tingslag 1,746, inom Norunda härad 1,674, inom Rasbo härad 1,700, inom Films och Dannemora tingslag 2,540, inom Håbo härad 2,387, inom Trögds härad 2,647 och inom Åsunda härad 2,650 personer, allt i runda tal räknadt. Inom länet hafva under femårsperioden icke visat sig sådana egendömligheter i afseende å giftermålens talrikhet, nativitets- och mortalitetsförhållandena samt vissa lyten m. m., som kunna anses erfordra någon särskild eller närmare förklaring.

Angående de religiösa förhållandena må anmärkas, att under den tidrymd, som denna berättelse omfattar, några schismatiska rörelser af större utsträckning väl icke heller förekommit; men att dock inom flere delar af länet finnas ett icke obetydligt antal så kallade baptister samt personer, hyllande mormonernas sekteriska lära. Uti Wendels socken finnes en baptistisk sekt, hvars medlemmar hålla enskild Gudstjänst samt utgöra ett antal af 34 personer, hvaribland 9 odöpta barn. Uti Upsala stad skall, enligt uppgift, mormonernas antal uppgå till 10 och baptisternas till 28.

Huruvida hos länets befolkning missbruket af starka drycker i någon väsentligare mån till- eller aftagit, Tab. Litt. B. kan väl icke med visshet afgöras, men, enligt de till Länsstyrelsen ingångna uppgifter, skall detta missbruk hafva aftagit något å landsbygden, hvaremot sådant synes icke vara förhållandet i städerna. Antalet ställen för utskänkning och utminuterung af bränvin och andra spirituösa drycker samt det kannetalsbelopp, hvartill försäljningen å hvarje sådant ställe blifvit af vederbörande beskattningskomitéer uppskattad, borde väl kunna anses såsom tjenliga mätare för bedömande af frågan om spritdryckers åtgång och missbruket vid deras användande, men för den tidrymd, hvarom nu är fråga, kan af dessa förhållanden icke dragas någon säker slutsats, enär, i anseende till nyheten af det nu gällande beskattningssättet härutinnan, samt ovanan vid tillämpningen af hithörande stadganden, betydliga växlingar i uppskattningsbeloppen ägt rum, hvilka växlingar icke kunna anses hafva sin grund i de olika kvantiteter spritdrycker, som på olika tider blifvit eller kunnat blifva försålda, utan snarare i taxeringsmännens ovisshet om de verkliga försäljningsbeloppen. Emellertid och enär sannolikt är, att numera vunnits större säkerhet i afgörandet af hithörande beskattningsfrågor, meddelas, i och för framtida jämförelse, i nedanstående Tab. Litt. B. uppgift å utskänkings- och utminuteringsställena

Tab. Litt. B.

Bränvinsutskänkning och utminuterung.

S t ä l l e t.	Uppskattadt kannetal, utskänkning.	Uppskattadt kannetal, utminuterung.
Yttergrans socken, Bålsta gästgifvaregård	500	
Stockholms Näs socken, Tibble gästgifvaregård.....	700	
Litslena socken, Litslena gästgifvaregård.....	800	
Bondkyrko socken, Eklundshofs värdshus.....	1,000	
Bälunge socken, Högsta gästgifvaregård.....	700	
Rasbo socken, Hofs gästgifvaregård	500	
Björklunge socken, Läby gästgifvaregård.....	600	
Tierps socken, Yfre gästgifvaregård.....	800	
» » Mehede gästgifvaregård.....	800	
Elfkarleby socken, Elfkarleby gästgifvaregård	2,000	
Löfstas socken, Skjerplinge gästgifvaregård	—	1,000
Upsala stad, 18 utskänkingsrättigheter, gällande för hela året	26,100	
» » 2 tillfälliga utskänkingsrättigheter, för kortare tid.....	2,625	
» » 5 utskänkingsrättigheter å ångfartyg under seglotionstiden.....	3,200	
» » 23 utminuteringsställen	—	38,000
Enköpings stad, 7 utskänkingsrättigheter, gällande för hela året samt en rättighet till utskänkning å ångfartyg.....	23,400	
» » 2 utminuteringsställen	—	13,200
Summa	63,725	52,200

inom länet för försäljningsåret 1865—1866 samt de kannetalsbelopp, hvartill försäljningen å dessa ställen blifvit i stadgad ordning uppskattad.

Om dessa kannetalsbelopp, utgörande sammanlagdt 115,925 kannor, fördelas på länets hela folkmängd vid slutet af sislidit år, så belöper sig i medeltal nära 1½-dels kannor på en hvar af länets innevånare. En annan mätare i fråga om rusdryckernas missbruk skulle vara antalet af de personer, hvilka blifvit för fylleri och dryckenskap till ansvar fällda, men är tillförlitligheten af de beräkningar, som härå kunna grundas, väsendtligen beroende af den skärpa, hvarmed lagens stadgande i denna del blifvit å olika tider och orter tillämpad. Angående förhållandet i nyss uppgifna hänseende saknas väl upplysning för de fem år, som i denna berättelse afses, men det torde dock få anses icke sakna intresse att inhemta hvad, som härutinnan meddelas uti de af Hans Excellens Herr Justitie-Statsministern senast eller för åren 1858—1862 offentliggjorda underdåniga embetsberättelser angående rättsväsendet i riket. Enligt dessa berättelser hafva under nyssnämnda år 429 personer blifvit inom Upsala län fällda till ansvar för fylleri, eller 1 person af 1,080 i rundt tal; och visar det sig att, i förhållande till folkmängden i hela Riket samt i ett och annat af de angränsande länen, antalet för fylleri sakfällde under angifna tid varit jemförelsevis mindre i detta län.

Antalet *brott*, som under en viss tidrymd inom länet förekommit och blifvit bestraffade, samt en jemförelse med förhållandet härutinnan å andra orter utgöra i förening otvifvelaktigt det bästa rättesnöret för bedömande af befolkningens tillstånd uti sedligt hänseende i allmänhet; och meddelas därför, beträffande de gröfre brotten, en jemförande öfversigt af antalet sådana brott inom Upsala län och hela riket i öfverensstämmelse med uppgifterna uti Hans Excellens Herr Justitie-Statsministerns ofvan återopade embetsberättelser. Under de år, dessa berättelser omfatta, eller 1858—1862, hafva blifvit sakfällde, för förgöring genom förgift, försök dertill samt mord och dråp med vilja inom Upsala län 2, eller 1 person på 231,834 af länets sammanräknade folkmängd under nämnda år, och inom hela Riket 143, eller 1 person på 134,720 af Rikets sammanräknade folkmängd under samma tid, för dråp af vållande utan uppsåt att dräpa inom Upsala län 4, eller 1 person på 115,917, och inom hela Riket 142, eller 1 person på 135,669, för barnamord inom Upsala län 6, eller 1 person på 77,278, och inom hela Riket 171, eller 1 person på 112,660, för rån inom Upsala län 1, eller 1 person på 463,669, och inom hela Riket 54, eller 1 person på 356,758, för inbrottsstöld inom Upsala län 16, eller 1 person på 28,979, och inom hela Riket 945, eller 1 person på 20,386, för annan kvalificerad stöld inom Upsala län 3, eller 1 person på 154,556, och inom hela Riket 832, eller 1 person på 23,155, för enkel stöld, 4:de, 3:dje och andra gången inom Upsala län 52, eller 1 person på 8,917, och inom hela Riket 1,982, eller 1 person på 9,720, samt för enkel stöld, 1:sta gången, inom Upsala län 65, eller 1 person på 7,133, och inom hela Riket 2,818, eller 1 person på 6,837 af innevånarnes antal. Härå visar sig, att under ifrågakomna tid för mord och dråp med vilja, rån, inbrottsstöld, annan kvalificerad stöld samt enkel stöld 1:sta gången ett mindre antal personer, i förhållande till folkmängden, blifvit sakfällde inom Upsala län än inom hela Riket, men deremot ett större antal för dråp af vållande, barnamord samt enkel stöld 4:de, 3:dje och 2:dra gången; och tillåter sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande rörande detta ämne i öfrigt hänvisa till ofta nämnda embetsberättelser, i hvilka redogörelse jemväl är lemnad för anhängiggjorda och afdömda tvistemål.

Tab. Litt. C. Angående de hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande under femårsperioden afgjorda *skuldfordringsmål*, meddelas närmare uppgift uti nedanstående Tab. Litt. C.

Och hafva således i medeltal för hvart och ett af dessa fem år blifvit afgjorda 1,885 utsökningsmål, samt till betalning ådömd 326,235 R:dr, eller *ett* utsökningsmål på omkring 50 af länets innevånare, och för en hvar af dem ungefär 3 R:dr 43 öre till betalning ådömdt belopp. Såväl utsökningsmålens antal som beloppet af de till betalning ådömda medel hafva under femårsperioden varit i ett nästan oafbrutet stigande. Vid jemförelse med förhållandet under nästföregående femårsperiod visar sig, att antalet utsökningsmål då

uppgått i medeltal för år till 1,376 och det ådömda beloppet till 267,430 R:dr, eller *ett* utsökningsmål på omkring 66 af länets innevånare, samt för en hvar af dem ungefär 2 R:dr 92 öre till betalning ådömdt belopp. Antalet af de hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande afgjorda utsökningsmål, jemfördt med länets folkmängd, har således under senaste femårsperioden ökats med 32 procent och det till betalning ådömda beloppet med något öfver 17 procent. Detta beklagliga förhållande synes hafva sin grund dels och hufvudsakligen uti ökade svårigheter i ekonomiskt hänseende, dels jemväl uti mera underlättade tillfällen till skuldsättning.

I afseende å byggnadssätt på landsbygden och klädedrägt finnas ej några synnerliga förändringar att anmärka. Byggnaderna på landet uppföras fortfarande allmännast af trä, någon gång med mera afseende fästadt å rymlighet och prydlighet än tillföre. Deremot har byggnadssättet i Upsala stad betydligt förändrats, enär under femårsperioden många nya byggnader blifvit derstädes uppförda af sten, icke sällan ända till 3 och 4 våningars höjd.

Angående allmogens vanliga förströelser är ej något att tillägga till hvad derom finnes uti senaste femårsberättelsen anfördt.

Hos länets befolkning har hågen för öfningar i bruket af vapen under femårsperioden visat sig vara i en ständig tillväxt, så att frivilliga skarpskytteföreningar numera uppstått inom de flesta delar af länet. Skarpskytteföreningarnes gemensamma militära öfningar jemte deraf följande kamratskap samt vana vid lydriad och ordning utöfva på befolkningen ett särdeles gynnsamt inflytande i sedligt hänseende, likasom medvetandet hos föreningarnes medlemmar att de frivilligt underkasta sig mödor och uppoffringar, under förhoppning att derigenom kunna gagna fäderneslandet, verkar förädlande på sinnet och utbildar en sann fosterländsk anda. Vid slutet af sistlidne år funnos, i nedanstående Tab. Litt. D. uppräknade, skarpskytteföreningar, bildade Tab. Litt. D. i öfverensstämmelse med föreskrifterna i Eders Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse af den 8 Mars 1861, och för hvilka föreningar öfverbefälhafvare således blifvit af Eders Kongl. Maj:t i nåder förordnade.

Tab. Litt. C.

Skuldfordringsmål.

	Antal afgjorda mål.	Till betalning ådömdt belopp. R:dr R:mt.
År 1861	1,657	252,362
» 1862	1,491	274,633
» 1863	1,655	310,245
» 1864	2,366	376,457
» 1865	2,256	417,478
Summa	9,425	1,631,175

Tab. Litt. D.

Frivilliga Skarpskytteföreningar.

Föreningarnes namn.	Antalet aktiva medlemmar.	Föreningarnes namn.	Antalet aktiva medlemmar.
Boglösa sockens	53	Litslena sockens	31
Bro härads	50	Olands härads	204
Bälunge härads	49	Södra Åsunda härads	40
Danmarks sockens	54	Tierps sockens	61
Elfkarleby sockens	51	Tillinge sockens	34
Enköpings stads	70	Ulleråkers härads	40
Films och Dannemora socknars	110	Upsala stads	289
Hagunda härads	136	Upsala Studentkorps'	169
Husby Sjutolfts sockens	32	Waksala sockens	48
Håbo härads och Hågeby sockens	133	Wendels sockens	83
Lagunda härads	157	Wårfrukyrka sockens	25
Lena och Tensta samt Rasbokils socknars	130	Summa	2,049

Förutom de understöd, som tillgodokommit länets Skarpskytteföreningar dels genom frivilliga bidrag af enskilda personer och dels genom anslag af en och annan utaf länets kommuner, hafva dessa föreningar utaf de vid 1862 och 1863 årens riksdag för sådant ändamål beviljade medel, i enlighet med Eders Kongl. Maj:ts nådiga förordnande angående fördelningen af samma medel, fått emottaga år 1864 till Instruktörers aflöning 815 R:dr, till skarp ammunition 140 R:dr och till målskjutningspremier 190 R:dr, samt år 1865 till Instruktörers aflöning 1,030 R:dr, till skarp ammunition 175 R:dr och till målskjutningspremier 170 R:dr. Gemensamma målskjutningar hafva anordnats i enlighet med Eders Kongl. Maj:ts härutinnan jemväl meddelade nådiga föreskrift, samt i följd häraf länet indelats uti vissa målskjutningsdistrikt med en eller flera föreningar inom hvarje distrikt, allt efter läget och vidden af de särskilda föreningarnes områden. Jemväl länets landsting har sökt uppmuntra och befrämja de frivilliga öfningarne i vapnens bruk, derigenom att landstinget år 1865 beviljat ett anslag att med 2,000 R:dr årligen under tre år utgå till inköp af målskjutningsgevär åt länets Skarpskytteföreningar, hvilka gevär komma att anskaffas, så snart ny modell till gevär för arméen blifvit af Eders Kongl. Maj:t i nåder fastställd.

3. Näringar.

Tab. Litt. E. A) *Jordbruk.* Hvad först och främst beträffar *jordarealen* i allmänhet, så äro uppgifter härom hemtade ur det Ekonomiska Karteverket samt finnas med största möjliga noggranhet återgifna i Tab. Litt. E. Upp-

Tab. Litt. E.

Arealuppgifter enligt Ekonomiska

Hushållnings-distriktets och stadens namn.	Nuvarande mantal.	Antal.			Ä g o v i d d					
		Ryttare-, soldat- o. båtsmans- torp.	Öfriga bebyggda lägen- heter.	Summa torp och lägen- heter.	D u g l i g ä g o -				Annan duglig skogbeväst mark.	
					Byggnads- tomter och trädgårdar.	Åker och annan odlad jord.	Naturlig äng.			
						Skoglös.	Skogbe- växt.	Summa.		
Bro och Håbo hushållningsdistrikt	318 $\frac{3}{4}$	78	601	679	2,372	117,652	34,077,88	—	34,077,88	243,122
Trögds d:o.....	429 $\frac{3}{4}$	144	717	861	2,676	153,396	55,123,00	—	55,123,00	162,065
Åsunda d:o	269 $\frac{5}{6}$	77	411	488	2,064	109,322	35,000,00	—	35,000,00	83,453
Lagunda och Hagunda d:o.....	506 $\frac{3}{4}$	143	769	912	3,553	175,930	74,004,00	—	74,004,00	301,668
Ulleråkers d:o.....	178 $\frac{1}{6}$	52	235	287	1,369	61,819	18,184,00	—	18,184,00	107,135
Bälinge och Norunda d:o	504 $\frac{7}{6}$	154	656	810	5,069	166,568	73,123,00	9,658	82,781,00	446,622
Waksala och Rasbo d:o	373 $\frac{1}{3}$	125	466	591	2,802	115,471	54,174,00	—	54,174,00	222,795
Olands Södra d:o.....	337 $\frac{1}{2}$	93	519	612	2,530	87,130	67,792,00	—	67,792,00	337,336
Olands Norra d:o	220 $\frac{1}{2}$	66	771	837	2,443	62,180	156,131,00	8,074	164,205,00	562,891
Tierps d:o.....	298 $\frac{1}{2}$	113	848	961	2,618	90,075	123,737,00	8,649	132,386,00	370,867
Elfkarleby d:o.....	122 $\frac{1}{6}$	25	460	485	1,745	33,877	102,133,00	8,107	110,240,00	375,960
Summa	3,559 $\frac{3}{6}$	1,070	6,453	7,523	29,241	1,173,420	793,478,88	34,488	827,966,88	3,213,914
<i>Upsala stads ägor inom:</i>										
Ulleråkers distrikt	—	—	4	4	542	3,573	527,00	—	527,00	1,651
Waksala och Rasbo d:o.....	—	—	13	13	538	8,414	1,900,00	—	1,900,00	—
Summa	—	—	17	17	1,080	11,987	2,427,00	—	2,427,00	1,651
<i>Enköpings stads ägor inom:</i>										
Trögds distrikt	—	—	6	6	15	1,314	1,603,00	—	1,603,00	811
Åsunda d:o.....	—	—	2	2	226	2,773	3,071,00	—	3,071,00	713
Summa	—	—	8	8	241	4,087	4,674,00	—	4,674,00	1,524
Summa Summarum i hela länet	3,559 $\frac{3}{6}$	1,070	6,478	7,548	30,562	1,189,494	800,579,88	34,488	835,067,88	3,217,089

Anmärkning: De sju första hushållningsdistrikten omfatta hvart för sig häraderne af samma namn, dock räknas hela Wårfrukyrka socken till Åsunda distriktet; Olands norra distrikt: Films, Dannemora, Tegelsmora, Öster Löfsta karleby, Wesslands och Tolfta socknar.

gifterna äro, på sätt uti tabellen angifves, bearbetade i öfverensstämmelse med länets fördelning uti särskilda hushållningsdistrikter, men med bibehållande af Ekonomiska Karteverkets tabellform oförändrad. Emot förmodan har en temligen allmän klagan försports från länets särskilda delar öfver de ifrågakvarande arealuppgifternas mindre noggrannhet, än man kunnat vänta af ett sådant arbete, som Rikets Ekonomiska Karteverk, men något fullständigt försök att, med stöd af offentliga handlingar och noggrant kända förhållanden, berigtiga dessa uppgifter, i hvad de kunde befinnas uppenbart bristfälliga eller felaktiga, har för det närvarande icke kunnat genomföras.

Att Ekonomiska Karteverkets slutsumma af nuvarande *mantal* (Tab. Litt. E. kol. 2) å länets landsbygd, eller 3,559 $\frac{1}{4}$ mantal, måste anses vara tillförlitlig, synes framgå deraf, att enligt vederbörande Kronofogdars uppgifter härutinnan (Tab. N:o 10 a kol. 3) länets hela hemmantal å landsbygden skall utgöra 3,559 $\frac{1}{4}$ mantal, hvarmed ock nära öfverensstämmer den från Provinslandtmäterikontoret lemnade summariska uppgift öfver länets hela hemmantal å landsbygden, upptagande detsamma till 3,559 $\frac{1}{4}$ mantal. Uppgift rörande hemmantalet af städernas jord saknas i Tab. Litt. E, enär Ekonomiska Karteverket icke meddelar sådan uppgift; men enligt från Magistraterna ingångna underrättelser skall hemmantalet af städernas jord uppgå till 57 $\frac{3}{4}$ mantal (Tab. N:o 10 b kol. 10), och skulle således, om man antager Ekonomiska Karteverkets uppgift rörande hemmantalet å länets landsbygd såsom riktig, länets hela hemmantal, landsbygdens och städernas jord sammanräknad, utgöra 3,616 $\frac{3}{4}$ mantal.

Karteverkets beskrifningar.

i q v a d r a t r e f.								Anmärkingar.	
v i d d.		O d u g l i g ä g o v i d d.					Hela ägovidden.	Året då beskrifningen blifvit upprättad.	Särskilda anmärkingar.
Annan daglig skoglös mark.	Summa daglig ägovidd.	Ofruktbara mossar.	Vägar.	Kala berg och andra jordfasta impedimenter.	Sjöar och vattendrag.	Summa oduglig ägovidd.			
18,413,00	415,637,43	—	2,565,47	39	156,724,10	159,328,57	574,966	1860	{Arealen af Enköpings stads ägor inom Trögds distrikt är frånräknad. {Arealen af Enköpings stads ägor inom Asunda distrikt är frånräknad. {Arealen af Upsala stads o. Jomkils sockens ägor inom Ulleråkers distrikt är frånräknad. {Arealen af hela Jomkils, likasom af hela Lena socken är inberäknad, men arealen af Bockbol frånräknad. {Arealen af Upsala stads o. Lena s:ns ägor inom Waksala o. Rasbo distr. är frånräknad. {Arealen af Bockbol är inberäknad i Danne-mora sockens areal. {Herrhagens areal är inberäknad bland Upsala stads ägor inom Waksala o. Rasbo distr.
47,149,00	420,409,00	—	3,383,00	772	151,761,00	155,916,00	576,325	1860	
28,238,00	258,077,00	—	2,184,00	498	31,756,00	34,438,00	292,515	1860	
40,251,00	595,406,00	—	3,468,00	709	32,879,00	37,056,00	632,462	1860	
15,275,00	203,782,00	—	1,452,00	500	7,034,00	8,986,00	212,768	1861	
76,469,00	777,509,00	—	3,270,00	1,554	21,538,00	26,362,00	803,871	1862-3	
35,791,00	431,033,00	—	2,318,00	151	9,398,00	11,867,00	442,900	1861-2	
38,918,00	533,706,00	—	2,885,00	772	15,510,00	19,167,00	552,873	1862-3	
83,034,00	874,753,00	—	3,077,00	1,833	61,339,00	66,249,00	941,002	1863-4	
64,285,00	660,231,00	—	3,292,00	429	53,696,00	57,417,00	717,648	1863	
50,375,00	572,197,00	—	2,234,00	857	34,966,00	38,057,00	610,254	?	
498,198,00	5,742,740,43	—	30,128,47	8,114	576,601,10	614,843,57	6,357,584		
145,00	6,438,00	—	182,00	—	119,00	301,00	6,739	1861	
318,00	11,170,00	—	72,00	—	53,00	125,00	11,295	1861	
463,00	17,608,00	—	254,00	—	172,00	426,00	18,034		
694,00	4,437,00	—	45,00	—	5,00	50,00	4,487	1860	
1,616,00	8,399,00	—	252,00	245	48,00	545,00	8,944	1860	
2,310,00	12,836,00	—	297,00	245	53,00	595,00	13,431		
500,971,00	5,773,184,43	—	30,679,47	8,359	576,826,10	615,864,57	6,369,049		

strikt, och hela Jomkils, likasom hela Lena socken, till Bälunge och Norunda distrikt. Olands södra distrikt och Hällnäs socknar; Tierps distrikt: Tierps, Wendels och Söderfors' socknar, samt Elfkarleby distrikt: Elf-

Beträffande antalet af *brukningsdelar*, hvilket icke ingår uti Ekonomiska Karteverkets beskrifningar såsom föremål för särskilda uppgifter och därför icke heller upptages i Tab. Litt. E., skall, enligt de af länets Hushållningssällskap för år 1865 insamlade primäruppgifter till en jordbruksstatistik, den sammanlagda summan af brukningsdelar å landsbygden inom länet hafva nyssnämnda år utgjort 4,353, men denna summa är otvifvelaktigt allt för låg och äger föga värde i anseende till primäruppgifternas ofullständighet i detta afseende, enär bestämd upplysning härom saknas från flera socknar och från andra åter blifvit på ett föga noggrant sätt meddelad. Enligt vederbörande Kronofogdars uppgifter (Tab. N:o 10 a, kol. 4) skall brukningsdelarnes antal å landsbygden inom länet uppgå till sammanlagdt 6,395. Likaså har icke heller uppgift om största och minsta brukningsdelen lemnats med behörig noggranhet; uppgift derom saknas icke blott från flera enskilda socknar, utan till och med från trenne hushållningsdistrikter, men enligt de till Hushållningssällskapet ingångna uppgifter skulle den största brukningsdelen inom länet utgöra 15 $\frac{1}{2}$ mantal och den minsta åter $\frac{1}{8}$ mantal samt medelstorleken af hvarje brukningsdel å landsbygden, om man antager, att länets hela hemmantal å landsbygden är 3,560 mantal, och att brukningsdelarnes antal uppgår endast till 4,353, utgöra omkring $\frac{1}{4}$ mantal. Från Enköpings stad har icke någon uppgift blifvit meddelad å det antal brukningsdelar, hvari stadens odlade jord är fördelad, men för Upsala stads jord uppgifves detta antal till 91.

Vidkommande derefter antalet af *jordtorp* och *andra jordlägenheter*, så uppgår detta, hvad länets landsbygd beträffar, enligt Ekonomiska Karteverkets beskrifningar till 7,523, men enligt Hushållningssällskapet tillhandakomna uppgifter, omfattande alla torp med tillhörande jord, endast till 7,350, i följd hvaraf olikheten mellan de båda summorna utgör 173, hvarmed den senare summan understiger den förra; och bland specialsummorna för de särskilda Hushållningsdistrikterna visar sig den största olikheten i afseende på Olands norra hushållningsdistrikt, för hvilket Ekonomiska Karteverkets summa blifvit förhöjd med 226, eller från 837 till 1,063, hvilket förhållande förklaras deraf, att i detta fall Ekonomiska Karteverkets summa finnes förhöjd ensamt för Films socken med 176, en förhöjning, som åter har sin förklaringsgrund deri, att Ekonomiska Karteverket icke fullständigt upptagit alla inom nämnda socken belägna torp, som bebos af arbetare vid Danne-mora grufvor. Anmärkningsvärdt i detta afseende är äfven, att den i båda fallen uppkommande slutsumman å antalet af jordtorp och andra jordlägenheter å landsbygden, uppgående till 7,350 å 7,523, så betydligt öfverstiger den af vederbörande Kronofogdar (Tab. N:o 10 a, kol. 5, 6, 7 och 8) uppgifna summan af jordtorp, ryttare-, soldat- och båtsmanstorp samt backstugor och andra lägenheter å landsbygden inom länet, hvilken summa med afdrag af antalet backstugor, hvilka icke äro inberäknade i de förra summorna, utgör endast 4,788.

Hvad beträffar den *till länets städer hörande jord*, så meddelas här nedan en närmare jämförelse mellan det Ekonomiska Karteverkets arealuppgifter samt de, hvilka blifvit Länsstyrelsen och Hushållningssällskapet särskildt meddelade. Vidkommande först hela ägovidden, så har för Enköpings stad någon upplysning härom icke af Hushållningssällskapet vunnits, men enligt Magistratens uppgift (Tab. N:o 10 b, kol. 9) skall arealen af Enköpings stads jord utgöra 12,258 qvadratref, hvilken summa understiger Ekonomiska Karteverkets ägoviddsumma för Enköpings stad med 1,173 qvadratref, och för Upsala stad har till Hushållningssällskapet arealen af hela ägovidden uppgifvits utgöra 15,739 qvadratref, hvilken summa understiger Ekonomiska Karteverkets hela ägoviddsumma för Upsala stad med 2,295 qvadratref och summan af den dugliga ägovidden med 1,869 qvadratref, men deremot är i nära öfverensstämmelse med Magistratens uppgift härutinnan (Tab. N:o 10 b, kol. 9), som upptager arealen af Upsala stads jord till 15,740 qvadratref. Beträffande åter arealen af åker och annan odlad jord, så befinnes den Hushållningssällskapet tillhandakomna uppgift derom för Upsala stad, upptagande 13,784 qvadratref, öfverstiga Ekonomiska Karteverkets arealsumma i samma afseende med 1,797 qvadratref, då deremot i Magistratens uppgift (Tab. N:o 10 b, kol. 5) arealen af Upsala stads åker beräknas till 12,816 qvadratref, och för Enköpings stad understiger Hushållningssällskapets uppgift Ekonomiska

Karteverkets med 99,80 kvadratref samt befinner sig således i nära öfverensstämmelse med uppgiften derom från Magistraten (Tab. N:o 10 b, kol. 5), som upptager arealen af Enköpings stads åker till 3,970 kvadratref. Angående vidare arealen af den naturliga ängen, så utvisar Hushållningssällskapets uppgift derom för Upsala stad en olikhet af 2,041 kvadratref, hvarmed densamma, upptagande 386 kvadratref, understiger Ekonomiska Karteverkets uppgift i samma afseende, under det Magistratens härutinnan lemnade uppgift (Tab. N:o 10 b, kol. 6) upptager arealen af Upsala stads äng till 1,056 kvadratref (onekligen ligger härvid det antagande nära för handen, att uppgiften till Hushållningssällskapet blifvit insamlaren meddelad i beräkning efter tunland och att han förbisett detta förhållande samt antagit, att summan 380 eller 386 utvisade kvadratref), och för Enköpings stad utvisar den till Hushållningssällskapet ingångna uppgift om naturliga ängens areal en olikhet af 98,80 kvadratref, hvarmed densamma understiger Ekonomiska Karteverkets uppgift i samma afseende, och befinner sig således i ganska nära öfverensstämmelse med Magistratens uppgift härutinnan (Tab. N:o 10 b, kol. 6), som upptager arealen af Enköpings stads äng till 4,547 kvadratref. Beträffande slutligen arealen af den skogbärande marken, så utvisar Hushållningssällskapets uppgifter derom för Upsala stad en olikhet af 273 kvadratref, hvarmed densamma understiger Ekonomiska Karteverkets uppgift i detta afseende, och för Enköpings stad en olikhet af 3,025,70 kvadratref, hvarmed densamma åter öfverstiger Ekonomiska Karteverkets uppgift i samma afseende; och torde denna olikhet, hvad Enköpings stad beträffar, finna sin förklaring deri, att uppgiften om arealen af den skogbärande marken möjligen grundar sig på en sammanräkning af arealen af all duglig mark förutom åker och äng. Uti Magistraternas uppgifter (Tab. N:o 10 b, kol. 7) är skogens areal upptagen för Upsala till 1,048 och för Enköping till 3,741 kvadratref.

Beträffande särskildt *arealen af den odlade jorden och den naturliga ängen*, såsom de viktigaste Tab. Litt. F. arealförhållandena, hvilka ock ensamt utgjorde föremål för beräkning i den senaste femårsberättelsen, synes en jämförelse mellan dess och Ekonomiska Karteverkets arealuppgifter i nyssnämnda båda afseenden icke sakna sin betydelse, såsom möjligen ledande till ett berigtigande af dessa arealuppgifter för länets landsbygd, och framställes förhållandet mellan de ifrågavarande arealuppgifterna i tabellen Litt. F. Härvid må till en början anmärkas, att den betydliga minskning af den naturliga ängens areal inom Ulleråkers hushållningsdistrikt, mot hvad den beräknades i senaste femårsberättelsen för år 1860, som Ekonomiska Karteverkets år 1861 upprättade beskrifning öfver samma hushållningsdistrikt utvisar, tvifvelsutan måste antagas bevisa, att den i fem-

Tab. Litt. F. *Jemförelse mellan senaste femårsberättelsens och Ekonomiska Karteverkets arealuppgifter å odlad jord och naturlig äng å landsbygden.*

Hushållningsdistriktets namn.	Odlad jord i kvadratref.		Naturlig äng i kvadratref.		Tillökning enligt Ekonomiska Karteverket.		Minskning enligt Ekonomiska Karteverket.	
	Femårsberättelsen 1860.	Ekonomiska Karteverket.	Femårsberättelsen 1860.	Ekonomiska Karteverket.	Odlad jord.	Naturlig äng.	Odlad jord.	Naturlig äng.
Bro och Håbo Hushållningsdistrikt.....	101,964,80	117,652,00	32,799,20	34,077,83	15,687,20	1,278,63	—	—
Trögds d.o.	123,782,40	153,396,00	53,261,60	55,123,00	30,613,60	1,861,40	—	—
Åsunda d.o.	85,517,60	109,322,00	35,408,80	35,000,00	23,804,40	—	—	408,80
Lagunda och Hagunda d.o.	137,144,00	175,930,00	60,418,40	74,004,00	38,786,00	13,585,60	—	—
Ulleråkers d.o.	49,582,40	61,819,00	21,784,00	18,184,00	12,236,60	—	—	3,600,00
Bälinge och Norunda d.o.	136,589,60	166,568,00	70,565,60	82,781,00	29,978,40	12,215,40	—	—
Waksala och Rasbo d.o.	97,395,20	115,471,00	38,959,20	54,174,00	18,075,80	15,214,80	—	—
Olands södra d.o.	57,416,80	87,130,00	53,883,20	67,792,00	29,713,20	13,908,80	—	—
Olands norra d.o.	53,379,20	62,180,00	110,958,40	164,205,00	8,800,80	53,246,60	—	—
Tierps d.o.	78,624,00	90,075,00	80,360,00	132,386,00	11,451,00	52,026,00	—	—
Elfkarleby d.o.	41,837,60	33,877,00	72,598,40	110,240,00	—	37,641,60	7,960,60	—
Summa	963,233,60	1,173,420,00	630,996,80	827,966,83	219,147,00	200,978,83	7,960,60	4,008,80

årsberättelsen gjorda beräkningen varit alltför hög, enär icke antagligt är, att en så stor areal af den naturliga ången under ett enda år kunnat blifva uppodlad, och enahanda torde äfven förhållandet vara med den betydliga minskning af den odlade jordens eller åkerns areal inom Elfkarleby hushållningsdistrikt, mot hvad denna beräknades i den senaste femårsberättelsen, som Ekonomiska Karteverkets arealuppgift innebär, hvilken väl måste anses äga större tillförlitlighet än femårsberättelsens endast på beräkning grundade uppgift derom. Här af visar sig emellertid, att Ekonomiska Karteverkets arealuppgifter i förevarande fall, jemförda med senaste femårsberättelsens arealuppgifter, angifva en allmän tillökning eller förhöjning af de senare med omkring 22 proc. för åker och 31 proc. för äng, hvarigenom dessa skulle, såvida man får antaga det Ekonomiska Karteverkets arealuppgifter såsom fullt tillförlitliga i detta afseende, bringas i öfverensstämmelse med verkliga förhållandet. Men det är just tillförlitligheten af det Ekonomiska Karteverkets arealuppgift för åkerjorden, som företrädesvis blifvit ifrågasatt, och det torde därför vara skäl att underkasta denna arealuppgift den pröfning, som möjligen kan åstadkommas med ledning af de för år 1865 genom Hushållningssällskapet insamlade Tab. Litt. G. primäruppgifter till jordbruksstatistiken. I sådant hänseende har blifvit uppgjord nedanstående Tab. Litt. G.

Beträffande länets landsbygd, uppgår således den på primäruppgifterna grundade åker-arealsumman till 1,186,795,20 kvadratref, och antages denna åker-arealsumma vara den år 1865 rigtiga eller verkliga förhållandet motsvarande, så skulle det Ekonomiska Karteverkets åker-arealsumma, som endast uppgår till 1,173,420 kvadratref och är grundad på förhållandet i detta afseende under de föregående åren (1860—64), då Karteverkets beskrifningar blifvit upprättade, erhålla en tillökning med 13,375,20 kvadratref, eller omkring 1 procents förhöjning, för att bringas i full öfverensstämmelse med det nuvarande förhållandet i verkligheten. Hvad angår förhållandet inom de särskilda hushållningsdistrikten i detta afseende, sådant tabellen utvisar detsamma för hvarje särskildt hushållningsdistrikt, så är en närmare pröfning deraf omöjlig att åstadkomma. Endast till förklaring af den betydliga tillökning, som Ekonomiska Karteverkets åker-arealsumma skulle erhålla inom Bro och Håbo samt Ulleråkers hushållningsdistrikter, må anföras, att för Bro och Håbo distrikt blifvit uttryckligen anmärkt, att mycket af den naturliga ången under de senare åren blifvit upplöjdt och

Tab. Litt. G. Jemförelse mellan Ekonomiska Karteverkets och de genom Hushållningssällskapet insamlade primäruppgifternas åker-arealsumma för länets landsbygd och städer.

Hushållningsdistriktets och stadens namn.	Ekonomiska Karteverket.	Primäruppgifterna.	Tillökning enligt primäruppgifterna.	Minskning enligt primäruppgifterna.
	Q v a d r a t r e f.			
Bro och Håbo hushållningsdistrikt	117,652,00	151,965,90	34,313,90	—
Trögds d:o	153,396,00	134,166,90	—	19,229,10
Åsunda d:o	109,322,00	102,971,90	—	6,350,10
Lagunda och Hagunda d:o	175,930,00	169,860,20	—	6,069,80
Ulleråkers d:o	61,819,00	71,521,50	9,702,50	—
Bälinge och Norunda d:o	166,568,00	166,152,60	—	415,40
Waksala och Rasbo d:o	115,471,00	121,933,60	6,462,60	—
Olands södra d:o	87,130,00	86,621,90	—	508,10
Olands norra d:o	62,180,00	63,472,00	1,292,00	—
Tierps d:o	90,075,00	91,022,40	947,40	—
Elfkarleby d:o	33,877,00	27,106,30	—	6,770,70
Summa å landsbygden	1,173,420,00	1,186,795,20	52,718,40	39,343,20
Upsala stad	11,987,00	13,916,00	1,929,00	—
Enköpings stad	4,087,00	2,240,00	—	1,847,00
Summa i städerna	16,074,00	16,156,00	1,929,00	1,847,00

lagdt i cirkulation med åkern, hvars areal derigenom vunnit en motsvarande tillökning, och enahanda torde afven förhållandet vara inom Ulleråkers hushållningsdistrikt, hvars förut vattensjuka ängsmarker under de senare åren blifvit genom torrläggning odlingsbara, då ensamt för år 1865 omkring 350 tunnland uppgifvas hafva blifvit nyodlade inom distriktet, ehuru visserligen å andra sidan bör anmärkas, att den ifrågavarande torrläggningen förmedelst sänkning af vattendraget genom Wänge och Läby socknar blifvit fullbordad först under år 1865.

Beträffande åter städerna, så befinnas primäruppgifterna i detta afseende vara hvarandra motsägende, enär den å. uppgifterna till jordbruksstatistiken grundade åker-arealsumman för Upsala stad öfverstiger den förut uppgifna åker-arealsumman, men deremot för Enköpings stad ännu betydligare understiger densamma.

Antages emellertid, att det Ekonomiska Karteverkets arealuppgifter äro tillfredsställande, såsom temligen nära motsvarande det verkliga förhållandet, åtminstone hvad länets landsbygd i dess helhet beträffar, och de insamlade primäruppgifterna till jordbruksstatistiken för år 1865 synas icke föranleda eller berättiga till ett motsatt antagande, om icke möjligen i afseende på arealen af åker och äng, dervid måhända, till följd af under senare åren inträdda förändringar genom nyodling, någon förhöjning i det förra och motsvarande minskning i det senare afseendet torde böra ifrågakomma, så skulle förhållandet mellan hela ägovidden och de särskilda hufvudslagen deraf, hvad såväl den dugliga som den odugliga ägovidden vidkommer, i enlighet med sifferuppgifterna i Tab. Litt. E. för länets landsbygd vara hufvudsakligen följande. Den dugliga ägovidden utgör omkring 90½ proc. och den odugliga omkring 9½ proc. af hela ägovidden. Bland de olika hufvudslagen af den dugliga ägovidden upptaga byggnadstomter och trädgårdar omkring ¼ proc. af hela och omkring ½ proc. af den dugliga ägovidden, den naturliga ängen något öfver 13 proc. af hela och omkring 14½ proc. af den dugliga ägovidden, åker och annan odlad jord nära 18½ proc. af hela och omkring 20½ proc. af den dugliga ägovidden, den skogbärande marken omkring 50½ proc. af hela och nära 56 proc. af den dugliga ägovidden, och annan duglig skoglös mark nära 8 proc. af hela och omkring 8½ proc. af den dugliga ägovidden. För öfrigt kan förtjena anmärkas, att sjöar och vattendrag upptaga något öfver 9 proc. af hela ägovidden och utgöra nära 94 proc. af den odugliga ägovidden, som för öfrigt består af vägar samt kala berg och andra jordfasta impedimenter, hvilka således tillsammans upptaga något öfver 6 proc. af densamma.

Beträffande närmare det olika förhållandet mellan arealen af åker och äng inom de särskilda hushållningsdistriktena, sådant detsamma i enlighet med sifferuppgifterna i Tab. Litt. E. framställer sig, så synes af dessa uppgifter, att inom länets södra och mellersta delar åkern i allmänhet upptager ett större område i förhållande till ängen, än inom den norra delen af länet. Inom Bro och Håbo hushållningsdistrikt, som i detta hänseende intager främsta rummet, är åkerns areal nära 3½ gånger så stor som ängens, (antages den tillökning af åkern genom uppodling af den naturliga ängen, som Tab. Litt. G utvisar för Bro och Håbo hushållningsdistrikt, såsom riktig och med verkliga förhållandet öfverensstämmande, skulle den naturliga ängens areal numera vara ganska obetydlig inom Bro och Håbo hushållningsdistrikt); inom Åsunda och Ulleråkers hushållningsdistrikter något mera än 3 gånger, inom Trögds hushållningsdistrikt nära 3 gånger; inom Lagunda och Hagunda, Waksala och Rasbo samt Bälinge och Norunda något mera än 2 gånger och inom Olands södra hushållningsdistrikt icke fullt 2 gånger så stor som ängens areal; men inom Tierps hushållningsdistrikt är tvärtom ängens areal nära 1½ gång större än åkerns, inom Olands norra hushållningsdistrikt omkring 2½ gånger större och slutligen inom Elfkarleby hushållningsdistrikt 3¼ gånger större än åkerns areal.

Beträffande jordens beskaffenhet inom länet, såväl i afseende på åkern som den naturliga ängen, så är densamma i allmänhet god, eller åtminstone medelmåttig och endast undantagsvis svag i södra och mellersta delarne af länet, men deremot jemförelsevis mindre god och mera svag inom länets norra del. Inom Bro och Håbo hushållningsdistrikt är jordens beskaffenhet i allmänhet god och ingenstädes egentligen svag, inom Trögds hushållningsdistrikt fullt medelmåttig, inom Åsunda hushållningsdistrikt till största delen god, i öfrigt

medelmåttig; inom Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikt till öfvervägande delen god, i öfrigt medelmåttig och endast till en ringa del svag; inom Ulleråkers hushållningsdistrikt i allmänhet god, inom Waksala och Rasbo hushållningsdistrikt i allmänhet god, utom i Rasbokils socken och omkring en tredjedel af Funbo socken, der den till en del är medelmåttig, men till större delen svag; inom Bälunge och Norunda hushållningsdistrikt öfverhufvud fullt medelmåttig, inom Olands södra hushållningsdistrikt i allmänhet fullt medelmåttig, inom Olands norra hushållningsdistrikt i allmänhet medelmåttig, utom i en del af Öster Löfsta socken, der den är svag; inom Tierps hushållningsdistrikt öfverhufvud medelmåttig och inom Elfkarleby hushållningsdistrikt dels medelmåttig, dels svag.

Hvad *brukningssättet* angår, så är tvåskiftesbruket fortfarande det allmännaste brukningssättet inom länet, hvarvid dock nästan allestädes, der detta brukningssätt användes, en större eller mindre del af trädesjorden, någon gång ända till hälften deraf, begagnas för odling af rotfrukter, balgväxter, lin och klöfver. Vexelbruk till någon större omfattning förekommer egentligen endast inom den södra och mellersta delen af länet, hufvudsakligen å större egendomar eller herregårdar; men å de båda städernas jord uppgifves vexelbruket vara det allmännaste brukningssättet, ehuru äfven der tvåskiftesbruket användes af en och annan mindre brukare. Det närmare förhållandet i detta afseende inom de särskilda hushållningsdistrikterna uppgifves i allmänhet vara följande. Inom Bro och Håbo hushållningsdistrikt, som i detta afseende torde fortfarande stå främst, är vexelbruket mer eller mindre öfvervägande i Häggeby, Håtuna, Bro, Lossa, Vestra Ryds och Näs socknar, hvaremot tvåskiftesbruket begagnas nästan uteslutande i Kallmar, Yttergrans, Öfvergrans, Sko och Tibble socknar, ehuru bestämd sifferuppgift å arealen af den åkerjord, som skötes på ena eller andra sättet, icke meddelats. Inom Trögds hushållningsdistrikt, der tvåskiftesbruket är det vida öfvervägande brukningssättet, uppgifves i Weckholms, Thorsvi, Hacksta, Löths och Lillkyrka socknar, för hvilka bestämda sifferuppgifter i detta afseende meddelats, tvåskiftesbruket begagnas på en areal af omkring 34,266 kvadratref, treskiftesbruket på en areal af omkring 500 kvadratref, under det ått vexelbruk användes på en areal af omkring 11,450 kvadratref, hvaremot tvåskiftesbruket förmåles vara allmänt inom de öfriga socknarne, endast med undantag af en eller annan större egendom, der vexelbruk är infördt. Inom Åsunda hushållningsdistrikt, der tvåskiftesbruket säges vara det allmänt rådande brukningssättet, uppgifves detta brukningssätt vara uteslutande användt i Tillinge, Sparrsätra och Wårfrukyrka socknar, och allmänt rådande i de öfriga socknarne, endast med undantag af en och annan större egendom, der vexelbruk begagnas. Inom Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikt uppgifves tvåskiftesbruket vara i allmänhet öfvervägande inom alla socknar, endast med undantag af Hjelsta socken, der treskiftesbruket är uteslutande användt, och vexelbruk förekommer hufvudsakligen endast på de större egendomarne. Inom Ulleråkers hushållningsdistrikt är tvåskiftesbruket likaledes i allmänhet öfvervägande i alla socknar, och vexelbruk förekommer endast vid de större egendomarne. Inom Bälunge och Norunda hushållningsdistrikt uppgifves tvåskiftesbruket äfvenledes vara i allmänhet öfvervägande i alla socknar och vexelbruk endast förekomma på de större egendomarne. Inom Waksala och Rasbo hushållningsdistrikt är sammaledes tvåskiftesbruket i allmänhet öfvervägande i alla socknar, och vexelbruk förekommer hufvudsakligen endast vid de större egendomarne. Inom Olands södra hushållningsdistrikt uppgifves tvåskiftesbruket i allmänhet vara det vida öfvervägande brukningssättet i alla socknar, och vexelbruk förekommer endast vid en och annan större egendom. Inom Olands norra hushållningsdistrikt uppgifves tvåskiftesbruket vara, med undantag af en och annan större egendom, allmänt rådande i alla socknar, utom i Hållnäs socken, der ett fyrskiftes vexelbruk är det öfvervägande. Inom Tierps hushållningsdistrikt är tvåskiftesbruket det vida öfvervägande brukningssättet, och vexelbruk förekommer endast vid några större egendomar; och inom Elfkarleby hushållningsdistrikt uppgifves tvåskiftesbruket vara det uteslutande använda brukningssättet af åkerjorden. Ofvanstående framställning af brukningssättet inom länets särskilda delar återgifver så fullständigt och noggrant som möjligt de derom meddelade uppgifterna från hvarje särskildt hushållningsdistrikt, hvilka

likväl icke medgifva någon beräkning af den areal af åkerjorden, som användes för det ena eller andra brukningssättet inom länet i dess helhet; men måhända torde det kunna antagas såsom sannolikt, att förhållandet i detta afseende icke undergått någon mera betydlig förändring under de sista fem åren och således må anses vara ungefärligen detsamma, som angifves i sista femårsberättelsen, i enlighet hvarmed af länets odlade jord omkring 85 proc. skulle vara förlagda i tvåskiftesbruk, 1 proc. i treskiftesbruk och 14 proc. i vaxelbruk.

Angående antalet ägare och brukare af den odlade jorden inom länet, så är för år 1865 förhållandet Tab. Litt. H i detta afseende på ett öfverskådligt sätt framställt i Tab. Litt. H, hvilken tabell innehåller ett sammandrag af de till Hushållningssällskapet i och för jordbruksstatistiken härutinnan meddelade primäruppgifter, hvilka likväl visat sig vara högst ofullständiga, enär sådane från flera socknar helt och hållet saknas, i följd hvaraf ock den afsedda upplysningen om jordstyckningen, beräknad efter vidden af odlad jord, som genom dessa uppgifter vinnes, torde böra betraktas såsom mindre tillförlitlig. Hvad länets landsbygd beträffar, skulle emellertid, enligt de ingångna uppgifterna, hela antalet ägare uppgå till 5,124 och hela antalet af brukare utgöra 8,041. Bland de förra äges odlad jord till en vidd af öfver 4 t. o. m. 40 tunnland af 3,405, eller omkring 66,5 proc., till en vidd af öfver 40 t. o. m. 200 tunnland af 1,148, eller omkring 22,5 proc., till en vidd af 4 tunnland och derunder af 376, eller omkring 7,2 proc., och till en vidd af öfver 200 tunnland af 195, eller omkring 3,8 proc. af hela antalet. Bland de senare åter brukas odlad jord till en vidd af öfver 4 t. o. m. 40 tunnland af 3,869, eller omkring 48,2 proc., till en vidd af 4 tunnland och derunder af 2,708, eller omkring 33,6 proc., till en vidd af öfver 40 t. o. m. 200 tunnland af 1,303, eller omkring 16,1 proc., och till en vidd af öfver 200 tunnland af 161, eller omkring 2,1 proc. af hela antalet.

Beträffande den odlade jordens användning för samt utsädes- och skördebeloppen af de olika växt- Tab. Litt. I. slagen år 1865, så har det syntts lämpligast att till en början sammanställa dessa, med hvarandra nära sammanhängande, uppgifter i en enda tabell, för att i allmänhet och på ett lätt öfverskådligt sätt angifva deras inbördes förhållande, och denna sammanställning af de ifrågavarande uppgifterna, utförda särskildt för hvarje hushållningsdistrikt och för hvardera af de båda städerna, erbjuder Tab. Litt. I, likasom slutsummorna i dessa afseenden, såväl särskildt för landsbygden och städerna som för hela länet, finnas angifna i Tab. N:o 2.

Tab. Litt. H.

Antalet ägare och brukare af odlad jord år 1865.

Hushållningsdistriktets och stadens namn.	Ä g a r e a f				B r u k a r e a f			
	4 tunnland och derunder.	öfver 4 t. o. m. 40 tunnland.	öfver 40 t. o. m. 200 tunnland.	öfver 200 tunnland.	4 tunnland och derunder.	öfver 4 t. o. m. 40 tunnland.	öfver 40 t. o. m. 200 tunnland.	öfver 200 tunnland.
Bro och Håbo Hushållningsdistrikt.....	5	80	66	32	5	119	88	29
Trögds d:o.....	81	414	167	20	247	450	179	12
Åsunda d:o.....	42	258	137	21	50	323	169	17
Lagunda och Hagunda d:o.....	12	458	193	24	129	470	226	29
Ulleråkers d:o.....	3	88	83	14	66	115	92	10
Bälinge och Norunda d:o.....	16	427	120	9	286	646	148	8
Waksala och Rasbo d:o.....	20	343	88	15	79	371	91	9
Olands södra d:o.....	46	273	230	41	228	225	253	34
Olands norra d:o.....	116	375	23	6	661	295	15	2
Tierps d:o.....	26	415	35	8	905	460	37	7
Elfkarleby d:o.....	9	274	6	5	52	395	5	4
Summa	376	3,405	1,148	195	2,708	3,869	1,303	161
Upsala stad.....	40	45	4	2	86	104	9	—
Enköpings stad.....	200	100	4	—	—	230	1	—
Summa	240	145	8	2	86	334	10	—

Vidkommande först och främst uppgifterna rörande åkerjordens användning för odling af de särskilda växtslagen år 1865, så angifves denna dels summariskt i Tab. N:o 2, dels utförd med specialsummor i Tab. Litt. I kol. 2—11. Det är redan i det föregående omförmäldt, att hela arealen af odlad jord skall för länets landsbygd utgöra 1,186,795,20 kvadratref och för länets båda städer 16,156 kvadratref, och denna åkerarealsumma måste här läggas till grund vid procentberäkningen, såsom just utvisande slutsumman af de i Tab. Litt. I utförda specialsummorna (se Tab. Litt. G). Af den sålunda såsom grund för procentberäkningen antagna åkerarealsumman för länets landsbygd (1,186,795,20 kvadratref) utgör trädet 412,244 kvadratref eller omkring 34,7 proc. och den med särskilda växtslag besädda delen af åkerjorden 774,551,20 kvadratref, eller omkring 65,3 proc., hvadan det rena trädet, oaktadt tvåskiftesbruket utgör det vida öfvervägande bruknings-sättet inom länet, icke bestiger sig till mera än omkring en tredjedel af åkerjordens hela areal, hvilket förhållande torde förklaras deraf, att, såsom förut blifvit anmärkt, nästan allmänt en större eller mindre del af årsträdet vid tvåskiftesbruket användes till odling af rotfrukter och baljväxter samt lin och klöfver. I den sista femårsberättelsen är den besädda delen af åkerjorden beräknad endast till 52 proc. af den odlade jordens hela areal, deraf trädet således skulle år 1860 hafva utgjort 48 proc., och af denna trädets förminskning under senare fem åren, ända till 34,7 proc. af den odlade jorden år 1865, skulle man möjligen kunna hemta någon anledning till berigtigande af det förut angifna procentförhållandet mellan tvåskiftesbruket och vaxelbruket inom länet, hvilket egentligen grundats på senaste femårsberättelsens beräkning af detta förhållande, såvida man icke bör, såsom nyss yttradt blifvit, anse densamma hufvudsakligen utgöra en följd af ett med hvarje år utvidgadt begagnande af årsträdet för odling af rotfrukter, baljväxter, klöfver och lin vid tvåskiftesbruket. Af den med särskilda växtslag besädda delen af åkerjorden (774,551,20 kvadratref) upptaga de särskilda växtslagen, hvart för sig, följande areal: höstsäd 243,820,8 kvadratref, eller omkring 31,5 proc., vår-

Tab. Litt. I.

Den odlade jordens användning för samt utsädes-

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Hushållningsdistriktets och stadens namn.	Odlad ägovidd använd till										H e l a u t s ä d e s b e l o p								
	Höstsäd.	Vårsäd.	Baljväxter.	Potatis.	Andra rotfrukter.	Spånadsväxter.	Gräs och andra foderväxter till		Andra växtslag.	Träde.	Höst-hvete.	Vår-hvete.	Höstråg.	Vår-råg.	Korn.	Hafre.	Bland-säd.	Ärtor.	Bönor.
							Bete.	Skörd.											
Q v a d r a t r e f f.										K u b i k f o t.									
Bro och Häbo.....	28,699,5	25,890,2	3,500,7	4,644,6	488,7	100,9	4,449,8	47,656,9	1,467,0	35,067,6	4,448,2	34,0	21,808,6	—	8,677,5	17,358,0	3,020,5	2,299,9	20,6
Trögds.....	26,484,8	25,904,2	1,972,5	4,290,9	158,0	59,0	1,588,4	26,263,8	5,0	47,440,3	3,799,3	—	23,014,5	—	16,467,1	9,587,0	6,188,8	1,541,0	21,0
Åsunda.....	22,459,0	18,013,0	1,795,0	2,010,4	91,2	105,0	1,855,2	21,062,2	11,2	35,569,7	2,809,2	26,5	18,684,2	—	6,983,5	10,060,6	4,376,2	1,249,0	15,7
Lagunda och Hagunda...	35,897,2	33,864,6	2,641,6	4,232,6	318,3	163,9	1,807,2	22,996,5	61,6	67,876,7	5,364,2	100,9	27,044,9	2,0	19,198,9	10,023,3	6,888,0	2,511,4	20,7
Ulleråkers.....	13,797,6	10,889,4	1,239,0	3,145,7	328,4	—	110,0	7,558,0	59,0	34,394,4	2,309,0	—	11,178,5	—	8,371,1	1,754,5	2,392,4	998,5	25,2
Bälinge och Norunda...	35,724,2	32,724,3	2,840,4	4,931,7	392,5	114,1	1,086,4	26,069,1	—	62,269,9	4,398,6	—	30,536,4	—	27,834,8	7,848,2	4,282,1	3,440,0	29,8
Waksala och Rasbo.....	25,307,6	25,035,4	2,102,7	3,162,7	420,5	152,2	1,460,6	19,693,4	—	44,598,5	3,583,0	—	22,361,0	—	17,035,0	7,141,0	4,067,0	1,576,0	44,8
Olands södra.....	18,211,6	15,507,4	1,581,4	4,234,2	151,9	492,2	3,300,8	16,403,1	258,8	26,480,5	2,878,0	12,6	14,864,4	—	11,580,1	2,961,2	1,904,3	1,394,0	157,2
Olands norra.....	10,900,0	9,841,0	1,032,0	3,433,5	225,0	420,5	—	21,754,0	—	15,866,0	764,0	—	8,950,0	—	8,722,0	3,047,0	197,0	659,8	106,0
Tierps.....	21,364,0	21,022,4	2,284,8	2,727,2	89,6	229,6	224,0	9,760,8	—	33,320,0	1,827,0	—	15,901,2	—	20,670,3	3,811,5	252,0	1,222,0	66,1
Elfkärlby.....	4,975,8	4,845,9	330,4	2,105,6	50,4	150,6	—	5,287,7	—	9,360,4	279,7	—	4,483,7	—	4,433,3	984,4	501,5	273,2	25,2
Summa	243,820,8	223,537,8	21,320,5	38,919,1	2,714,5	1,988,0	15,882,4	224,505,5	1,862,6	412,244,0	32,460,2	174,0	198,627,4	2,0	149,973,6	74,576,7	34,069,8	17,164,7	532,3
Upsala stad.....	3,437,0	3,164,0	1,623,0	213,0	133,0	—	—	1,903,0	—	3,443,0	339,0	—	2,562,0	—	1,666,0	802,0	1,091,0	401,0	—
Enköpings stad.....	336,0	560,0	56,0	280,0	168,0	—	—	280,0	—	560,0	50,4	—	315,0	—	126,0	189,0	315,0	31,5	—
Summa	3,773,0	3,724,0	1,679,0	493,0	301,0	—	—	2,183,0	—	4,003,0	389,4	—	2,877,0	—	1,792,0	991,0	1,406,0	432,5	—
Summa Summarum	247,593,8	227,261,8	22,999,5	39,412,1	3,015,5	1,988,0	15,882,4	226,688,5	1,862,6	416,247,0	32,849,6	174,0	201,704,4	2,0	151,765,6	75,567,7	35,475,8	17,597,2	532,3

säd 223,537,8 kvadratref, eller omkring 28,7 proc., baljväxter 21,320,5 kvadratref, eller omkring 2,7 proc., potatis 38,919,1 kvadratref, eller omkring 5,3 proc., andra rotfrukter 2,714,5 kvadratref, eller omkring 0,3 proc., spånadsväxter 1,988 kvadratref, eller omkring 0,2 proc., foderväxter till bete 15,882,4 kvadratref, eller omkring 2,1 proc., foderväxter till skörd 224,505,5 kvadratref, eller omkring 29 proc., och andra växtslag 1,862,6 kvadratref, eller omkring 0,2 proc. af den besädda åkerjordens hela areal. Inom de särskilda hushållningsdistrikterna visar sig förhållandet i ifrågakvarande afseende, hvad de hufvudsakligaste odlingsföremålen beträffar, vara i allmänhet följande.

Inom Bro och Håbo hushållningsdistrikt, der vaxelbruket vunnit ett större insteg än annorstädes i länet, utgör trädet 35,067,6 kvadratref, eller omkring 23 proc., och den besädda delen af åkerjorden 116,898,3 kvadratref, eller omkring 77 proc., af den odlade jordens hela areal, uppgående den senare till 151,965,9 kvadratref; och af den besädda delen af åkerjorden upptager höstsäd 28,699,5 kvadratref, eller omkring 24,5 proc., vårsäd 25,890,2 kvadratref, eller omkring 22 proc., baljväxter 3,500,7 kvadratref, eller omkring 3 proc., potatis 4,644,6 kvadratref, eller omkring 4 proc., foderväxter till skörd 47,656,9 kvadratref, eller omkring 40,5 proc., samt öfriga odlingsföremål tillsammans omkring 6 proc.

Inom Trögds hushållningsdistrikt utgör trädet 47,440,3 kvadratref, eller omkring 35,3 proc., och den besädda delen af åkerjorden 86,726,6 kvadratref, eller omkring 64,7 proc. af den odlade jordens hela areal, uppgående den senare till 134,166,9 kvadratref; och af den besädda delen af åkerjorden upptager höstsäd 26,484,8 kvadratref, eller omkring 30,5 proc., vårsäd 25,904,2 kvadratref, eller omkring 30 proc., baljväxter 1,972,5 kvadratref, eller omkring 2,2 proc., potatis 4,290,9 kvadratref, eller omkring 5 proc., foderväxter till skörd 26,263,8 kvadratref, eller omkring 30,3 proc., samt öfriga odlingsföremål tillsammans omkring 2 proc.

och skördebeloppet af de olika växtslagen år 1865.

H e l a s k ö r d e b e l o p p e t (utan utsädet's afdrag) af																					
p e t a f			H e l a s k ö r d e b e l o p p e t (utan utsädet's afdrag) af																		
Vicker.	Potatis.	Lin o. Hampa.	Höst-hvete.	Vår-hvete.	Höstråg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärter.	Bönor.	Vicker.	Potatis.	Andra rotfrukter:					Lin och Hampa.		Gräs och andra foderväxter till	
													Rofvor.	Kål-rötter.	Mo-rötter.	Rödbetor m. m.	Peppar-rot.	Frö.	Spånads-ämne.	Grön-foder.	Hö.
Kbft.	Tunnor å 24 kpr.	Kbft.	K u b i k f o t .									T u n n o r å 24 kpr = 4,8 kbft.					Lisp.	Kbft.	C e n t n e r .		
1,429,0	5,414	44,8	33,033,0	300,0	180,424,4	50,401,4	87,991,1	17,952,0	15,017,0	75,5	6,860,0	29,669	3,098	332	—	—	—	44,4	36,78	3,140	112,066,0
558,3	4,360	55,2	24,869,2	—	165,757,4	112,755,3	56,155,6	38,956,1	7,019,0	130,0	1,833,0	25,793	1,283	485	—	—	—	86,0	51,70	2,041	116,604,0
524,0	2,332½	135,5	20,113,2	83,5	140,427,0	46,490,8	53,031,8	21,789,0	7,396,2	36,2	3,008,2	14,466½	1,397	—	—	—	—	258,3	54,60	6,620	103,706,0
562,2	4,269½	138,8	31,570,5	100,4	199,413,3	122,304,8	46,238,8	39,401,9	14,601,6	79,4	2,275,5	24,138½	7,310½	65	210	—	—	29,4	56,95	1,717	130,058,5
252,0	1,425	0,6	18,270,0	—	85,768,2	58,413,6	9,712,5	16,600,5	6,966,2	190,6	1,001,5	8,740	1,431	400	—	—	—	—	0,60	4,404	52,325,0
465,7	4,473½	196,0	27,471,8	—	203,297,5	176,451,9	49,196,3	28,424,8	16,960,5	140,0	1,062,9	25,485	2,264	—	—	—	—	52,5	55,10	725	66,749,0
862,0	4,015	143,8	21,882,0	—	157,980,0	103,650,0	34,384,0	20,521,0	8,692,0	87,9	2,094,0	18,933½	2,474½	—	—	—	—	95,2	99,54	10,757	71,926,0
138,9	4,808½	211,1	19,142,3	—	98,574,3	58,723,3	15,255,4	10,456,5	5,885,8	335,8	613,3	27,699½	681	156	—	—	—	52,2	83,75	350	73,565,0
297,0	4,787	260,4	6,378,0	—	69,856,0	64,754,0	18,701,0	1,175,0	3,896,0	354,0	2,622,0	38,712	2,536	300	—	—	—	167,2	255,04	1,200	202,241,0
812,7	3,419	113,4	16,833,6	—	130,523,4	146,046,6	20,210,4	1,480,5	7,704,9	18,9	4,101,3	20,972	410	—	100	—	—	180,0	272,03	12	97,123,2
81,9	2,165½	151,2	2,618,9	—	36,997,4	31,907,5	7,194,6	2,204,2	1,609,6	121,8	529,2	15,825	200	—	—	—	—	250,0	58,90	—	21,282,0
5,983,7	41,469½	1,450,8	222,152,5	483,9	1,469,018,9	971,899,2	398,071,5	198,961,5	95,748,8	1,570,1	26,000,9	250,434½	23,085	1,738	310	—	—	1,215,2	1,024,99	30,966	1,047,645,7
1,426,0	298	—	1,695,0	—	20,496,0	11,662,0	4,812,0	6,546,0	2,807,0	—	8,556,0	2,328	1,400	40	—	—	—	—	—	—	8,860,0
31,5	300	—	315,0	—	2,205,0	1,008,0	1,512,0	2,520,0	189,0	—	189,0	1,800	—	100	1,000	100	3,500	—	—	—	2,000,0
1,457,5	598	—	2,010,0	—	22,701,0	12,670,0	6,324,0	9,066,0	2,996,0	—	8,745,0	4,128	1,400	140	1,000	100	3,500	—	—	—	10,860,0
7,441,2	42,067½	1,450,8	224,192,5	483,9	1,491,719,9	984,569,2	404,395,5	208,027,5	98,744,8	1,570,1	34,745,9	254,562½	24,485	1,878	1,310	100	3,500	1,215,2	1,024,99	30,966	1,058,505,7

K. M.'s Befallningshafvandes femårsberättelser 1861—1865. Upsala län.

Inom Åsunda hushållningsdistrikt utgör trädet 35,569,7 kvadratref, eller omkring 34,5 proc., och den besädda delen af åkerjorden 67,402,2 kvadratref, eller omkring 65,5 proc. af den odlade jordens hela areal, uppgående den senare till 102,971,9 kvadratref; och af den besädda delen af åkerjorden upptager höstsäd 22,459 kvadratref, eller omkring 33,3 proc., vårsäd 18,013 kvadratref, eller omkring 26,7 proc., baljväxter 1,795 kvadratref, eller omkring 2,7 proc., potatis 2,010,4 kvadratref, eller omkring 3 proc., foderväxter till skörd 21,062,2 kvadratref, eller omkring 31,3 proc., samt öfriga odlingsföremål tillsammans omkring 3 proc.

Inom Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikt utgör trädet 67,876,7 kvadratref, eller omkring 40 proc., och den besädda delen af åkerjorden 101,983,5 kvadratref, eller omkring 60 proc. af den odlade jordens hela areal, uppgående den senare till 169,860,2 kvadratref; och af den besädda delen af åkerjorden upptager höstsäd 35,897,2 kvadratref, eller omkring 35,2 proc., vårsäd 33,864,6 kvadratref, eller omkring 33,2 proc., baljväxter 2,641,6 kvadratref, eller omkring 2,6 proc., potatis 4,232,6 kvadratref, eller omkring 4 proc., foderväxter till skörd 22,996,5 kvadratref, eller omkring 22,5 proc., samt öfriga odlingsföremål tillsammans omkring 2,5 proc.

Inom Ulleråkers hushållningsdistrikt utgör trädet 34,394,4 kvadratref, eller omkring 48 proc., och den besädda delen af åkerjorden 37,127,1 kvadratref, eller omkring 52 proc. af den odlade jordens hela areal, uppgående den senare till 71,521,5 kvadratref; och af den besädda delen af åkerjorden upptager höstsäd 13,797,6 kvadratref, eller omkring 37,2 proc., vårsäd 10,889,4 kvadratref, eller omkring 29,3 proc., baljväxter 1,239 kvadratref, eller omkring 3,3 proc., potatis 3,145,7 kvadratref, eller omkring 8,5 proc., foderväxter till skörd 7,558 kvadratref, eller omkring 20,3 proc., samt öfriga odlingsföremål tillsammans omkring 1,4 proc.

Inom Bälunge och Norunda hushållningsdistrikt utgör trädet 62,269,9 kvadratref, eller omkring 37,5 proc., och den besädda delen af åkerjorden 103,882,7 kvadratref, eller omkring 62,5 proc. af den odlade jordens hela areal, uppgående den senare till 166,152,6 kvadratref; och af den besädda delen af åkerjorden upptager höstsäd 35,724,2 kvadratref, eller omkring 34,5 proc., vårsäd 32,724,3 kvadratref, eller omkring 31,5 proc., baljväxter 2,840,4 kvadratref, eller omkring 2,7 proc., potatis 4,931,7 kvadratref, eller omkring 5 proc., foderväxter till skörd 26,069,1 kvadratref, eller omkring 24 proc., samt öfriga odlingsföremål tillsammans omkring 2,3 proc.

Inom Waksala och Rasbo hushållningsdistrikt utgör trädet 44,598,5 kvadratref, eller omkring 36,5 proc., och den besädda delen af åkerjorden 77,335,1 kvadratref, eller omkring 63,5 proc. af den odlade jordens hela areal, uppgående den senare till 121,933,6 kvadratref; och af den besädda delen af åkerjorden upptager höstsäd 25,307,6 kvadratref, eller omkring 32,7 proc., vårsäd 25,035,4 kvadratref, eller omkring 32,3 proc., baljväxter 2,102,7 kvadratref, eller omkring 2,7 proc., potatis 3,162,7 kvadratref, eller omkring 4,3 proc., foderväxter till skörd 19,693,4 kvadratref, eller omkring 25,5 proc., samt öfriga odlingsföremål tillsammans omkring 2,5 proc.

Inom Olands södra hushållningsdistrikt utgör trädet 26,480,5 kvadratref, eller omkring 30,5 proc., och den besädda delen af åkerjorden 60,141,4 kvadratref, eller omkring 69,5 proc. af den odlade jordens hela areal, uppgående den senare till 86,621,9 kvadratref, och af den besädda delen af åkerjorden upptager höstsäd 18,211,6 kvadratref, eller omkring 30,3 proc., vårsäd 15,507,4 kvadratref, eller omkring 25,7 proc., baljväxter 1,581,4 kvadratref, eller omkring 2,5 proc., potatis 4,234,2 kvadratref, eller omkring 7 proc., foderväxter till skörd 16,403,1 kvadratref, eller omkring 27,3 proc., samt öfriga odlingsföremål tillsammans omkring 7,2 proc.

Inom Olands norra hushållningsdistrikt utgör trädet 15,866 kvadratref, eller omkring 25 proc., och den besädda delen af åkerjorden 47,606 kvadratref, eller omkring 75 proc. af den odlade jordens hela areal, uppgående den senare till 63,472 kvadratref; och af den besädda delen af åkerjorden upptager höstsäd 10,900 kvadratref, eller omkring 23 proc., vårsäd 9,841 kvadratref, eller omkring 20,5 proc., baljväxter 1,032 kvadratref, eller omkring 2 proc., potatis 3,433,5 kvadratref, eller omkring 7,3 proc., foderväxter till skörd 21,754 kvadratref, eller omkring 46 proc., samt öfriga odlingsföremål tillsammans omkring 1,2 proc.

Inom Tierps hushållningsdistrikt utgör trädet 33,320 kvadratref, eller omkring 36,7 proc., och den besådda delen af åkerjorden 57,702,4 kvadratref, eller omkring 63,3 proc. af den odlade jordens hela areal, uppgående den senare till 91,022,4 kvadratref; och af den besådda delen af åkerjorden upptager höstsäd 21,364 kvadratref, eller omkring 37 proc., vårsäd 21,022,4 kvadratref, eller omkring 36,5 proc., baljväxter 2,284,8 kvadratref, eller omkring 4 proc., potatis 2,727,2 kvadratref, eller omkring 4,5 proc., foderväxter till skörd 9,760,8 kvadratref, eller omkring 17 proc., samt öfriga odlingsföremål tillsammans omkring 1 proc.

Inom Elfkarleby hushållningsdistrikt utgör trädet 9,360,4 kvadratref, eller omkring 34,5 proc., och den besådda delen af åkerjorden 17,745,9 kvadratref, eller omkring 65,5 proc. af den odlade jordens hela areal, uppgående den senare till 27,106,3 kvadratref; och af den besådda delen af åkerjorden upptager höstsäd 4,975,3 kvadratref, eller omkring 28 proc., vårsäd 4,845,9 kvadratref, eller omkring 27,5 proc., baljväxter 330,4 kvadratref, eller omkring 1,7 proc., potatis 2,105,6 kvadratref, eller omkring 11,7 proc., foderväxter till skörd 5,287,7 kvadratref, eller omkring 29,7 proc., samt öfriga odlingsföremål tillsammans omkring 1,4 proc.

I afseende på förhållandet med andra rotfrukter, spånadsväxter och andra växtslag samt foderväxter till bete, för hvilka specialuppgifterna i allmänhet synts vara mindre noggranna och tillförlitliga, och hvilka dessutom i mindre omfång odlas inom länet, hänvisas till sifferuppgifterna i tabellen.

För att underlätta öfversigten af ofvan framställda procentförhållanden i afseende på åkerjordens användning för odling af de särskilda växtslagen år 1865, så väl för de särskilda hushållningsdistrikterna som för länets landsbygd i dess helhet, meddelas slutligen en sammanställning af desamma i nedanstående Tab. Litt. K.

I procentförhållande af den odlade jordens hela areal inom de särskilda hushållningsdistrikterna är alltså den besådda åkerjordens areal störst i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 77 proc. och minst i Ulleråkers hushållningsdistrikt med 52 proc., och likaså är tvärtom trädet areal störst i Ulleråkers hushållningsdistrikt med 48 proc. och minst i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 23 proc. I procentförhållande åter af den besådda åkerjordens areal inom de särskilda hushållningsdistrikterna är arealen af den med höstsäd besådda åkerjorden störst i Ulleråkers hushållningsdistrikt med 37,2 proc. och minst i Olands norra hushållningsdistrikt med 23 proc., arealen af den med vårsäd besådda åkerjorden störst i Tierps hushållningsdistrikt med 36,5 proc. och minst i Olands norra hushållningsdistrikt med 20,5 proc., arealen af den för baljväxter använda åkerjorden störst i Tierps hushållningsdistrikt med 4 proc. och minst i Elfkarleby hushållningsdistrikt med 1,7 proc., arealen af den för potatis använda åkerjorden störst i Elfkarleby hushållningsdistrikt

Tab. Litt. K.

Procentförhållanden i afseende på åkerjordens användning.

Hushållningsdistriktets namn.	Procent af den odlade jorden.		Procent af den besådda åkerjorden.					
	Besådd åker.	Träde.	Höstsäd.	Vårsäd.	Baljväxter.	Potatis.	Foderväxter till skörd.	Öfriga odlingsföremål.
Bro och Håbo hushållningsdistrikt.....	77	23	24,5	22	3	4	40,5	6
Trögds d:o.....	64,7	35,3	30,5	30	2,2	5	30,3	2
Åsunda d:o.....	65,5	34,5	33,3	26,7	2,7	3	31,3	3
Lagunda och Hagunda d:o.....	60	40	35,2	33,2	2,6	4	22,5	2,5
Ulleråkers d:o.....	52	48	37,2	29,3	3,3	8,5	20,3	1,4
Bälunge och Norunda d:o.....	62,5	37,5	34,5	31,5	2,7	5	24	2,3
Waksala och Rasbo d:o.....	63,5	36,5	32,7	32,3	2,7	4,8	25,5	2,5
Olands södra d:o.....	69,5	30,5	30,3	25,7	2,5	7	27,3	7,2
Olands norra d:o.....	75	25	23	20,5	2	7,3	46	1,2
Tierps d:o.....	63,3	36,7	37	36,5	4	4,5	17	1
Elfkarleby d:o.....	65,5	34,5	28	27,5	1,7	11,7	29,7	1,4
Landsbygden i dess helhet	65,3	34,7	31,5	28,7	2,7	5,3	29	2,8

med 11,7 proc. och minst i Åsunda hushållningsdistrikt med 3 proc., arealen af den för foderväxter till skörd använda åkerjorden störst i Olands norra hushållningsdistrikt med 46 proc. och minst i Tierps hushållningsdistrikt med 17 proc., och arealen af den för öfriga odlingsföremål använda åkerjorden störst i Olands södra hushållningsdistrikt med 7,2 proc. och minst i Tierps hushållningsdistrikt med 1 proc.

Uppgifterna för länets *städer*, rörande åkerjordens användning år 1865 för odling af de särskilda växtslagen, utvisa en åker-arealsumma för Upsala stad af 13,916 qvadratref, deraf trädet utgör 3,443 qvadratref, eller omkring 24,7 proc., och den besädda åkern 10,473 qvadratref, eller omkring 75,3 proc., hvaraf åter höstsäd upptager 3,437 qvadratref, eller omkring 32,8 proc., vårsäd 3,164 qvadratref, eller omkring 30,2 proc., baljväxter 1,623 qvadratref, eller omkring 15,5 proc., potatis 213 qvadratref, eller omkring 2 proc., foderväxter till skörd 1,903 qvadratref, eller omkring 18,3 proc., samt öfriga odlingsföremål tillsammans omkring 1,2 proc., och för Enköpings stad en åker-arealsumma af 2,240 qvadratref, deraf trädet utgör 560 qvadratref, eller 25 proc., och den besädda åkern 1,680 qvadratref, eller 75 proc., hvaraf åter höstsäd upptager 336 qvadratref, eller 20 proc., vårsäd 560 qvadratref, eller 33½ proc., baljväxter 56 qvadratref, eller 3½ proc., potatis 280 qvadratref, eller 16½ proc., andra rotfrukter 168 qvadratref, eller 10 proc., och foderväxter till skörd 280 qvadratref, eller 16½ proc.

Sammanläggas slutligen uppgifterna för länets landsbygd och städer, rörande åkerjordens användning år 1865 för odlingen af de särskilda växtslagen, så uppkommer en åker-arealsumma för hela länet af 1,202,951,2 qvadratref, deraf trädet utgör 416,247 qvadratref, eller omkring 34,5 proc., och den besädda åkern 786,704,2 qvadratref, eller omkring 65,5 proc., hvaraf åter höstsäd upptager 247,593,8 qvadratref, eller omkring 31,5 proc., vårsäd 227,261,8 qvadratref, eller omkring 28,8 proc., baljväxter 22,999,5 qvadratref, eller omkring 2,8 proc., potatis 39,412,1 qvadratref, eller omkring 5 proc., andra rotfrukter 3,015,5 qvadratref, eller omkring 0,5 proc., spånadsväxter 1,988 qvadratref, eller omkring 0,3 proc., foderväxter till bete 15,882,4 qvadratref, eller omkring 2 proc., foderväxter till skörd 226,698,5 qvadratref, eller omkring 28,8 proc., och andra växtslag 1,862,6 qvadratref, eller omkring 0,3 proc.

Vidkommande *hela utsädesbeloppet* af de särskilda växtslagen år 1865, så angifves detta dels summariskt för hvart och ett af de olika odlingsföremålen, såväl särskildt för länets landsbygd och städer som för hela länet, i Tab. N:o 2, dels utfördt med specialsummor för hvart och ett af de olika odlingsföremålen, såväl särskildt för hvarje hushållningsdistrikt som för hvardera staden, i Tab. Litt. I, kol. 12—23. Enligt dessa uppgifter utgjorde hela det sammanlagda utsädesbeloppet af de särskilda växtslagen år 1865:

För landsbygden 714,268,2 kubikfot, hvaraf hvete 32,634,2 kbft, eller omkring 4,8 proc., råg 198,829,4 kbft, eller omkring 26,9 proc., korn 149,973,6 kbft, eller omkring 21 proc., hafre 74,576,7 kbft, eller omkring 10,8 proc., blandsäd 34,069,8 kbft, eller omkring 4,9 proc., ärter 17,164,7 kbft, eller omkring 2,5 proc., bönor 532,3 kbft, eller omkring 0,1 proc., vicker 5,983,7 kbft, eller omkring 0,8 proc., potatis 199,053 kbft, eller omkring 27,9 proc., och spånadsväxter 1,450,8 kbft, eller omkring 0,3 proc.; för städerna 12,216,5 kbft, hvaraf hvete 389,4 kbft, eller omkring 3,2 proc., råg 2,877,7 kbft, eller omkring 23,5 proc., korn 1,792 kbft, eller omkring 14,5 proc., hafre 991 kbft, eller omkring 8,5 proc., blandsäd 1,406 kbft, eller omkring 11,5 proc., ärter 432,5 kbft, eller omkring 3,5 proc., vicker 1,457,5 kbft, eller omkring 11,8 proc., och potatis 2,870,4 kbft, eller omkring 23,5 proc., och

för hela länet 726,484,7 kubikfot, hvaraf hvete 33,023,6 kbft, eller omkring 4,6 proc., råg 201,707,1 kbft, eller omkring 27,7 proc., korn 151,765,6 kbft, eller omkring 20,8 proc., hafre 75,567,7 kbft, eller omkring 10,3 proc., blandsäd 35,475,8 kbft, eller omkring 4,8 proc., ärter 17,597,2 kbft, eller omkring 2,4 proc., bönor 532,3 kbft, eller omkring 0,1 proc., vicker 7,441,2 kbft, eller omkring 1,1 proc., spånadsväxter 1,450,8 kbft, eller omkring 0,3 proc., och potatis 201,923,4 kbft, eller omkring 27,9 proc.

För underlättande af öfversigten utaf ofvanstående procentförhållanden, meddelas en sammanställning af desamma i nedanstående Tab. Litt. L.

I procentförhållande af hela utsädesbeloppet såddes alltså år 1865:

å landsbygden mest potatis med 27,9 proc., dernäst råg med 26,9 proc., vidare korn med 21 proc., hafre med 10,8 proc., blandsäd med 4,9 proc., hvete med 4,8 proc., ärter med 2,5 proc., spånadsväxter med 0,3 proc., och minst bönor med 0,1 proc.;

i städerna mest råg och potatis, hvardera med 23,5 proc., dernäst korn med 14,5 proc., vidare vicker med 11,8 proc., blandsäd med 11,5 proc., hafre med 8,5 proc., ärter med 3,5 proc., och minst hvete med 3,2 proc.; och

inom hela länet mest potatis med 27,9 proc., dernäst råg med 27,7 proc., vidare korn med 20,8 proc., hafre med 10,3 proc., blandsäd med 4,8 proc., hvete med 4,6 proc., ärter med 2,4 proc., vicker med 1,1 proc., spånadsväxter med 0,3 proc., och minst bönor med 0,1 proc. Bland de egentliga sädesväxterna såddes år 1865 inom länet mest råg (27,7 proc.), minst blandsäd (4,8 proc.), och mera vårsäd (35,9 proc.) än höstsäd (32,3 proc.), bland baljväxter åter mest ärter (2,4 proc.) och minst bönor (0,1 proc.).

Inom de särskilda hushållningsdistrikterna visar sig förhållandet uti ifrågavarande afseende i allmänhet vara följande. Det sammanlagda utsädesbeloppet af de särskilda växtslagen år 1865 utgjorde:

för Bro och Håbo hushållningsdistrikt 85,128,2 kubikfot, eller omkring 11,9 proc. af hela utsädesbeloppet af de särskilda växtslagen för landsbygden, hvaraf hvete 4,482,2 kbft, eller omkring 5,3 proc., råg 21,808,6 kbft, eller omkring 25,7 proc., korn 8,677,5 kbft, eller omkring 10,2 proc., hafre 17,358 kbft, eller omkring 20,4 proc., blandsäd 3,020,5 kbft, eller omkring 3,5 proc., ärter 2,299,8 kbft, eller omkring 2,7 proc., vicker 1,429 kbft, eller omkring 1,7 proc., och potatis 25,987,2 kbft, eller omkring 30,5 proc.;

för Trögds hushållningsdistrikt 82,160,2 kubikfot, eller omkring 11,5 proc. af hela utsädesbeloppet af de särskilda växtslagen för landsbygden, hvaraf hvete 3,799,3 kbft, eller omkring 4,7 proc., råg 23,014,5 kbft, eller omkring 28,1 proc., korn 16,467,1 kbft, eller omkring 20,2 proc., hafre 9,587 kbft, eller omkring 11,6 proc., blandsäd 6,188,8 kbft, eller omkring 7,5 proc., ärter 1,541 kbft, eller omkring 1,8 proc., vicker 558,3 kbft, eller omkring 0,6 proc., och potatis 20,928 kbft, eller omkring 25,5 proc.;

för Åsunda hushållningsdistrikt 56,058,6 kubikfot, eller omkring 7,9 proc. af hela utsädesbeloppet af de särskilda växtslagen för landsbygden, hvaraf hvete 2,835,7 kbft, eller omkring 5,1 proc., råg 18,684,2 kbft, eller omkring 33,3 proc., korn 6,983,5 kbft, eller omkring 12,6 proc., hafre 10,060,6 kbft, eller omkring 18 proc., blandsäd 4,376,2 kbft, eller omkring 7,8 proc., ärter 1,249 kbft, eller omkring 2,3 proc., vicker 524 kbft, eller omkring 0,9 proc., och potatis 11,194,2 kbft, eller omkring 20 proc.;

för Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikt 92,347,7 kubikfot, eller omkring 12,9 proc. af hela utsädesbeloppet af de särskilda växtslagen för landsbygden, hvaraf hvete 5,465,1 kbft, eller omkring 5,9 proc., råg 27,046,9 kbft, eller omkring 29,1 proc., korn 19,198,9 kbft, eller omkring 20,9 proc., hafre 10,023,3 kbft, eller omkring 10,9 proc., blandsäd 6,888 kbft, eller omkring 7,5 proc., ärter 2,511,4 kbft, eller omkring 2,8 proc., vicker 562,2 kbft, eller omkring 0,6 proc., och potatis 20,492,4 kbft, eller omkring 22,3 proc.;

Tab. Litt. L. Procentförhållanden i afseende å den besädda åkerjordens areal inom länet i sin helhet år 1865.

	Procent af hela utsädesbeloppet.									
	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärter.	Bönor.	Vicker.	Spånadsväxter.	Potatis.
Å landsbygden.....	4,8	26,9	21	10,8	4,9	2,5	0,1	0,8	0,3	27,9
I städerna.....	3,2	23,5	14,5	8,5	11,5	3,5	—	11,8	—	23,5
I hela länet.....	4,6	27,7	20,8	10,3	4,8	2,4	0,1	1,1	0,3	27,9

för Ulleråkers hushållningsdistrikt 34,121,8 kubikfot, eller omkring 4,6 proc. af hela utsädesbeloppet af de särskilda växtslagen för landsbygden, hvaraf hvete 2,309 kbft, eller omkring 6,7 proc., råg 11,178,5 kbft, eller omkring 32,7 proc., korn 8,371,1 kbft, eller omkring 24,5 proc., hafre 1,754,5 kbft, eller omkring 5,3 proc., blandsäd 2,392,4 kbft, eller omkring 7 proc., ärter 998,5 kbft, eller omkring 2,9 proc., vicker 252 kbft, eller omkring 0,8 proc., och potatis 6,840 kbft, eller omkring 20,1 proc.;

för Bälinge och Norunda hushållningsdistrikt 100,492 kubikfot, eller omkring 14,1 proc. af hela utsädesbeloppet af de särskilda växtslagen för landsbygden, hvaraf hvete 4,398,6 kbft, eller omkring 4,4 proc., råg 30,536,4 kbft, eller omkring 30,4 proc., korn 27,834,8 kbft, eller omkring 27,7 proc., hafre 7,848,2 kbft, eller omkring 7,8 proc., blandsäd 4,282,1 kbft, eller omkring 4,3 proc., ärter 3,440 kbft, eller omkring 3,5 proc., vicker 465,7 kbft, eller omkring 0,5 proc., och potatis 21,460,4 kbft, eller omkring 21,4 proc.

för Waksala och Rasbo hushållningsdistrikt 76,085,6 kubikfot, eller omkring 10,5 proc. af hela utsädesbeloppet af de särskilda växtslagen för landsbygden, hvaraf hvete 3,583 kbft, eller omkring 4,7 proc., råg 22,361 kbft, eller omkring 29,4 proc., korn 17,035 kbft, eller omkring 22,4 proc., hafre 7,141 kbft, eller omkring 9,4 proc., blandsäd 4,067 kbft, eller omkring 5,4 proc., ärter 1,576 kbft, eller omkring 2,1 proc., vicker 862 kbft, eller omkring 1,2 proc., och potatis 19,272 kbft, eller omkring 25,4 proc.;

för Olands södra hushållningsdistrikt 59,183,8 kubikfot, eller omkring 8,4 proc. af hela utsädesbeloppet af de särskilda växtslagen för landsbygden, hvaraf hvete 2,890,6 kbft, eller omkring 4,9 proc., råg 14,864,4 kbft, eller omkring 25,3 proc., korn 11,580,1 kbft, eller omkring 19,7 proc., hafre 2,961,2 kbft, eller omkring 5,1 proc., blandsäd 1,904,3 kbft, eller omkring 3,3 proc., ärter 1,394 kbft, eller omkring 2,5 proc., vicker 138,9 kbft, eller omkring 0,2 proc., och potatis 23,082 kbft, eller omkring 39 proc.;

för Olands norra hushållningsdistrikt 45,980,8 kubikfot, eller omkring 6,5 proc. af hela utsädesbeloppet af de särskilda växtslagen för landsbygden, hvaraf hvete 764 kbft, eller omkring 1,8 proc., råg 8,950 kbft, eller omkring 19,8 proc., korn 8,722 kbft, eller omkring 18,9 proc., hafre 3,047 kbft, eller omkring 6,9 proc., blandsäd 197 kbft, eller omkring 0,6 proc., ärter 659,8 kbft, eller omkring 1,6 proc., vicker 297 kbft, eller omkring 0,8 proc., och potatis 22,977,6 kbft, eller omkring 49,6 proc.;

för Tierps hushållningsdistrikt 61,087,4 kubikfot, eller omkring 8,6 proc. af hela utsädesbeloppet af de särskilda växtslagen för landsbygden, hvaraf hvete 1,827 kbft, eller omkring 3 proc., råg 15,901,2 kbft, eller omkring 26,1 proc., korn 20,670,3 kbft, eller omkring 33,8 proc., hafre 3,811,5 kbft, eller omkring 6,3 proc., blandsäd 252 kbft, eller omkring 0,3 proc., ärter 1,222 kbft, eller omkring 2,1 proc., vicker 812,7 kbft, eller omkring 1,6 proc., och potatis 16,411,2 kbft, eller omkring 26,8 proc.; och

för Elfkarleby hushållningsdistrikt 21,608,5 kubikfot, eller omkring 3,1 proc. af hela utsädesbeloppet af de särskilda växtslagen för landsbygden, hvaraf hvete 279,7 kbft, eller omkring 1,5 proc., råg 4,483,7 kbft, eller omkring 20,9 proc., korn 4,433,3 kbft, eller omkring 20,7 proc., hafre 984,4 kbft, eller omkring 4,6 proc., blandsäd 501,5 kbft, eller omkring 2,4 proc., ärter 273,2 kbft, eller omkring 1,4 proc., vicker 81,9 kbft, eller omkring 0,3 proc., och potatis 10,394,4 kbft, eller omkring 48,2 proc.

Vid procentberäkningen af utsädesbeloppet för de särskilda hushållningsdistrikterna hafva utelemnats bönor och spånadväxter i anseende till utsädets obetydlighet af dessa båda växtslag, hvilket utgör en högst ringa del af hela utsädesbeloppet, samt enär de ingångna uppgifterna synts i afseende på dessa båda växtslag, såväl hvad utsädet som skörden af desamma beträffar, i allmänhet vara mindre fullständiga och noggranna.

Tab. Litt. M. För att underlätta öfversigten af ofvan framställda procentförhållanden, i afseende på de särskilda hushållningsdistrikterna, meddelas slutligen en sammanställning i den å nästa sida intagna Tab. Litt. M.

I procentförhållande af landsbygdens hela utsädesbelopp, med afseende på den absoluta utsädesmängden af alla växtslag, står alltså Bälinge och Norunda hushållningsdistrikt främst med 14,1 proc., dernäst kommer

Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikt med 12,9 proc., vidare Bro och Håbo med 11,9 proc., Trögds med 11,5 proc., Waksala och Rasbo med 10,5 proc., Tierps med 8,6 proc., Olands södra med 8,4 proc., Åsunda med 7,9 proc., Olands norra med 6,5 proc., Ulleråkers med 4,6 proc., och sist Elfkarleby hushållningsdistrikt, som står lägst, med 3,1 proc. I procentförhållande åter af hvarje särskildt hushållningsdistrikts hela utsädesbelopp, med afseende på den relativa utsädesmängden af hvar och ett bland de särskilda växtslagen, såddes år 1865:

hvete mest i Ulleråkers hushållningsdistrikt med 6,7 proc., dernäst i Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikt med 5,9 proc., vidare i Bro och Håbo med 5,3 proc., Åsunda med 5,1 proc., Olands södra med 4,9 proc., Trögds samt Waksala och Rasbo med 4,7 proc., i hvardera distriktet, Bälunge och Norunda med 4,4 proc., Tierps med 3 proc., Olands norra med 1,8 proc., och minst i Elfkarleby hushållningsdistrikt med 1,5 proc.;

råg mest i Åsunda hushållningsdistrikt med 33,3 proc., dernäst i Ulleråkers hushållningsdistrikt med 32,7 proc., vidare i Bälunge och Norunda med 30,4 proc., Waksala och Rasbo med 29,4 proc., Lagunda och Hagunda med 29,1 proc., Trögds med 28,1 proc., Tierps med 26,1 proc., Bro och Håbo med 25,7 proc., Olands södra med 25,3 proc., Elfkarleby med 20,9 proc., och minst i Olands norra hushållningsdistrikt med 19,8 proc.;

korn mest i Tierps hushållningsdistrikt med 33,8 proc., dernäst i Bälunge och Norunda hushållningsdistrikt med 27,7 proc., vidare i Ulleråkers med 24,5 proc., Waksala och Rasbo med 22,4 proc., Lagunda och Hagunda med 20,9 proc., Elfkarleby med 20,7 proc., Trögds med 20,2 proc., Olands södra med 19,7 proc., Olands norra med 18,9 proc., Åsunda med 12,6 proc., och minst i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 10,2 proc.

hafre mest i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 20,4 proc., dernäst i Åsunda hushållningsdistrikt med 18 proc., vidare i Trögds med 11,6 proc., Lagunda och Hagunda med 10,9 proc., Waksala och Rasbo med 9,4 proc., Bälunge och Norunda med 7,8 proc., Olands norra med 6,9 proc., Tierps med 6,3 proc., Ulleråkers med 5,3 proc., Olands södra med 5,1 proc., och minst i Elfkarleby hushållningsdistrikt med 4,6 proc.;

blandsäd (bestående af korn och hafre) mest i Åsunda hushållningsdistrikt med 7,8 proc., dernäst i Trögds samt Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikt med 7,5 proc. i hvardera distriktet, vidare i Ulleråkers med 7 proc., Waksala och Rasbo med 5,4 proc., Bälunge och Norunda med 4,3 proc., Bro och Håbo med 3,5 proc., Olands södra med 3,3 proc., Elfkarleby med 2,4 proc., Olands norra med 0,6 proc., och minst i Tierps hushållningsdistrikt med 0,3 proc.;

ärter mest i Bälunge och Norunda hushållningsdistrikt med 3,5 proc., dernäst i Ulleråkers hushållningsdistrikt med 2,9 proc., vidare i Lagunda och Hagunda med 2,8 proc., Bro och Håbo med 2,7 proc., Olands

Tab. Litt. M. Procentförhållanden i afseende å den besädda åkerjordens areal inom de särskilda hushållningsdistrikterna år 1865.

Hushållningsdistriktets namn.	Procent af landsbygdens hela utsädesbelopp.	Procent af hushållningsdistriktets hela utsädesbelopp.							
		Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärter.	Vicker.	Potatis.
Bro och Håbo hushållningsdistrikt	11,9	5,3	25,7	10,2	20,4	3,5	2,7	1,7	30,5
Trögds d:o.....	11,5	4,7	28,1	20,2	11,6	7,5	1,8	0,6	25,5
Åsunda d:o	7,9	5,1	33,3	12,6	18	7,8	2,3	0,9	20
Lagunda och Hagunda d:o	12,9	5,9	29,1	20,9	10,9	7,5	2,8	0,6	22,3
Ulleråkers d:o.....	4,6	6,7	32,7	24,5	5,3	7	2,9	0,8	20,1
Bälunge och Norunda d:o	14,1	4,4	30,4	27,7	7,8	4,3	3,5	0,5	21,4
Waksala och Rasbo d:o	10,5	4,7	29,4	22,4	9,4	5,4	2,1	1,2	25,4
Olands södra d:o	8,4	4,9	25,3	19,7	5,1	3,3	2,5	0,2	39
Olands norra d:o	6,5	1,8	19,8	18,9	6,9	0,6	1,6	0,8	49,6
Tierps d:o.....	8,6	3	26,1	33,8	6,3	0,3	2,1	1,6	26,8
Elfkarleby d:o.....	3,1	1,5	20,9	20,7	4,6	2,4	1,4	0,3	48,2

södra med 2,5 proc., Åsunda med 2,3 proc., Waksala och Rasbo samt Tierps med 2 proc. i hvartdera distriktet, Trögds med 1,8 proc., Olands norra med 1,6 proc., och minst i Elfkarleby hushållningsdistrikt med 1,3 proc.;

vicker mest i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 1,7 proc., dernäst i Tierps hushållningsdistrikt med 1,6 proc., vidare i Waksala och Rasbo med 1,2 proc., Åsunda med 0,9 proc., Ulleråkers samt Olands norra med 0,8 proc. i hvartdera distriktet, Trögds samt Lagunda och Hagunda med 0,6 proc. i hvartdera distriktet, Bälunge och Norunda med 0,5 proc., Elfkarleby med 0,4 proc., och minst i Olands södra hushållningsdistrikt med 0,2 proc.; och

potatis mest i Olands norra hushållningsdistrikt med 49,6 proc., dernäst i Elfkarleby hushållningsdistrikt med 48,2 proc., vidare i Olands södra med 39 proc., Bro och Håbo med 30,5 proc., Tierps med 26,8 proc., Trögds med 25,5 proc., Waksala och Rasbo med 25,4 proc., Lagunda och Hagunda med 22,3 proc., Bälunge och Norunda med 21,4, Ulleråkers med 20,1 proc., och minst i Åsunda hushållningsdistrikt med 20 proc.

Tab. Litt. N. Antages det ofvan framställda förhållandet i afseende på utsädesbeloppet år 1865 såsom måttstock för bedömandet af det årliga behovet till utsäde inom länet, och någon annan grund för dess beräkning förefinnes icke, enär specificerad uppgift å den med hvarje särskildt växtslag år 1865 besädda areal saknas, så skulle detta årliga utsädesbehof för länet uppgå till de i nedanstående Tab. Litt. N. upptagna belopp af de särskilda växtslagen, angifne såväl särskildt för landsbygden och städerna som för hela länet, och beräknadt i kubikfot för alla växtslag utom potatis, som beräknas efter tunna à 24 kappar (= 4,8 kubikfot), ehuru med utelemnande af alla bråkdelar i enlighet med Tab. N:o 2.

Det årliga behovet till utsäde inom länet skulle alltså sammanräknadt utgöra: för landsbygden 490,081 kubikfot egentliga sädesväxter, 23,679 kubikfot baljväxter, 1,450 kubikfot spånadsväxter, och 41,469 tunnor potatis; för städerna 7,455 kubikfot egentliga sädesväxter, 1,889 kubikfot baljväxter och 598 tunnor potatis, och för hela länet 497,536 kubikfot egentliga sädesväxter, 25,568 kubikfot baljväxter, 1,450 kubikfot spånadsväxter och 42,067 tunnor potatis, eller 523,104 kubikfot sädes- och baljväxter samt 42,067 tunnor potatis, hvilka belopp således skulle utvisa, huru mycket af hvarje års skörd måste anses åtgå till utsäde och således böra tagas med i beräkning i fråga om skördens tillräcklighet för det egna behovet.

Tab. Litt. O. Anställes emellertid en jämförelse mellan detta årliga utsädesbehof och det årliga behof till utsäde, som för landsbygden beräknats i sista femårsberättelsen, med antagande såsom medelutsäde per tunnland: af hvete 23,50, råg 27, korn 32,50, hafra 39,25, blandsäd 36,25, ärter 26,50 kappar, och af potatis 7,25 tunnor, hvilket väl torde äfven år 1865 kunna betraktas såsom det temligen normala medeltalet i detta afseende, så visar sig det förhållande mellan båda, att likasom det i sista femårsberättelsen beräknade årliga behovet till utsäde för landsbygden af hvete, råg och hafre understiger, likaså öfverstiger åter det af korn, blandsäd och potatis det ofvan uppgifna utsädesbeloppet år 1865; endast i afseende på utsädesbeloppet af ärter komma båda hvarandra temligen nära, såsom Tab. Litt. O-å följande sida närmare angifver.

Sammanläggas deremot specialsummorna för de växtslag, hvilka äro gemensamma för båda, komma emellertid de båda slutsummorna hvarandra temligen nära, enär utsädesbehovet för landsbygden af sädes- och baljväxter (endast vicker undantagen) uppgår enligt sista femårsberättelsen för år 1860 till 498,625 kubikfot

Tab. Litt. N.

Årliga behovet af utsäde.

	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärter.	Bönor.	Vicker.	Spånadsväxter.	Potatis.
	Kbft.	Kbft.	Kbft.	Kbft.	Kbft.	Kbft.	Kbft.	Kbft.	Kbft.	Tunnor.
Å landsbygden	32,634	198,829	149,973	74,576	34,069	17,164	532	5,983	1,450	41,469
I städerna	389	2,877	1,792	991	1,406	432	—	1,457	—	598
I hela länet	33,023	201,706	151,765	75,567	35,475	17,596	532	7,440	1,450	42,067

och enligt primäruppgifterna till jordbruksstatistiken för år 1865 till 507,245 kubikfot. Uppljningsvis torde böra nämnas, att den med höstsäd besädda arealen beräknas i sista femårsberättelsen till 219,301 kvadratref, utgörande samma areal enligt 1865 års uppgifter 243,820 kvadratref, och likaså att den med vårsäd besädda arealen i sista femårsberättelsen är beräknad till 229,712 kvadratref, utgörande samma areal enligt 1865 års uppgifter 223,537 kvadratref; hvad baljväxterna vidkommer, upptagas endast arter, men icke bönor och vicker, vid beräkningen af areal och utsäde i den senaste femårsberättelsen.

Vidkommande *hela skördebeloppet* af de särskilda växtslagen år 1865, utan utsädets afdrag, så angifves detta dels summariskt för hvart och ett af de olika odlingsföremålen, såväl särskildt för länets landsbygd och städer som för hela länet, i Tab. N:o 2, dels utfördt med specialsummor för hvart och ett af de olika odlingsföremålen, såväl särskildt för hvarje hushållsdistrikt som för hvardera staden, i Tab. Litt. I, kol. 24—42. Enligt dessa uppgifter utgjorde hela det sammanlagda skördebeloppet, utan utsädets afdrag, af de särskilda växtslagen år 1865:

för landsbygden 4,587,236,9 kubikfot, hvaraf hvete 222,666,4 kbft, eller omkring 4,7 proc., råg 1,469,018,9 kbft, eller omkring 32,1 proc., korn 971,899,2 kbft, eller omkring 21,2 proc., hafre 398,071,5 kbft, eller omkring 8,7 proc., blandsäd 198,961,5 kbft, eller omkring 4,3 proc., arter 95,748,8 kbft, eller omkring 2,1 proc., bönor 1,570,1 kbft, eller omkring 0,1 proc., vicker 26,000,9 kbft, eller omkring 0,5 proc., potatis 1,202,084,4 kbft, eller omkring 26,2 proc., spånadsväxter 1,215,2 kbft, eller omkring 0,1 proc., och dessutom 25,133 tunnor andra rotfrukter, 1,024,99 centner spånadsämne samt foderväxter, dels till grönfoder 30,966 centner, dels till hö 1,047,645,7 centner;

för städerna 84,326,4 kubikfot, hvaraf hvete 2,010 kbft, eller omkring 2,3 proc., råg 22,701 kbft, eller omkring 26,9 proc., korn 12,670 kbft, eller omkring 15 proc., hafre 6,324 kbft, eller omkring 7,6 proc., blandsäd 9,066 kbft, eller omkring 10,8 proc., arter 2,996 kbft, eller omkring 3,5 proc., vicker 8,745 kbft, eller omkring 10,4 proc., potatis 19,814,4 kbft, eller omkring 23,5 proc., och dessutom 2,640 tunnor diverse andra rotfrukter, 3,500 lispund pepparrot, samt 10,860 centner foderväxter till hö; och

för hela länet 4,671,563,3 kubikfot, hvaraf hvete 224,676,4 kbft, eller omkring 4,7 proc., råg 1,491,719,9 kbft, eller omkring 31,9 proc., korn 984,569,2 kbft, eller omkring 21,1 proc., hafre 404,395,5 kbft, eller omkring 8,5 proc., blandsäd 208,027,5 kbft, eller omkring 4,5 proc., arter 98,744,8 kbft, eller omkring 2,1 proc., bönor 1,570,1 kbft, eller omkring 0,1 proc., vicker 34,745,9 kbft, eller omkring 0,8 proc., potatis 1,221,898,8 kbft, eller omkring 26,2 proc., spånadsväxter 1,215 kbft, eller omkring 0,1 proc., och dessutom 27,773 tunnor diverse andra rotfrukter, 3,500 lispund pepparrot, 1,024,99 centner spånadsämne, samt foderväxter dels till grönfoder 30,966 centner, dels till hö 1,058,505,7 centner. Till underlättande af öfversigten af ofvan- Tab. Litt. P. stående procentförhållanden meddelas en sammanställning af desamma i Tab. Litt. P. å följande sida.

I procentförhållande af hela skördebeloppet skördades alltså år 1865: å landsbygden mest råg med 32,1 proc., dernäst potatis med 26,2 proc., vidare korn med 21,2 proc., hafre med 8,7 proc., hvete med 4,7 proc., blandsäd med 4,3 proc., arter med 2,1 proc., vicker med 0,5 proc., och minst bönor och spånadsväxter, hvardera med 0,1 proc.;

Tab. Litt. O. Jemförelse emellan det årliga utsädesbeloppet år 1860 och år 1865.

Hvete.		Råg.		Korn.		Hafre.		Blandsäd.		Ärter.		Potatis.	
1860.	1865.	1860.	1865.	1860.	1865.	1860.	1865.	1860.	1865.	1860.	1865.	1860.	1865.
Kubikfot.		Kubikfot.		Kubikfot.		Kubikfot.		Kubikfot.		Kubikfot.		Kubikfot.	
26,825	32,634	177,345	198,829	171,656	149,973	62,685	74,576	43,394	34,069	16,720	17,164	45,305	41,469

K. M:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1861—1865. Upsala län.

i städerna mest råg med 26,9 proc., dernäst potatis med 23,5 proc., vidare korn med 15 proc., blandsäd med 10,8 proc., vicker med 10,4 proc., hafre med 7,6 proc., arter med 3,5 proc., och minst hvete med 2,3 proc.; och

inom hela länet mest råg med 31,9 proc., dernäst potatis med 26,2 proc., vidare korn med 21,1 proc., hafre med 8,5 proc., hvete med 4,7 proc., blandsäd med 4,5 proc., arter med 2,1 proc., vicker med 0,8 proc., och minst bönor och spånadsväxter, hvardera med 0,1 proc. Bland de egentliga sädesväxterna skördades år 1865 inom länet mest råg (31,9 proc.), minst blandsäd (4,5 proc.), och mera höstsäd (36,6 proc.) än vårsäd (34,1 proc.); bland baljväxterna åter mest arter (2,1 proc.), och minst bönor (0,1 proc.).

Inom de särskilda *hushållningsdistrikterna* visar sig förhållandet i ifrågavarande afseende i allmänhet vara följande. Det sammanlagda skördebeloppet, utan utsädets afdrag, af de särskilda växtlagen år 1865 utgjorde:

för Bro och Håbo hushållningsdistrikt 534,389,9 kubikfot, eller omkring 11,7 proc. utaf hela skördebeloppet af de särskilda växtlagen för landsbygden och omkring 6½ gånger utsädesbeloppet för distriktet, hvaraf hvete 33,333 kbft, eller omkring 6,2 proc., råg 180,424,4 kbft, eller omkring 33,8 proc., korn 50,401,4 kbft, eller omkring 9,4 proc., hafre 87,991,1 kbft, eller omkring 16,5 proc., blandsäd 17,952 kbft, eller omkring 3,4 proc., arter 15,017 kbft, eller omkring 2,8 proc., vicker 6,860 kbft, eller omkring 1,2 proc., potatis 142,411 kbft, eller omkring 26,7 proc., och dessutom 75,5 kbft bönor, 3,430 tunnor andra rotfrukter, 44,4 kbft spånadsväxtfrö, 36,78 centner spånadsämne samt foderväxter, dels till grönfoder 3,140 centner, dels till hö 112,066 centner;

för Trögds hushållningsdistrikt 531,152 kbft, eller omkring 11,6 proc. utaf hela skördebeloppet af de särskilda växtlagen för landsbygden och omkring 6½ gånger utsädesbeloppet för distriktet, hvaraf hvete 24,869,2 kbft, eller omkring 4,6 proc., råg 165,757,4 kbft, eller omkring 31,3 proc., korn 112,755,3 kbft, eller omkring 21,3 proc., hafre 56,155,6 kbft, eller omkring 10,6 proc., blandsäd 38,956,1 kbft, eller omkring 7,3 proc., arter 7,019 kbft, eller omkring 1,3 proc., vicker 1,833 kbft, eller omkring 0,3 proc., potatis 123,806,4 kbft, eller omkring 23,3 proc., och dessutom 130 kbft bönor, 1,768 tunnor andra rotfrukter, 86 kbft spånadsfrö, 51,70 centner spånadsämne samt foderväxter, dels till grönfoder 2,041 centner, dels till hö 116,604 centner;

för Åsunda hushållningsdistrikt 361,780,1 kubikfot, eller omkring 7,9 proc. utaf hela skördebeloppet af de särskilda växtlagen för landsbygden och omkring 6½ gånger utsädesbeloppet för distriktet, hvaraf hvete 20,196,7 kbft, eller omkring 5,7 proc., råg 140,427 kbft, eller omkring 38,9 proc., korn 46,490,8 kbft, eller omkring 12,9 proc., hafre 53,031,8 kbft, eller omkring 14,4 proc., blandsäd 21,789 kbft, eller omkring 6 proc., arter 7,396,2 kbft, eller omkring 2 proc., vicker 3,008,2 kbft, eller omkring 0,9 proc., potatis 69,440,4 kbft, eller omkring 19,2 proc., och dessutom 36,2 kbft bönor, 1,397 tunnor andra rotfrukter, 258,3 kbft spånadsväxtfrö, 54,60 centner spånadsämne samt foderväxter, dels till grönfoder 6,620 centner, dels till hö 103,706 centner;

Tab. Litt. P. Procentförhållanden i afseende å skördebeloppet af de särskilda växtlagen inom hela länet år 1865.

	Procent af hela skördebeloppet.									
	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärter.	Bönor.	Vicker.	Spånads- växter.	Potatis.
Å landsbygden.....	4,7	32,1	21,2	8,7	4,5	2,1	0,1	0,5	0,1	26,2
I städerna.....	2,3	26,9	15	7,6	10,8	3,5	—	10,4	—	23,5
I hela länet.....	4,7	31,9	21,1	8,5	4,5	2,1	0,1	0,8	0,1	26,2

för Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikt 571,770,4 kubikfot, eller omkring 12,5 proc. utaf hela skördebeloppet af de särskilda växtlagen för landsbygden och omkring 6 $\frac{1}{2}$ gånger utsädesbeloppet för distriktet, hvaraf hvete 31,670,9 kbft, eller omkring 5,6 proc., råg 199,413,3 kbft, eller omkring 34,9 proc., korn 122,304,8 kbft, eller omkring 21,4 proc., hafre 46,238,3 kbft, eller omkring 8 proc., blandsäd 39,401,9 kbft, eller omkring 6,9 proc., ärter 14,601,6 kbft, eller omkring 2,6 proc., vicker 2,275,5 kbft, eller omkring 0,4 proc., potatis 115,863,6 kbft, eller omkring 20,2 proc. och dessutom 79,4 kbft bönor, 7,585 $\frac{1}{2}$ tunnor andra rotfrukter, 29,4 kbft spånadsväxtfrö, 56,95 centner spånadsämne samt foderväxter, dels till grönfoder 1,717 centner, dels till hö 130,058,5 centner;

för Ulleråkers hushållningsdistrikt 238,684,5 kubikfot, eller omkring 5,2 proc. utaf hela skördebeloppet af de särskilda växtlagen för landsbygden, och omkring 7 gånger utsädesbeloppet för distriktet, hvaraf hvete 18,270 kbft, eller omkring 7,8 proc., råg 85,768,2 kbft, eller omkring 35,9 proc., korn 58,413,6 kbft, eller omkring 24,5 proc., hafre 9,712,5 kbft, eller omkring 4 proc., blandsäd 16,600,5 kbft, eller omkring 6,9 proc., ärter 6,966,2 kbft, eller omkring 2,9 proc., vicker 1,001,5 kbft, eller omkring 0,5 proc., potatis 41,952 kbft, eller omkring 17,5 proc., och dessutom 190,6 kbft bönor, 1,831 tunnor andra rotfrukter, 0,60 centner spånadsämne samt foderväxter, dels till grönfoder 4,404 centner, dels till hö 52,325 centner;

för Bälunge och Norunda hushållningsdistrikt 625,193,7 kubikfot, eller omkring 13,5 proc. utaf hela skördebeloppet af de särskilda växtlagen för landsbygden och omkring 6 $\frac{1}{2}$ gånger utsädesbeloppet för distriktet, hvaraf hvete 27,471,8 kbft, eller omkring 4,4 proc., råg 203,297,5 kbft, eller omkring 32,6 proc., korn 176,451,9 kbft, eller omkring 28,2 proc., hafre 49,196,3 kbft, eller omkring 7,8 proc., blandsäd 28,424,8 kbft, eller omkring 4,5 proc., ärter 16,960,5 kbft, eller omkring 2,7 proc., vicker 1,062,9 kbft, eller omkring 0,2 proc., potatis 122,328 kbft, eller omkring 19,6 proc., och dessutom 140 kbft bönor, 2,264 tunnor andra rotfrukter, 52,5 kbft spånadsväxtfrö, 55,10 centner spånadsämne samt foderväxter, dels till grönfoder 725 centner, dels till hö 66,749 centner;

för Waksala och Rasbo hushållningsdistrikt 440,085 kubikfot, eller omkring 9,7 proc. utaf hela skördebeloppet af de särskilda växtlagen för landsbygden och omkring 5 $\frac{1}{2}$ gånger utsädesbeloppet för distriktet, hvaraf hvete 21,882 kbft, eller omkring 4,9 proc., råg 157,980 kbft, eller omkring 35,9 proc., korn 103,650 kbft, eller omkring 23,5 proc., hafre 34,384 kbft, eller omkring 7,8 proc., blandsäd 20,521 kbft, eller omkring 4,7 proc., ärter 8,692 kbft, eller omkring 1,9 proc., vicker 2,094 kbft, eller omkring 0,5 proc., potatis 90,882 kbft, eller omkring 20,8 proc., och dessutom 87,9 kbft bönor, 2,474 $\frac{1}{2}$ tunnor andra rotfrukter, 95,2 kbft spånadsväxtfrö, 99,54 centner spånadsämne samt foderväxter, dels till grönfoder 10,757 centner, dels till hö 71,926 centner;

för Oländs södra hushållningsdistrikt 341,608,5 kubikfot, eller omkring 7,5 proc. utaf hela skördebeloppet af de särskilda växtlagen för landsbygden och omkring 5 $\frac{1}{2}$ gånger utsädesbeloppet för distriktet, hvaraf hvete 19,142,3 kbft, eller omkring 5,7 proc., råg 98,574,3 kbft, eller omkring 28,9 proc., korn 58,723,3 kbft, eller omkring 17,1 proc., hafre 15,225,4 kbft, eller omkring 4,5 proc., blandsäd 10,456,5 kbft, eller omkring 3,1 proc., ärter 5,885,8 kbft, eller omkring 1,7 proc., vicker 613,3 kbft, eller omkring 0,2 proc., potatis 132,957,6 kbft, eller omkring 38,8 proc., och dessutom 335,8 kbft bönor, 837 tunnor andra rotfrukter, 52,2 kbft spånadsväxtfrö, 83,75 centner spånadsämne samt foderväxter, dels till grönfoder 350 centner, dels till hö 73,565 centner;

för Oländs norra hushållningsdistrikt 353,199,6 kubikfot, eller omkring 7,9 proc. utaf hela skördebeloppet af de särskilda växtlagen för landsbygden och omkring 7 $\frac{1}{2}$ gånger utsädesbeloppet för distriktet, hvaraf hvete 6,378 kbft, eller omkring 1,7 proc., råg 69,856 kbft, eller omkring 19,7 proc., korn 64,754 kbft, eller omkring 18,7 proc., hafre 18,701 kbft, eller omkring 5,2 proc., blandsäd 1,175 kbft, eller omkring 0,3 proc., ärter 3,896 kbft, eller omkring 1,1 proc., vicker 2,622 kbft, eller omkring 0,7 proc., potatis 185,817,6 kbft, eller omkring

52,6 proc., och dessutom 354 kbft bönor, 2,836 tunnor andra rotfrukter, 167,2 kbft spånadsväxtfrö, 255,4 centner spånadsämne samt foderväxter, dels till grönfoder 1,200 centner, dels till hö 202,241 centner;

för Tierps hushållningsdistrikt 427,566,3 kbft, eller omkring 8,9 proc. utaf hela skördebeloppet af de särskilda växtslagen för landsbygden och omkring 7 gånger utsädesbeloppet för distriktet, hvaraf hvete 16,833,6 kbft, eller omkring 3,9 proc., råg 130,523,4 kbft, eller omkring 30,5 proc., korn 146,046,6 kbft, eller omkring 34,2 proc., hafre 20,210,4 kbft, eller omkring 4,8 proc., blandsäd 1,480,5 kbft, eller omkring 0,3 proc., ärter 7,704,9 kbft, eller omkring 1,8 proc., vicker 4,101,3 kbft, eller omkring 0,9 proc., potatis 100,665,6 kbft, eller omkring 23,6 proc., och dessutom 18,9 kbft bönor, 510 tunnor andra rotfrukter, 180 kbft spånadsväxtfrö, 272,3 centner spånadsämne samt foderväxter, dels till grönfoder 12 centner, dels till hö 97,123,2 centner; och

för Elfkarleby hushållningsdistrikt 159,121,4 kubikfot, eller omkring 3,6 proc. utaf hela skördebeloppet af de särskilda växtslagen för landsbygden, och omkring 7½ gånger utsädesbeloppet för distriktet, hvaraf hvete 2,618,9 kbft, eller omkring 1,7 proc., råg 36,997,4 kbft, eller omkring 23,3 proc., korn 31,907,5 kbft, eller omkring 20,1 proc., hafre 7,194,6 kbft, eller omkring 4,5 proc., blandsäd 2,204,2 kbft, eller omkring 1,3 proc., ärter 1,609,6 kbft, eller omkring 1 proc., vicker 529,2 kbft, eller omkring 0,4 proc., potatis 75,960 kbft, eller omkring 47,7 proc., och dessutom 121,8 kbft bönor, 200 tunnor andra rotfrukter, 250 kbft spånadsväxtfrö, 58,90 centner spånadsämne, samt foderväxter till hö 21,282 centner.

Tab. Litt. Q. För att underlätta öfversigten af ofvan framställda procentförhållanden, i afseende på de särskilda hushållningsdistrikterna, meddelas slutligen en sammanställning af desamma i nedanstående Tab. Litt. Q.

I procentförhållande af landsbygdens hela skördebelopp står alltså Balinge och Norunda hushållningsdistrikt främst med 13,5 proc., och derefter följa de öfriga hushållningsdistrikterna i samma ordning, som de intaga efter utsädesbeloppet, endast med den skillnad att Olands södra och Olands norra hushållningsdistrikter byta plats med hvarandra efter skördebeloppet. I procentförhållande åter af hvarje särskildt hushållningsdistrikts hela skördebelopp skördades år 1865:

hvete mest i Ulleråkers hushållningsdistrikt med 7,8 proc., dernäst i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 6,2 proc., vidare i Åsunda och Olands södra med 5,7 proc. i hvardera distriktet, Lagunda och Hagunda med 5,6 proc., Waksala och Rasbo med 4,9 proc., Trögds med 4,6 proc., Balinge och Norunda med 4,4 proc., Tierps med 3,9 proc., och minst i Olands norra och Elfkarleby hushållningsdistrikter med 1,7 proc. i hvardera distriktet;

Tab. Litt. Q. Procentförhållanden i afseende å skördebeloppet af de särskilda sädesslagen inom hvarje hushållningsdistrikt år 1865.

Hushållningsdistriktets namn.	Procent af landsbygdens hela skördebelopp.	Procent af hushållningsdistriktets hela skördebelopp.								Skördebeloppet gånger större än utsädesbeloppet.
		Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärter.	Vicker.	Potatis.	
Bro och Håbo Hushållningsdistrikt.....	11,7	6,2	33,8	9,4	16,5	3,4	2,8	1,2	26,7	6½
Trögds d:o.....	11,6	4,6	31,3	21,3	10,6	7,3	1,3	0,3	23,3	6½
Åsunda d:o.....	7,9	5,7	38,9	12,9	14,4	6	2	0,9	19,2	6½
Lagunda och Hagunda d:o.....	12,5	5,6	34,9	21,4	8	6,9	2,6	0,4	20,2	6½
Ulleråkers d:o.....	5,2	7,8	35,9	24,5	4	6,9	2,9	0,5	17,5	7
Balinge och Norunda d:o.....	13,5	4,4	32,6	28,2	7,8	4,5	2,7	0,2	19,6	6½
Waksala och Rasbo d:o.....	9,7	4,9	35,9	23,5	7,8	4,7	1,9	0,5	20,8	5½
Olands södra d:o.....	7,5	5,7	28,9	17,1	4,5	3,1	1,7	0,2	38,8	5½
Olands norra d:o.....	7,9	1,7	19,7	18,7	5,2	0,3	1,1	0,7	52,6	7½
Tierps d:o.....	8,9	3,9	30,5	34,2	4,8	0,3	1,3	0,9	23,6	7
Elfkarleby d:o.....	3,6	1,7	23,3	20,1	4,5	1,3	1	0,4	47,7	7½

råg mest i Åsunda hushållningsdistrikt med 38,9 proc., och minst i Olands norra hushållningsdistrikt med 19,7 proc.;

korn mest i Tierps hushållningsdistrikt med 34,2 proc., och minst i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 9,4 proc.

hafre mest i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 16,5 proc., och minst i Ulleråkers hushållningsdistrikt med 4 proc.;

blandsäd mest i Trögds hushållningsdistrikt med 7,3 proc., och minst i Olands norra och Tierps hushållningsdistrikter med 0,3 proc. i hvartera distriktet;

ärter mest i Ulleråkers hushållningsdistrikt med 2,9 proc., och minst i Elfkarleby hushållningsdistrikt med 1 proc.;

vicker mest i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 1,2 proc., och minst i Olands södra hushållningsdistrikt med 0,2 proc.; samt

potatis mest i Olands norra hushållningsdistrikt med 52,6 proc., och minst i Ulleråkers hushållningsdistrikt med 7,5 proc.

Beträffande slutligen spånadsväxtodlingen, rotfruktsodlingen och foderväxtodlingen inom de särskilda hushållningsdistrikterna, för hvilkas beräkning och bedömning de förefintliga uppgifterna utgöra en föga tillförlitlig grund, enär de i allmänhet befunnits vara temligen ofullständiga och bristfälliga, så visar sig förhållandet i dessa afseenden vara hufvudsakligen följande:

spånadsväxtodlingen står högst, efter arealen af den dertill använda jorden, i Olands södra hushållningsdistrikt med 492,2 kvadratref, efter utsädesbeloppet, i Olands norra hushållningsdistrikt med 260,4 kubikfot, efter skördebeloppet af frö, i Åsunda hushållningsdistrikt med 258,3 kubikfot, och efter skördebeloppet af spånadsämne, i Tierps hushållningsdistrikt med 272,3 centner; lägst åter, efter arealen af den dertill använda jorden, i Trögds hushållningsdistrikt med 59 kvadratref, efter utsädesbeloppet, i Ulleråkers hushållningsdistrikt med 0,6 kubikfot, efter skördebeloppet af frö, i Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikt med 29,4 kubikfot, och efter skördebeloppet af spånadsämne, i Ulleråkers hushållningsdistrikt med 0,60 centner; och är i allmänhet vida öfvervägande inom de fyra norra hushållningsdistrikterna, på hvilka belöpa sig omkring 66½ proc. af den å landsbygden dertill använda jorden, omkring 50 proc. af hela utsädesbeloppet och hela skördebeloppet af frö samt omkring 75 proc. af hela skördebeloppet af spånadsämne. Sannolikt står Ulleråkers hushållningsdistrikt lägst i afseende på spånadsväxtodlingen i alla hänseenden, men uppgift om arealen af den dertill använda jorden och skördebeloppet af frö saknas för detta hushållningsdistrikt;

rotfruktsodlingen, då derifrån undantages odlingen af potatis, står högst, efter arealen af den dertill använda jorden, i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 488,7 kvadratref, och efter skördebeloppet åter i Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikt med 7,585½ tunnor; lägst deremot, efter arealen af den dertill använda jorden, i Elfkarleby hushållningsdistrikt med 50,4 kvadratref, och efter skördebeloppet åter likaledes i Elfkarleby hushållningsdistrikt med 200 tunnor, och är i allmänhet af en större omfattning inom södra och mellersta delarne, än i den norra delen af länet, inom hvilket odlingen af andra rotfrukter än potatis öfverhufvud ännu befinner sig på en jemförelsevis låg ståndpunkt;

foderväxtodlingen står högst, efter arealen af den dertill använda jorden, i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 52,106 kvadratref, och efter skördebeloppet åter i Olands norra hushållningsdistrikt med 203,441 centner, lägst deremot, efter arealen af den dertill använda jorden, i Elfkarleby hushållningsdistrikt med 5,287,7 kvadratref, och efter skördebeloppet åter likaledes i Elfkarleby hushållningsdistrikt med 21,282 centner, och är i allmänhet, likasom rotfruktsodlingen, af en större omfattning inom södra och mellersta delarne, än inom den norra delen af länet, för hvilken ock foderväxtodlingen är af behovet mindre påkallad i anseende till den naturliga ängens stora areal. Den höga siffra, som gifver Olands norra hushållningsdistrikt första platsen

i afseende på skördebeloppet af foderväxter, är uppenbarligen oriktig, enär arealen af den till foderväxtodling använda jorden endast utgör 21,754 qvadratref, och sannolikt består felet deri, att äfven hö från den naturliga ången blifvit inberäknadt i denna summa.

Hvad för öfrigt vidkommer skörden, uppskattad i *korntal af utsädet* och med afdrag af detta, under åren 1861—1865, så har densamma i allmänhet, enligt de till länets Hushållningssällskap från de särskilda hushållningsnämnderna ingångna årliga uppgifter härutinnan, utfallit, på sätt i Tab. N:o 2 för hvarje särskildt år närmare angifves.

Hvad den årliga *förbrukningen* af säd och potatis beträffar, så hafva särskilda underrättelser härutinnan väl icke Länsstyrelsen tillhandakommit, men med ledning af de uppgifter, hvilka finnas meddelade i senaste femårsberättelsen, jemförda med hvad erfarenheten i detta afseende synes gifva vid handen, torde den årliga förbrukningen i medeltal för hela länet kunna uppskattas till det belopp, som i Tab. N:o 2 angifves, nemligen: på hvarje person i medeltal 2½ tunna säd och ärter, hvaraf $\frac{1}{2}$ tunna hvete, 1½ tunna råg, 1 tunna korn, $\frac{1}{2}$ tunna ärter och 3 tunnor potatis (å 24 kappar = 4,8 kbft), samt på hvarje kreatur (af hästar, kor och svin) i medeltal 1 tunna (vår)säd och 1 tunna potatis eller andra rotfrukter. Efter denna uppskattning skulle, med beräkning i rundt tal af hela länets folkmängd till 97,000 personer, hvaraf 85,000 på landsbygden och 12,000 i städerna (inberäknadt Studerande i Upsala) samt hela länets kreatursantal (af hästar, kor och svin) till 71,538 stycken, hvaraf 70,000 på landsbygden och 1,538 i städerna (hvertill detta antal uppgick vid 1865 års slut, i enlighet med Tab. N:o 3), den årliga förbrukningen af säd och potatis inom länet uppgå till följande belopp:

för landsbygden, till personlig förbrukning 212,500 tunnor säd, hvaraf hvete 10,625, råg 106,250, korn 85,000, ärter 10,625 tunnor och 255,000 tunnor potatis, samt till kreatursutfodring 70,000 tunnor (vår)säd och 70,000 tunnor potatis och andra rotfrukter;

för städerna, till personlig förbrukning 30,000 tunnor säd, hvaraf hvete 1,500, råg 15,000, korn 12,000, ärter 1,500 tunnor, och 36,000 tunnor potatis, samt till kreatursutfodring 1,538 tunnor (vår)säd och 1,538 tunnor potatis och andra rotfrukter; och

för hela länet, till personlig förbrukning 242,500 tunnor säd, hvaraf hvete 12,125, råg 121,250, korn 97,000, ärter 12,125 tunnor och 291,000 tunnor potatis, samt till kreatursutfodring 71,538 tunnor (vår)säd och 71,538 tunnor potatis och andra rotfrukter.

Tab. Litt. R. Anställes en undersökning, huruvida och i hvilken mån skördebeloppet af säd och potatis år 1865 inom länet motsvarat det verkliga behovet, dels till utsäde, dels till föda åt befolkningen och utfodring af kreaturen, och dessutom lemnat något öfverskott till afsalu, så befinnes förhållandet i detta afseende vara sådant, som uti nedanstående Tab. Litt. R. närmare angifves.

Tab. Litt. R.

Jemförelse emellan skördebeloppet samt det verkliga

	Skördebeloppet af						Årsbehof					
	Hvete.	Råg.	Korn.	Ärter.	Annan vårsäd.	Potatis o. an- dra rotfrukter.	Utsäde af					
	K u b i k f o t.					Tunnor.	Hvete.	Råg.	Korn.	Ärter.	Annan vårsäd.	Potatis.
	K u b i k f o t.					Tunnor.	K u b i k f o t.					Tunnor.
Å landsbygden	222,665	1,469,018	971,899	95,748	624,602	275,567	32,634	198,827	149,973	17,164	115,160	41,469
I städerna	2,010	22,701	12,670	2,996	24,135	6,668	389	2,877	1,792	432	3,854	598
I hela länet	224,675	1,491,719	984,569	98,744	648,737	282,235	33,023	201,704	151,765	17,596	119,014	42,067

Häraf framgår alltså, att 1865 års skördebelopp af säd öfverstigit länets eget behof i detta afseende med 115,265 kubikfot hvete, 526,140 kbft råg, 221,704 kbft korn, 4,761 kbft ärter, och 79,034 kbft annan vårsäd, eller tillsammans 946,904 kubikfot, men att deremot samma års skördebelopp af potatis och andra rotfrukter skulle hafva understigit det verkliga behovet inom länet med icke mindre än 122,370 tunnor, hvilket senare icke kan vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande, enär icke känt är, att potatis till någon betydligare mängd införts till länet för fyllandet af dess behof af denna rotfrukt. Antages det för landsbygden uppgifna skördebeloppet af potatis vara exakt, uppgående till 250,434 tunnor (och anmärkas bör i detta afseende, att om man antager den till Hushållningssällskapet ingångna uppgiften om afkastningen i korntal af utsädet år 1865, enligt hvilken potatisafkastningen beräknas till 6:te kornet, såsom riktig och dermed multiplicerar det för landsbygden uppgifna potatisutsädet år 1865, utgörande 41,469 tunnor, uppkommer ett skördebelopp af 248,814 tunnor, hvilket kommer det uppgifna skördebeloppet ganska nära), så skulle, med den antagna beräkningsgrunden för konsumtionsbehovet, efter 3 tunnor på personen i medeltal, detta skördebelopp icke ens hafva varit tillräckligt för att fylla befolkningens eget behof af potatis, hvilket uppgår till 255,000 tunnor, men sannolikt är skördebeloppet för lågt beräknadt (en icke obetydlig del af potatisodlingen bedrifves såsom täppodling på torp och mindre lägenheter, hvars afkastning svårigen kan beräknas), och årsbehovet deremot för högt uppgifvet, åtminstone hvad kreatursutfodringen beträffar, enär potatis temligen sparsamt användes till föda åt husdjuren inom detta län. På grund af det ofvan angifna förhållandet med 1865 års skörd torde emellertid kunna antagas, att sädesproduktionen inom länet i allmänhet ej blott är fullt tillräcklig för fyllandet af länets eget behof, såväl till utsäde som till föda åt menniskor och kreatur, utan äfven derjemte lemna ett icke obetydligt öfverskott till afsalu. Mest bördig är den södra och den mellersta delen af länet (ingenstädes i dessa delar af länet torde sädesproduktionen understiga, hvad som erfordras för fyllandet af eget behof), men i norra delen af länet äger ej enahanda förhållande rum, och isynnerhet inom Olands norra hushållningsdistrikt, der bergsbruket utgör en hufvudnäring, måste den talrika, icke jordbrukande befolkningens spanmålsbehof i ej ringa mån fyllas genom inköp af säd, hvilket äfven är förhållandet inom Söderfors socken och Tierps hushållningsdistrikt, äfvensom inom Elfkarleby socken af Elfkarleby hushållningsdistrikt, der sädesproduktionen likaledes är otillräcklig för det egna behofvets fyllande.

I sammanhang med ofvanstående må den anmärkning finna en plats, att bergshandteringen förmåles i flera hänseenden utöfva ett menligt inflytande på jordbruket i allmänhet inom den norra delen af länet, emedan allmogen, som vinner en god biförtjenst genom malmforsling och körslor för brukens räkning, derigenom drages från jordbrukets behöriga skötande och föranledes att underhålla ett jemförelsevis allt för stort antal hästar på ladugårdens bekostnad, hvartill dessutom kommer, att en myckenhet jord blifvit, genom betydliga uppdamningar till åstadkommande af driftvatten för brukens behof, antingen helt och hållet vattendränkt eller

behovet af säd och potatis år 1865.

v e t t i l l						Ö f v e r s k o t t t i l l a f s a l u e l l e r b r i s t a f					
F ö r b r u k n i n g a f						Hvete.	Råg.	Korn.	Ärter.	Annan vårsäd.	Potatis.
Hvete.	Råg.	Korn.	Ärter.	Annan vårsäd.	Potatis o. andra rotfrukter	K u b i k f o t.					Tunnor.
K u b i k f o t.					Tunnor.						
66,937	669,375	535,500	66,937	441,000	325,000	+ 123,094	+ 600,816	+ 226,426	+ 11,647	+ 68,442	— 90,902
9,450	94,500	75,600	9,450	9,689	37,538	— 7,829	— 74,676	— 64,722	— 6,886	+ 10,592	— 31,468
76,387	763,875	611,100	76,387	450,689	362,538	+ 115,265	+ 526,140	+ 221,704	+ 4,761	+ 79,034	— 122,370

ock så besvärad af syra, att den endast frambringar starrgräs och andra föga närande gräsarter, i följd hvaraf den verkliga fodertillgången blir knapp, hvilket åter på ladugårdsskötseln utöfvat ett mer eller mindre menligt inflytande.

Tab. Litt. S. Hvad *handelspriserna* å de hufvudsakligaste sädesslagen för hvarje särskildt år under den ifrågavarande femårsperioden beträffar, kan uppgift derom, i afseende på länet i dess helhet, ej meddelas i saknad af bestämda specialuppgifter. Af de till Hushållningssällskapet från Hushållningsnämnderna ingångna uppgifterna om dessa priser under år 1865 inhemtas, att en tunna hvete kostade före skörden 16 R:dr 50 öre inom Trögds, 15 R:dr inom Ulleråkers och 15 R:dr inom Olands norra hushållningsdistrikt, samt efter skörden 19 R:dr inom Trögds, 21 R:dr inom Ulleråkers och 17 R:dr inom Olands norra hushållningsdistrikt; en tunna råg före skörden 11 R:dr 50 öre inom Trögds, 11 R:dr inom Ulleråkers och 12 R:dr inom Olands norra hushållningsdistrikt, samt efter skörden 12 R:dr 50 öre inom Trögds, 13 R:dr inom Ulleråkers och 12 R:dr inom Olands norra hushållningsdistrikt; en tunna korn före skörden 8 R:dr 50 öre inom Trögds, 8 R:dr inom Ulleråkers och 9 R:dr inom Olands norra hushållningsdistrikt, samt efter skörden 10 R:dr 50 öre inom Trögds, 11 R:dr inom Ulleråkers och 10 R:dr inom Olands norra hushållningsdistrikt; en tunna hafre 6 R:dr inom Trögds och 7 R:dr inom Ulleråkers hushållningsdistrikt före skörden, samt 8 R:dr inom båda de sistnämnda hushållningsdistrikterna efter skörden. Då emellertid handelspriserna å de särskilda sädesslagen inom länets olika delar i allmänhet rätta sig efter torgpriserna i den stad, som utgör deras förnämsta afsättningsort, har det syntts lämpligt att anskaffa uppgift å torgpriserna i Upsala stad under den ifrågavarande femårsperioden, hvilka, till närmare upplysnings beredande i förevarande fall, meddelas i nedanstående Tab. Litt. S.

Undsättning genom offentligt understöd för missväxt och annan skada å sädesgrödan har under ifrågavarande femårsperiod icke varit af behovet påkallad inom detta län.

Icke heller har, såvidt känt är, något *nytt sädeslag* under denna femårsperiod blifvit inom länet i betydligare omfång odladt; men anmärkas kan, att bruket af vicker, äfven bland allmogen, under de senare åren blifvit allmännare än förr inom åtskilliga delar af länet, ehuru visserligen vickerodlingen, såsom i det föregående visats, ännu befinner sig på en ganska låg ståndpunkt inom länet i dess helhet, hvars jordbruk fortfarande bedrifves allt för mycket med beräkning af den högsta möjliga sädesproduktion till afsalu. Högst står vickerodlingen inom Bro och Håbo hushållningsdistrikt, der ock vixelbruk med någon större omfattning förekommer, men det uppgifna skördebeloppet deraf år 1865 uppgår dock icke till mera än något öfver 1 procent af distriktets hela skördebelopp. I detta likasom i andra afseenden är fortgången af jordbrukets förbättring hufvudsakligen beroende af det föredöme, som de större jordägarna erbjuda allmogen, hvilken i allmänhet icke utan den största betänksamhet afviker från gammalt häfdvunnet bruk; endast exemplets och upplysningens förenade makt förmår att å ena sidan utrota gamla och djupt inrotade fördomar och å andra

Tab. Litt. S.

Handelspriser i Upsala stad.

	Hvete.				Råg.				Korn.			
	Vårpris.		Höstpris.		Vårpris.		Höstpris.		Vårpris.		Höstpris.	
	R:dr.	öre.	R:dr.	öre.	R:dr.	öre.	R:dr.	öre.	R:dr.	öre.	R:dr.	öre.
År 1861 ..... kubikfot.	3	17	2	62	2	33	2	94	2	1	2	14
» 1862 ..... »	4	—	3	12	3	2	2	33	2	14	1	64
» 1863 ..... »	3	17	2	51	2	24	2	3	1	62	1	57
» 1864 ..... »	2	59	2	23	2	4	1	52	1	57	1	21
» 1865 ..... »	2	24	2	86	1	53	1	96	1	18	1	55

sidan bereda de fördelar af ett förändradt brukningssätt äfven åt den mindre jordbrukaren, hvilka det rationela jordbruket, rätt ordnad och vårdadt, obestriddligen erbjuder.

Beträffande jordbrukets utvidgning och förbättring genom *nyodling*, *vattenaftappning*, *underdikning* m. m., kunna derom icke några fullt tillförlitliga sifferuppgifter meddelas för den ifrågavarande femårsperioden; men otvifvelaktigt hafva icke obetydliga fördelar för jordbrukets idkare under de senare åren vunnits genom viddagna åtgärder i nyssnämnda afseenden. Enligt ingångna uppgifter för år 1865 utgjorde vidden af nyodling under nämnda år inom länets elfva hushållningsdistrikter 9,348,2 qvadratref, vidden af vattenaftappning åter inom fyra hushållningsdistrikter, nemligen Bro och Håbo, Lagunda och Hagunda, Ulleråkers samt Waksala och Rasbo, 2,492,6 qvadratref, vidden af underdikning inom nio hushållningsdistrikter (uppgift saknas i detta hänseende från Bälunge och Norunda samt Elfkarleby hushållningsdistrikter) 14,644,8 qvadratref, i hvilken summa likväl sannolikt är inberäknad all underdikad jord inom dessa nio distrikter, och vidden af mergling inom trenne hushållningsdistrikter, nemligen Lagunda och Hagunda, Bälunge och Norunda samt Tierps hushållningsdistrikter, 348,4 qvadratref. Anmärkas bör dock, att uppgifterna i alla dessa afseenden icke äro fullständiga. Beträffande särskildt vidden af nyodling under åren 1861—1864, så upplyser Hushållningssällskapets årsberättelse för hvart och ett af dessa år, att enligt de från Hushållningsnämnderna ingångna uppgifter summan af nyodling uppgått, år 1861 inom sju hushållningsdistrikter till 482 tunnland 21 kappland, år 1862 inom fyra hushållningsdistrikter till 246 tunnland 18 kpld, år 1863 inom tio hushållningsdistrikter till 1,168 tunnland 6 kpld, och år 1864 inom åtta hushållningsdistrikter till 608 tunnland 5 kpld, eller tillsammans för dessa fyra år till 14,019 qvadratref, och således för hela femårsperioden till 23,367,2 qvadratref, hvilken summa likväl torde kunna anses icke obetydligt understiga den verkliga vidden af de under dessa år utförda nyodlingar inom länet.

Jordbrukets förbättrande har under femårsperioden länets Hushållningssällskap fortfarande sökt verksamt befrämja, för hvilket ändamål, bland annat, årliga täflingsplöjningar, med åtföljande prisbelöningar, blifvit anställda inom hvarje särskildt hushållningsdistrikt.

Behovvet af *jordbruksarbetare* fyller hos allmogen nästan uteslutande genom lagstadde tjenare i hus- Tab. Litt. T. bondens kost samt till någon ringare del genom legda dagsverksarbetare, förnämligast under skördetiden, på herregårdarne hufvudsakligen genom statfolk och i vissa trakter, ehuru i ringare grad, genom jordtorpare, samt till någon del ock genom lagstadde tjenare i husbondens kost och dessutom genom legda dagsverksarbetare. Tillgången på jordbruksarbetare, vare sig mot årslön eller mot dagspenning, har icke under de senare åren ökats, och hafva till följd deraf arbetslönerna icke heller under samma tid minskats, utan fortfarande bibehållit sig vid sin höga ståndpunkt, ehuru under samma tid priset å jordbruksalster i allmänhet icke obetydligt sjunkit, hvaraf en tryckande produktionskostnad blifvit följd. Hvad dagsverkspriserna beträffar, kan emellertid fullständig uppgift om desamma, i afseende på länet i dess helhet och för hvarje särskildt år under den ifrågavarande femårsperioden, ej meddelas i saknad af bestämda specialuppgifter härutinnan. Endast för år 1865 föreligga uppgifter om dessa priser, likasom om årslönen för dräng och piga i husbondens kost samt om värdet af stat och lön för dräng och piga, hvilka uppgifter, med utsättande endast af det angifna högsta och lägsta beloppet för hvarje särskildt hushållningsdistrikt, meddelas i Tab. Litt. T. å följande sida.

Hvad slutligen *trädgårdsskötseln* och *fruktträdsodlingen* vidkommer, befinna de sig i allmänhet, synnerligast hos allmogen, fortfarande på en ganska låg ståndpunkt, ehuru Hushållningssällskapet icke mindre under denna femårsperiod, än under en föregående lång följd af år, sökt för dem väcka håg och intresse hos länets innevånare genom belöningar för verkställda trädplanteringar och prisutdelning vid utställningar af trädgårdsalster. Visserligen torde den i folkskolan åt ungdomen meddelade undervisning i trädgårdsskötsel, ehuru denna undervisning ännu förekommer endast vid ett mindre antal af länets folkskolor på ett någorlunda

ändamålsenligt sätt ordnad, hafva verkat något till förberedande af ett bättre förhållande i detta afseende; men sådan denna undervisning hittills varit och ännu är i de flesta fall, lär af densamma ej mycket kunna väntas för trädgårdsskötselns allmänne och kraftigare befrämjande hos allmogen. Tvifvelsutän har dock fruktträdsodlingen under de senare åren något gått framåt, och enligt de ingångna uppgifterna hafva under år 1865 icke mindre än 4,126 stycken fruktträd blifvit planterade, förnämligast inom länets sydöstra del; inom norra delen af länet synes håglösheten för och okunnigheten i trädgårdsskötsel vara temligen allmän. Sedan Hushållningssällskapets trädskola hunnit fullt ordnas och förses med ett tillräckligt antal exemplar af buskar och träd, torde dock ett mera verksamt befrämjande af fruktträdsodlingen inom länet kunna åstadkommas genom gratisutdelning, åtminstone till folkskoleträdgårdarne, af bärbuskar och förädlade fruktträd; och då undervisningen i trädgårdsskötsel och trädplantering vid folkskolelärareseminariet numera kommer att utgöra ett obligatoriskt läroämne, torde man kunna hoppas, att detta förändrade förhållande skall kraftigt medverka till befrämjande af en förändring till ett bättre i ifrågavarande hänseende, då folkskolan derigenom bör erhålla mera insigtsfulla och för saken intresserade undervisare i ämnet, än som hittills vanligen varit fallet. I sammanhang härmed kan ock nämnas, att Hushållningssällskapet, för att underlätta denna undervisnings meddelande vid folkskolan, år 1865 inköpt och utdelat till hvarje socken-folkskola inom länet ett exemplar af Ekströms och ett exemplar af Eneroths trädgårdsböcker för allmogen och folkskolan.

Tab. N:o 3. B). *Boskapsskötsel.* Beträffande antalet af underhållna kreatur vid 1865 års slut, så är detta antal af vinterfödda kreatur åren 1865—1866 uppgifvet i Tab. N:o 3 med specialsummor för hvarje särskildt hushållningsdistrikt och för hvardera staden äfvensom i sammandrag för landsbygden och städerna samt för länet i dess helhet. Om än dessa uppgifter icke skulle kunna anses vara fullt tillförlitliga, såsom bestämdt på siffran angifvande det verkliga antalet af underhållna kreatur vid sistlidet års slut, torde de likväl böra antagas komma det verkliga förhållandet i detta afseende temligen nära och erbjuda en någorlunda säker ledning för bedömandet af tillståndet inom länet i afseende på ifrågavarande viktiga gren af landthushållningen, vid en jämförelse mellan de särskilda hushållningsdistrikterna och de olika kreatursslagen med afseende på det upp-

Tab. Litt. T.

Dagsverkspriser och årslöner år 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.																
Hushållningsdistriktets namn.	Dagsverkspriser.								Löneförmåner per år för lagstade tjänare.																							
	Sommar				Vinter				Lön för				Värdet af stat och lön för																			
	Mans-		Qvins-		Mans-		Qvins-		Dräng		Piga		Dräng		Piga																	
	högsta.	lägsta.	högsta.	lägsta.	högsta.	lägsta.	högsta.	lägsta.	högsta.	lägsta.	högsta.	lägsta.	högsta.	lägsta.	högsta.	lägsta.																
	R:dr.	ö:re.	R:dr.	ö:re.	R:dr.	ö:re.	R:dr.	ö:re.	R:dr.	ö:re.	R:dr.	ö:re.	R:dr.	ö:re.	R:dr.	ö:re.																
Bro och Håbo	1	50	1	—	75	—	50	1	—	75	—	50	37	150	—	100	—	70	—	40	—	315	—	245	—	225	—	140	—			
Trögds	2	—	1	—	75	—	50	1	—	75	—	50	37	120	—	100	—	60	—	40	—	300	—	250	—	180	—	130	—			
Åsunda	2	—	1	—	75	—	50	1	—	75	—	50	37	150	—	100	—	80	—	50	—	300	—	250	—	200	—	150	—			
Lagunda och Hagunda	1	75	1	—	1	—	50	1	—	75	—	50	37	150	—	100	—	60	—	30	—	300	—	250	—	200	—	150	—			
Ulleråkers	1	75	1	—	75	—	50	1	—	75	—	50	38	130	—	100	—	60	—	40	—	350	—	300	—	190	—	140	—			
Bälinge och Norunda	1	75	1	—	1	—	50	1	—	75	—	75	37	120	—	100	—	50	—	40	—	300	—	250	—	200	—	150	—			
Waksala och Rasbo	1	75	1	25	1	—	50	1	—	75	—	50	37	130	—	100	—	60	—	50	—	300	—	250	—	190	—	160	—			
Olands södra	1	50	1	—	75	—	50	1	—	75	—	50	38	120	—	80	—	60	—	40	—	300	—	250	—	150	—	125	—			
Olands norra	1	25	—	90	—	50	—	37	—	73	—	52	—	30	100	—	80	—	50	—	40	—	270	—	250	—	170	—	150	—		
Tierps	1	50	1	—	75	—	33	1	25	—	50	—	50	25	120	—	80	—	60	—	50	—	320	—	225	—	—	—	—	—		
Elfkarleby	1	75	1	—	1	—	50	1	25	—	75	—	75	40	110	—	60	—	70	—	40	—	300	—	250	—	180	—	150	—		
Landsbygden i dess helhet	2	—	—	90	1	—	33	1	25	—	50	—	75	—	25	150	—	60	—	80	—	30	—	350	—	225	—	225	—	125	—	
Medeltal för länets landsbygd	1	68	1	1	—	82	—	47	1	2	—	71	—	53	—	35	127	27	90	91	61	82	41	82	305	—	251	82	188	50	144	50

gifna antalet af underhållna kreatur af hvarje slag. Emellertid inträffar härvid det anmärkningsvärda förhållande, att vid en jämförelse mellan de för år 1865 uppgifna och de för år 1860 i senaste femårsberättelsen intagna summorna af de olika slagen af husdjur inom länets landsbygd, hvilka senare summor till och med ansetts sannolikt kunna utan fara för misstag höjas åtminstone en eller annan procent, befinnes en minskning i kreatursantalet hafva under de sista fem åren inträffat, i afseende på oxar och tjurar med 537 stycken, eller från 8,781 till 8,244, i afseende på ungnöt med 1,747 stycken, eller från 13,632 till 11,885; i afseende på får med 2,740 stycken, eller från 47,617 till 44,877, och i afseende på svin med 2,841 stycken, eller från 17,685 till 14,844; endast i afseende på antalet af underhållna hästar och kor (antalet af getter finnes icke uppgifvet i senaste femårsberättelsen) skulle en tillökning hafva inträffat, i förra fallet med 1,713 stycken, eller från 19,582 till 20,295, och i senare fallet med 630 stycken, eller från 34,230 till 34,860, allt under förutsättning, att båda dessa sifferuppgifter någorlunda tillförlitligt angifva det verkliga förhållandet vid de båda ifrågavarande tidpunkterna. Att någon svårare farsot under de sista fem åren härjat bland får och svin, som kunde förklara den icke obetydliga minskningen af dessa husdjurs antal, finnes icke från något håll omförmäldt, likasom det icke heller på annat sätt kommit till Länsstyrelsens kännedom; och anmärkas bör i detta afseende, att inom de tvänne hushållningsdistrikter, nemligen Åsunda samt Lagunda och Hagunda, der under den föregående femårsperioden, enligt hvad i sista femårsberättelsen omförmäles, årligen en stor del af svinkreaturen bortdött i härjande farsoter, den ifrågavarande minskningen af svinkreaturens antal icke uppgått till större betydenhet, än inom andra hushållningsdistrikter. Hvad förhållandet inom de särskilda hushållningsdistrikterna i detta afseende beträffar, så visar sig den största minskningen hafva inträffat, i anseende till antalet af får inom Olands södra hushållningsdistrikt med 1,085 stycken, eller från 4,882 till 3,797, och i anseende till antalet af svin inom Tierps hushållningsdistrikt med 1,075 stycken, eller från 2,160 till 1,085, och likaså å andra sidan den största tillökningen, i afseende på antalet af får, inom Trögds hushållningsdistrikt med 255 stycken, eller från 3,977 till 4,232, och i afseende på antalet af svin inom Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 254 stycken, eller från 1,619 till 1,873, det enda bland länets elfva hushållningsdistrikter, der någon tillökning i antalet af svinkreatur skulle hafva inträffat under denna femårsperiod, då deremot en större eller mindre tillökning i antalet af får synes under samma tid hafva inträffat inom flera hushållningsdistrikter.

Vidkommande åter uppgifterna rörande antalet af underhållna kreatur vid 1865 års slut inom länets städer, så har det blifvit anmärkt, att ehuru 373 stycken hästar finnas inom Upsala stad och för åkerjordens brukande 328 stycken dragare anses behöfliga, det dock kan antagas, att minst hälften af de för åkerbruket nödiga ökedagsverken utgöres med den i stadens närhet boende allmogens dragare, enär en stor del af stadens hästar är s. k. åkarehästar, hvilka icke användas vid jordbrukets skötande å stadens ägor.

Företages emellertid, på grund af de ingångna uppgifterna om antalet af underhållna kreatur vid 1865 års slut, sådana dessa befinnas, en närmare utredning af förhållandet såväl mellan specialsummorna af de olika slagen af underhållna husdjur i procentförhållande af hela kreatursstockens summa, som mellan dessa summor å ena sidan och hela arealsumman af den odlade jorden å andra sidan, ehuru med inskränkning till länets landsbygd, då förhållandet inom städerna i detta afseende bestämmes af egendomliga omständigheter och därför icke torde böra inblandas uti en allmän kalkyl, så visar sig ifrågavarande förhållande inom *landsbygden* vara hufvudsakligen följande. Summan af hela kreatursstocken för landsbygden, endast åsnan oräknad, uppgår till 135,108 stycken kreatur, hvaraf hästar öfver tre år utgöra 18,573 stycken, eller omkring 13,8 proc., hästar under tre år 1,722 stycken, eller omkring 1,3 proc., oxar 6,865 stycken, eller omkring 5,1 proc., tjurar 1,379 stycken, eller omkring 1 proc., kor 34,860 stycken, eller omkring 25,8 proc., ungnöt 11,885 stycken, eller omkring 8,8 proc., får 44,877 stycken, eller omkring 33,2 proc., getter 103 stycken, eller omkring 0,1 proc., och svin 14,844 stycken, eller omkring 10,9 proc. af kreatursstockens slutsumma för landsbygden

inom länet. Antalet af för jordbrukets skötande underhållna dragare (= hästar öfver tre år och oxar) utgör således 25,438 stycken, eller omkring 18,9 proc. af kreatursantalets hela summa, under det att kornas antal uppgår till 34,860 stycken, eller omkring 25,8 proc. af samma summa, och utgör antalet af hästar (såväl öfver som under tre år) 20,295 stycken, eller omkring 15,1 proc. af kreatursstockens hela belopp, under det att antalet af nötkreatur (= oxar, tjurar, kor och ungnöt tillsammans) uppgår till 54,989 stycken, eller omkring 40,7 proc., antalet af storkreatur (= oxar, tjurar och kor tillsammans) till 43,104 stycken, eller omkring 31,9 proc., antalet af kor till 34,860 stycken, eller omkring 25,8 proc., antalet af oxar till 6,865 stycken, eller omkring 5,1 proc., samt antalet af får till 44,877 stycken, eller omkring 33,2 proc. af samma belopp.

Beträffande åter proportionen mellan nyss angifna summor af de olika slagen utaf underhållna husdjur å ena sidan och hela arealsumman af den odlade jorden å andra sidan för landsbygden, så inträffar det allmänna förhållande, att 1 dragare kommer på 46,7 kvadratref, 1 nötkreatur på 21,8 kvadratref, 1 storkreatur på 27,5 kvadratref, och 1 ko på 34,3 kvadratref af den odlade jorden inom länets landsbygd. Vidkommande närmare ifrågavarande förhållande inom de särskilda hushållningsdistrikterna, så visar sig detsamma, enligt de ingångna uppgifterna, vara i allmänhet och hufvudsakligen följande. Det sammanlagda kreatursantalet utgjorde år 1865:

inom Bro och Håbo hushållningsdistrikt 12,008 stycken kreatur, eller omkring 8,9 proc. af landsbygdens hela kreatursstock, hvaraf hästar öfver tre år 1,284 stycken, eller omkring 10,7 proc., hästar under tre år 86 stycken, eller omkring 0,7 proc., oxar 1,354 stycken, eller omkring 11,3 proc., tjurar 161 stycken, eller omkring 1,4 proc., kor 3,430 stycken, eller omkring 28,5 proc., ungnöt 1,143 stycken, eller omkring 9,5 proc., får 2,677 stycken, eller omkring 22,3 proc., och svin 1,873 stycken, eller omkring 15,6 proc. af distriktets hela kreatursantal; kommande 1 dragare på 57,6 kvadratref, 1 nötkreatur på 24,8 kvadratref, 1 storkreatur på 30,7 kvadratref, och 1 ko på 44,3 kvadratref af den odlade jorden inom distriktet;

inom Trögds hushållningsdistrikt 15,297 stycken kreatur, eller omkring 11,4 proc. af landsbygdens hela kreatursstock, hvaraf hästar öfver tre år 1,433 stycken, eller omkring 9,3 proc., hästar under tre år 225 stycken, eller omkring 1,4 proc., oxar 1,800 stycken, eller omkring 11,6 proc., tjurar 238 stycken, eller omkring 1,5 proc., kor 3,488 stycken, eller omkring 22,7 proc., ungnöt 1,727 stycken, eller omkring 11,3 proc., får och getter 4,238 stycken, eller omkring 28,2 proc., och svin 2,148 stycken, eller omkring 14 proc. af distriktets hela kreatursantal; kommande 1 dragare på 41,5 kvadratref, 1 nötkreatur på 18,5 kvadratref, 1 storkreatur på 24 kvadratref, och 1 ko på 38,3 kvadratref af den odlade jorden inom distriktet;

inom Åsunda hushållningsdistrikt 9,889 stycken kreatur, eller omkring 7,4 proc. af landsbygdens hela kreatursstock, hvaraf hästar öfver tre år 922 stycken, eller omkring 9,3 proc., hästar under tre år 84 stycken, eller omkring 0,8 proc., oxar 1,313 stycken, eller omkring 13,2 proc., tjurar 143 stycken, eller omkring 1,5 proc., kor 2,315 stycken, eller omkring 23,5 proc., ungnöt 1,030 stycken, eller omkring 10,5 proc., får och getter 2,990 stycken, eller omkring 30,2 proc., och svin 1,092 stycken, eller omkring 11 proc. af distriktets hela kreatursantal; kommande 1 dragare på 46,1 kvadratref, 1 nötkreatur på 21,5 kvadratref, 1 storkreatur på 27,3 kvadratref, och 1 ko på 44,5 kvadratref af den odlade jorden inom distriktet;

inom Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikt 15,858 stycken kreatur, eller omkring 11,7 proc. af landsbygdens hela kreatursstock, hvaraf hästar öfver tre år 2,233 stycken, eller omkring 14 proc., hästar under tre år 261 stycken, eller omkring 1,7 proc., oxar 1,067 stycken, eller omkring 6,7 proc., tjurar 232 stycken, eller omkring 1,5 proc., kor 4,059 stycken, eller omkring 25,7 proc., ungnöt 1,732 stycken, eller omkring 10,9 proc., får och getter 4,280 stycken, eller omkring 27 proc., och svin 1,994 stycken, eller omkring 12,5 proc. af distriktets hela kreatursantal; kommande 1 dragare på 51,5 kvadratref, 1 nötkreatur på 23,9 kvadratref, 1 storkreatur på 31,6 kvadratref, och 1 ko på 41,8 kvadratref af den odlade jorden inom distriktet;

inom Ulleråkers hushållningsdistrikt 5,686 stycken kreatur, eller omkring 4,1 proc. af landsbygdens hela kreatursstock, hvaraf hästar öfver tre år 937 stycken, eller omkring 16,5 proc., hästar under tre år 60 stycken, eller omkring 1 proc., oxar 170 stycken, eller omkring 3 proc., tjurar 65 stycken, eller omkring 1,1 proc., kor 1,570 stycken, eller omkring 27,6 proc., ungnöt 380 stycken, eller omkring 6,7 proc., får 1,696 stycken, eller omkring 29,8 proc., och svin 808 stycken, eller omkring 14,3 proc. af distriktets hela kreatursantal; kommande 1 dragare på 64,5 kvadratref, 1 nötkreatur på 32,8 kvadratref, 1 storkreatur på 39,6 kvadratref, och 1 ko på 45,5 kvadratref af den odlade jorden inom distriktet;

inom Bälunge och Norunda hushållningsdistrikt 14,360 stycken kreatur, eller omkring 10,7 proc. af landsbygdens hela kreatursstock, hvaraf hästar öfver tre år 2,634 stycken, eller omkring 18,4 proc., hästar under tre år 179 stycken, eller omkring 1,2 proc., oxar 233 stycken, eller omkring 1,6 proc., tjurar 102 stycken, eller omkring 0,7 proc., kor 3,471 stycken, eller omkring 24,2 proc., ungnöt 1,215 stycken, eller omkring 8,5 proc., får 5,094 stycken, eller omkring 35,5 proc., och svin 1,432 stycken, eller omkring 9,9 proc. af distriktets hela kreatursantal; kommande 1 dragare på 57,9 kvadratref, 1 nötkreatur på 31,1 kvadratref, 1 storkreatur på 43,7 kvadratref, och 1 ko på 47,9 kvadratref af den odlade jorden inom distriktet;

inom Waksala och Rasbo hushållningsdistrikt 11,001 stycken kreatur, eller omkring 8,1 proc. af landsbygdens hela kreatursstock, hvaraf hästar öfver tre år 1,945 stycken, eller omkring 17,7 proc., hästar under tre år 160 stycken, eller omkring 1,5 proc., oxar 276 stycken, eller omkring 2,5 proc., tjurar 83 stycken, eller omkring 0,8 proc., kor 3,075 stycken, eller omkring 27,9 proc., ungnöt 707 stycken, eller omkring 6,5 proc., får och getter 3,325 stycken, eller omkring 30,2 proc., och svin 1,430 stycken, eller omkring 12,9 proc. af distriktets hela kreatursantal; kommande 1 dragare på 54,9 kvadratref, 1 nötkreatur på 29,2 kvadratref, 1 storkreatur på 35,7 kvadratref, och 1 ko på 39,7 kvadratref af den odlade jorden inom distriktet;

inom Olands södra hushållningsdistrikt 10,944 stycken kreatur, eller omkring 8 proc. af landsbygdens hela kreatursstock, hvaraf hästar öfver tre år 1,926 stycken, eller omkring 17,6 proc., hästar under tre år 151 stycken, eller omkring 1,4 proc., oxar 182 stycken, eller omkring 1,7 proc., tjurar 75 stycken, eller omkring 0,7 proc., kor 2,910 stycken, eller omkring 26,6 proc., ungnöt 589 stycken, eller omkring 5,4 proc., får 3,797 stycken, eller omkring 34,6 proc., och svin 1,314 stycken, eller omkring 12 proc. af distriktets hela kreatursantal; kommande 1 dragare på 41 kvadratref, 1 nötkreatur på 23,1 kvadratref, 1 storkreatur på 27,3 kvadratref, och 1 ko på 29,8 kvadratref af den odlade jorden inom distriktet;

inom Olands norra hushållningsdistrikt 16,065 stycken kreatur, eller omkring 11,9 proc. af landsbygdens hela kreatursstock, hvaraf hästar öfver tre år 1,947 stycken, eller omkring 12,1 proc., hästar under tre år 207 stycken, eller omkring 1,3 proc., oxar 179 stycken, eller omkring 1,1 proc., tjurar 135 stycken, eller omkring 0,8 proc., kor 4,461 stycken, eller omkring 27,8 proc., ungnöt 1,464 stycken, eller omkring 9,2 proc., får och getter 6,557 stycken, eller omkring 40,8 proc., och svin 1,115 stycken, eller omkring 6,9 proc. af distriktets hela kreatursantal; kommande 1 dragare på 29,9 kvadratref, 1 nötkreatur på 10,2 kvadratref, 1 storkreatur på 13,3 kvadratref, och 1 ko på 14,3 kvadratref af den odlade jorden inom distriktet;

inom Tierps hushållningsdistrikt 13,857 stycken kreatur, eller omkring 10,3 proc. af landsbygdens hela kreatursstock, hvaraf hästar öfver tre år 2,225 stycken, eller omkring 16,1 proc., hästar under tre år 252 stycken, eller omkring 1,9 proc., oxar 170 stycken, eller omkring 1,3 proc., tjurar 55 stycken, eller omkring 0,5 proc., kor 3,433 stycken, eller omkring 24,1 proc., ungnöt 1,010 stycken, eller omkring 7,4 proc., får och getter 5,627 stycken, eller omkring 40,8 proc., och svin 1,085 stycken, eller omkring 7,9 proc. af distriktets hela kreatursantal; kommande 1 dragare på 38 kvadratref, 1 nötkreatur på 19,9 kvadratref, 1 storkreatur på 25,7 kvadratref, och 1 ko på 26,3 kvadratref af den odlade jorden inom distriktet; och

inom Elfkarleby hushållningsdistrikt 10,143 stycken kreatur, eller omkring 7,5 proc. af landsbygdens hela kreatursstock, hvaraf hästar öfver tre år 1,087 stycken, eller omkring 10,7 proc., hästar under tre år 57

stycken, eller omkring 0,5 proc., oxar 121 stycken, eller omkring 1,2 proc., tjurar 90 stycken, eller omkring 0,9 proc., kor 2,648 stycken, eller omkring 26,2 proc., ungnöt 888 stycken, eller omkring 8,7 proc., får och getter 4,699 stycken, eller omkring 46,4 proc., och svin 553 stycken, eller omkring 5,4 proc. af distriktets hela kreatursantal; kommande 1 dragare på 22,5 kvadratref, 1 nötkreatur på 7,3 kvadratref, 1 storkreatur på 9,5 kvadratref, och 1 ko på 10,3 kvadratref af den odlade jorden inom distriktet.

Tab. Litt. U. För att underlätta öfversigten af ofvan framställda procentförhållanden, såväl för de särskilda hushållningsdistrikterna som för landsbygden i dess helhet, meddelas slutligen en sammanställning af desamma i nedanstående Tab. Litt. U.

I procentförhållande af landsbygdens hela kreatursantal, med afseende på den absoluta kreaturmängden af alla husdjurslag, står Olands norra hushållningsdistrikt främst med 11,9 proc., dernäst kommer Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikt med 11,7 proc., vidare Trögds med 11,4 proc., Bälinge och Norunda med 10,7 proc., Tierps med 10,3 proc., Bro och Håbo med 8,9 proc., Waksala och Rasbo med 8,1 proc., Olands södra med 8 proc., Elfkarleby med 7,5 proc., Åsunda med 7,4 proc., och sist Ulleråkers hushållningsdistrikt, som står lägst, med 4,1 proc.

I procentförhållande åter af hvarje särskildt hushållningsdistrikts hela kreatursantal, med afseende på det relativa kreatursantalet af hvart och ett bland de särskilda husdjurslagen, underhölls år 1865:

hästar öfver tre år mest i Bälinge och Norunda hushållningsdistrikt med 18,4 proc., dernäst i Waksala och Rasbo hushållningsdistrikt med 17,7 proc., vidare i Olands södra med 17,6 proc., Ulleråkers med 16,5 proc., Tierps med 16,1 proc., Lagunda och Hagunda med 14 proc., Olands norra med 12,1 proc., Bro och Håbo samt Elfkarleby med 10,7 proc. i hvartdera distriktet, samt minst i Trögds och Åsunda hushållningsdistrikter med 9,3 proc. i hvartdera distriktet;

hästar under tre år mest i Tierps hushållningsdistrikt med 1,9 proc., dernäst i Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikt med 1,7 proc., vidare i Waksala och Rasbo med 1,5 proc., Trögds och Olands södra med 1,4 proc. i hvartdera distriktet, Olands norra med 1,3 proc., Bälinge och Norunda med 1,2 proc., Ulleråkers med 1 proc., Åsunda med 0,8 proc., Bro och Håbo med 0,7 proc., och minst i Elfkarleby hushållningsdistrikt med 0,5 proc.;

oxar mest i Åsunda hushållningsdistrikt med 13,2 proc., dernäst i Trögds hushållningsdistrikt med 11,6 proc., vidare i Bro och Håbo med 11,3 proc., Lagunda och Hagunda med 6,7 proc., Ulleråkers med 3

Tab. Litt. U.

Procentförhållanden i afseende å antalet kreatur inom länet.

Hushållningsdistriktets namn.	Procent af landsbygdens hela kreatursantal.	Procent af hushållningsdistriktets hela kreatursantal.								Kvadratref af odlad jord på			
		Hästar		Oxar.	Tjurar.	Kor.	Ungnöt.	Får och getter.	Svin.	en Dragare.	ett Nötkreatur.	ett Storkreatur.	ett Kokreatur.
		öfver tre år.	under tre år.										
Bro och Håbo	8,9	10,7	0,7	11,3	1,4	28,5	9,5	22,3	15,6	57,6	24,8	30,7	44,3
Trögds	11,4	9,3	1,4	11,6	1,5	22,7	11,3	23,2	14	41,5	18,5	24	38,3
Åsunda	7,4	9,3	0,8	13,2	1,5	23,5	10,5	30,2	11	46,1	21,5	27,3	44,5
Lagunda och Hagunda	11,7	14	1,7	6,7	1,5	25,7	10,9	27	12,5	51,5	23,9	31,6	41,8
Ulleråkers	4,1	16,5	1	3	1,1	27,6	6,7	29,3	14,3	64,5	32,8	39,6	45,5
Bälinge och Norunda	10,7	18,4	1,2	1,6	0,7	24,2	8,5	35,5	9,9	57,9	31,1	43,7	47,9
Waksala och Rasbo	8,1	17,7	1,5	2,5	0,8	27,9	6,5	30,2	12,9	54,9	29,2	35,7	39,7
Olands södra	8	17,6	1,4	1,7	0,7	26,6	5,4	34,6	12	41	23,1	27,3	29,8
Olands norra	11,9	12,1	1,3	1,1	0,8	27,8	9,2	40,3	6,9	29,9	10,2	13,3	14,3
Tierps	10,3	16,1	1,9	1,3	0,5	24,1	7,4	40,3	7,9	38	19,9	25,7	26,3
Elfkarleby	7,5	10,7	0,5	1,2	0,9	26,2	8,7	46,4	5,4	22,5	7,3	9,5	10,3
Landsbygden i dess helhet		13,8	1,3	5,1	1	25,8	8,8	33,3	10,9	46,7	21,3	27,5	34,3

proc., Waksala och Rasbo med 2,5 proc., Olands södra med 1,7 proc., Bälunge och Norunda med 1,6 proc., Tierps med 1,3 proc., Elfkarleby med 1,2 proc., och minst i Olands norra hushållningsdistrikt med 1,1 proc.;
tjurar mest i Trögds, Åsunda samt Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikter med 1,5 proc. i hvarje distrikt, dernäst i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 1,4 proc., vidare i Ulleråkers med 1,1 proc., Elfkarleby med 0,9 proc., Waksala och Rasbo samt Olands norra med 0,8 proc. i hvarterdera distriktet, Bälunge och Norunda samt Olands södra med 0,7 proc. i hvarterdera distriktet, och minst i Tierps hushållningsdistrikt med 0,5 proc.;

kor mest i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 28,5 proc., dernäst i Waksala och Rasbo hushållningsdistrikt med 27,9 proc., vidare Olands norra med 27,8 proc., Ulleråkers med 27,6 proc., Olands södra med 26,6 proc., Elfkarleby med 26,2 proc., Lagunda och Hagunda med 25,7 proc., Bälunge och Norunda med 24,2 proc., Tierps med 24,1 proc., Åsunda med 23,5 proc., och minst i Trögds hushållningsdistrikt med 22,7 proc.;

ungnöt mest i Trögds hushållningsdistrikt med 11,3 proc., dernäst i Lagunda och Hagunda hushållningsdistrikt med 10,9 proc., vidare i Åsunda med 10,5 proc., Bro och Håbo med 9,5 proc., Olands norra med 9,2 proc., Elfkarleby med 8,7 proc., Bälunge och Norunda med 8,5 proc., Tierps med 7,4 proc., Ulleråkers med 6,7 proc., Waksala och Rasbo med 6,5 proc., och minst i Olands södra hushållningsdistrikt med 5,4 proc.;

får och getter mest i Elfkarleby hushållningsdistrikt med 46,4 proc., dernäst i Olands norra och Tierps hushållningsdistrikter med 40,8 proc. i hvarterdera distriktet, vidare i Bälunge och Norunda med 35,5 proc., Olands södra med 34,6 proc., Åsunda samt Waksala och Rasbo med 30,2 proc. i hvarterdera distriktet, Ulleråkers med 29,8 proc., Trögds med 28,2 proc., Lagunda och Hagunda med 27 proc., och minst i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 22,3 proc.; och

svin mest i Bro och Håbo hushållningsdistrikt med 15,6 proc., dernäst i Ulleråkers hushållningsdistrikt med 14,3 proc., vidare i Trögds med 14 proc., Waksala och Rasbo med 12,9 proc., Lagunda och Hagunda med 12,5 proc., Olands södra med 12 proc., Åsunda med 11 proc., Bälunge och Norunda med 9,9 proc., Tierps med 7,9 proc., Olands norra med 6,9 proc., och minst i Elfkarleby hushållningsdistrikt med 5,4 proc.

Beträffande slutligen proportionen mellan summorna af de särskilda hufvudslagen af de år 1865 underhållna husdjuren och hela arealsumman af den odlade jorden för samma år, så visar sig det allmänna förhållandet i detta afseende vara följande. Det ungefärliga medeltalet för länets landsbygd är:

1 *dragare* på 46,7 kvadratref, hvilket öfverstiges högst i Ulleråkers distrikt, ända till 1 dragare på 64,5 kvadratref, och understiges lägst i Elfkarleby hushållningsdistrikt, ända till 1 dragare på 22,5 kvadratref; öfver medeltalet ligga i allmänhet de mellersta och de södra hushållningsdistrikterna, nemligen Ulleråkers med 64,5, Bälunge och Norunda med 57,9, Bro och Håbo med 57,6, Waksala och Rasbo med 54,9, samt Lagunda och Hagunda med 51,5 kvadratref, under medeltalet åter ligga i allmänhet de norra hushållningsdistrikterna, nemligen Elfkarleby med 22,5, Olands norra med 29,9, Tierps med 38, Olands södra med 41 samt Trögds med 41,5 kvadratref, och närmast medeltalet kommer Åsunda hushållningsdistrikt med 1 dragare på 46,1 kvadratref;

1 *nötkreatur* på 21,8 kvadratref, hvilket öfverstiges högst i Ulleråkers hushållningsdistrikt, ända till 1 nötkreatur på 32,8 kvadratref, och understiges lägst i Elfkarleby hushållningsdistrikt, ända till 1 nötkreatur på 7,3 kvadratref; öfver medeltalet ligga i allmänhet de mellersta och de södra hushållningsdistrikterna, nemligen Ulleråkers med 32,8, Bälunge och Norunda med 31,1, Waksala och Rasbo med 29,2, Bro och Håbo med 24,8, Lagunda och Hagunda med 23,9, samt Olands södra med 23,1 kvadratref; under medeltalet åter ligga i allmänhet de norra hushållningsdistrikterna, nemligen Elfkarleby med 7,3, Olands norra med 10,2, Trögds med 18,5, samt Tierps med 19,9 kvadratref, och närmast medeltalet kommer Åsunda hushållningsdistrikt, med 1 nötkreatur på 21,5 kvadratref;

1 *storkreatur* på 27,5 kvadratref, hvilket öfverstiges högst i Bälunge och Norunda hushållningsdistrikt, ända till 1 storkreatur på 43,7 kvadratref, och understiges lägst i Elfkarleby hushållningsdistrikt, ända till 1

storkreatur på 9,5 kvadratref; öfver medeltalet ligga i allmänhet de mellersta och de södra hushållningsdistrikterna, nemligen Bälunge och Norunda med 43,7, Ulleråkers med 39,6, Waksala och Rasbo med 35,7, Lagunda och Hagunda med 31,6, samt Bro och Håbo med 30,7 kvadratref, under medeltalet åter ligga i allmänhet de norra hushållningsdistrikterna, nemligen Elfkarleby med 9,5, Olands norra med 13,3, Trögds med 24, samt Tierps med 25,7 kvadratref, och närmast medeltalet kommer Åsunda och Olands södra hushållningsdistrikter, hvartdera med 1 storkreatur på 27,3 kvadratref; och

1 ko på 34,3 kvadratref, hvilket öfverstiges högst i Bälunge och Norunda hushållningsdistrikt, ända till 1 ko på 47,9 kvadratref, och understiges lägst i Elfkarleby hushållningsdistrikt, ända till 1 ko på 10,3 kvadratref; öfver medeltalet ligga i allmänhet de mellersta och de södra hushållningsdistrikterna, nemligen Bälunge och Norunda med 47,9, Ulleråkers med 45,5, Åsunda med 44,5, Bro och Håbo med 44,3, Lagunda och Hagunda med 41,8, samt Waksala och Rasbo med 39,7 kvadratref, under medeltalet åter ligga i allmänhet de norra hushållningsdistrikterna, nemligen Elfkarleby med 10,3, Olands norra med 14,3, Tierps med 26,3, samt Olands södra med 29,8 kvadratref, och närmast medeltalet kommer Trögds hushållningsdistrikt med 1 ko på 38,3 kvadratref.

De båda ytterligheterna betecknas alltså å ena sidan af Ulleråkers hushållningsdistrikt, i afseende på dragare och nötkreatur, samt af Bälunge och Norunda hushållningsdistrikt, i afseende på storkreatur och kor, och å andra sidan af Elfkarleby hushållningsdistrikt i alla afseenden, likasom åter Åsunda hushållningsdistrikt i allmänhet kan anses beteckna medeltalet inom länets landsbygd i dessa hänseenden, endast med undantag i afseende på kokreatur. För öfrigt må anmärkas, att det i förhållande till den odlade jordens areal i de norra hushållningsdistrikterna i allmänhet förekommande större antalet af kreatur torde hufvudsakligen finna sin förklaring uti den naturliga ängens och betesmarkens vidsträcktare omfång inom den norra, än inom den mellersta och södra delen af länet. Beträffande särskildt förhållandet mellan antalet af hästar å ena sidan och antalet af nötkreatur i allmänhet och kor isynnerhet å andra sidan, så visar sig hästantalet utgöra nära 37 proc. af nötkreatursantalet och något öfver 58 proc. af kokreatursantalet; hästarnes antal öfverstiger således icke obetydligt en tredjedel af nötkreaturens och hälften af kokreaturens antal, ett om ladugårdsskötselns ståndpunkt inom länet föga fördelaktigt vittnande missförhållande, hvilket äfven i sista femårsberättelsen blifvit anmärkt och under de senare åren ännu ytterligare ökats. Anmärkas förtjenar ock den i ögonen fallande olikheten i afseende på förhållandet mellan antalet af hästar och antalet af oxar, likasom mellan antalet af tjurar och antalet af kor inom länets södra och norra del; i den södra delen är nemligen antalet af oxar och tjurar betydligt större, än inom den norra (och mellersta) delen af länet, der hästarnes och till en del äfven kornas antal är icke obetydligt större, än inom länets södra del.

Hvad *fodertillgången* beträffar, så kan densamma, oafsedt tillfälliga vexlingar deri, icke anses, med afseende på länet i dess helhet, motsvara behovvet ens för det nu befintliga kreatursantalets rätta och ändamålsenliga framfödande. Jordbruket är nemligen, såsom redan blifvit anmärkt, synnerligast hos allmogen, ställdt och beräknadt företrädesvis på sädesproduktion, till följd hvaraf foderväxtodlingen är mycket försummad, och den vanliga kreatursutfodringen afser i allmänhet mera att lifnära ett större antal, än att med riklig föda underhålla ett mindre antal kreatur. Ett förknappnings- eller svältsystem gör sig fortfarande, åtminstone bland allmogen, temligen allmänt gällande inom länet vid utfodringen af nötkreaturen, hvarförutom det bästa och kraftigaste fodret användes åt hästarne, af hvilka mångenstädes, särdeles i de delar af länet, der forsling utgör en hufvudsaklig biförtjenst för jordbrukaren, ett alltför stort antal underhålles på ladugårdens bekostnad. Om än således fodertillgången skulle kunna i medeltal uppskattas till det belopp, att den i vanliga år ej ovilkorligt föranledde till kreatursantalets minskande, och möjligen äfven i en eller annan trakt medgäfvade någon tillökning af detta antal, isynnerhet med ofvan omnämnda stillningssätt, hvilket för närvarande är det allmännast rådande, så kan den likväl icke anses motsvara det verkliga behovvet, såvida detta behof upp-

skattas, som sig bör, efter hvad en lönande kreaturs-utfodring nödvändigt kräfver. För öfrigt uppgifves foder-tillgången under de sista fem åren hafva i allmänhet varit sådan, som i Tab. N:o 3, kol. 12, närmare an-gifves; och inhemtas deraf, att god höskörd inträffat år 1862, fullt medelmåttig höskörd år 1861, medelmåttig höskörd år 1864, och under medelmåttig höskörd åren 1863 och 1865, äfvensom att halmtillgången varit i allmänhet god år 1862, medelmåttig åren 1864 och 1865 (hvad höstsädshalmen beträffar), under medelmåttig år 1863, samt knapp åren 1861 och 1865 (hvad vårsädshalmen beträffar).

Afkastningen af ladugården förhåller sig naturligtvis något olika för olika trakter af länet, men den kan dock i allmänhet, och med afseende på länet i dess helhet, anses fullt motsvara behovet för egen förbrukning och derutöfver äfven lemna något, om än icke särdeles betydligt, öfverskott till afsalu. Äfven i detta hänseende stå länets sydligare och mellersta delar framför de nordligare; och detta omdöme gäller isynnerhet om de trakter, som äro närbelägna till städer och ångbåtsleder, hvilka erbjuda en lättare afsättning af ladugårdens produkter. Emellertid förmåles öfverskott utöfver det egna behovet i ifrågavarande hänseende förefinnas inom alla hushållningsdistrikter, utom i vissa socknar af de norra, ehuru icke någon uppgift å dess ungefärliga storlek meddelats.

Hvad angår *handelspriserna* å de hufvudsakligaste slagen af husdjur för hvarje särskildt år under den ifrågavarande femårsperioden, kan någon uppgift derom, i afseende på länet i dess helhet, ej meddelas i saknad af bestämda och tillförlitliga specialuppgifter. Af de till länets Hushållningssällskap från Hushållningsnämnderna ingångna ofullständiga uppgifterna om dessa priser under år 1865 inhemtas endast, att en ox kostade inom Trögds hushållningsdistrikt på våren 85 R:dr, och på hösten 75 R:dr, samt en ko inom samma hushållningsdistrikt, på våren 55 R:dr, och på hösten 45 R:dr, inom Olands norra hushållningsdistrikt, på våren 45 à 50 R:dr och på hösten 30 à 40 R:dr, och inom Elfkarleby hushållningsdistrikt, på våren 60 R:dr och på hösten 40 à 50 R:dr R:mt.

Vidkommande *kreatursracernas* beskaffenhet, så är densamma ännu i allmänhet sådan den af ålder varit, om än delvis, åtminstone inom de södra och mellersta delarne af länet, ett framåtskridande i detta afseende under de senare åren otvifvelaktigt ägt rum. På herregårdarne förekomma, mera allmänt än förr, afvelsdjur af ädlare race, och äfven allmogen börjar att förskaffa sig djur af en förädlad stam, hvilken sålunda så småningom torde utbreda sig inom länet. Till hästafvelns förbättrande inom länet är en förening bildad, som redan under en längre följd af år ägt bestånd och på ett ganska förtjenstfullt sätt verkat för hästkulturens höjande inom provinsen, och likaså äro, till befrämjande af boskapsafvelns förädling, tvänne stamholländerier af fullblods-ayrshire-race upprättade; det ena vid Ultuna, på statens bekostnad, det andra vid Ekolsund, grundadt af enskilda aktieägare, från hvilka stamholländerier årligen säljas såväl betäckta qvigor som tjurur; och har i följd häraf djur utaf den vid dessa holländerier underhållna ädlare stam efterhand blifvit spridda inom länet. Äfven Hushållningssällskapets verksamhet har fortfarande och i mån af dess tillgångar varit rigtad, bland annat, på det sistnämnda ändamålets befordrande genom anordnandet af årliga utställningar af såväl hästar som hornboskap, med en jmförelsevis icke obetydlig prisutdelning, dels allmänna för hela länet, dels särskilda för hvarje enskildt hushållningsdistrikt, vid hvilka senare utställningar endast allmogen tillhöriga djur till täflan emottagits. Likaså hafva af Hushållningssällskapet, för befrämjande af en bättre och mera lönande ladugårdsskötsel, utställningar af smör och ost med åtföljande prisutdelning fortfarande äfven under ifrågavarande femårsperiod varit anordnade.

C. *Skogshushållning*. Angående den allmänna beskaffenheten af skogarne i länet är föga att tillägga till det, som i senaste femårsberättelsen derom förmåles. En i förhållande till virkestillgången allt för stor afverkning har under den nu tilländalupna femårsperioden fortfarande ägt rum, hvartill uppmuntran vunnits af en under periodens senaste år inträffad prisstegring å skogsprodukter i allmänhet, med undantag endast för ved, derå priset ökats jmförelsevis obetydligt. På få ställen har å enskilda personers ägor skogen af-

verkats efter bestämd hushållsplan, ehuru å de till åtskilliga bruk och större egendomar hörande skogar trakt-huggning blifvit införd och skogen i ändamålsenlig ordning för afverkning indelad. Man bör därför kunna hoppas, att äfven ägarne af mindre skogar skola manas till efterföljd härutinnan, samt småningom från det nu begagnade afverkningssättet medelst blädning öfvergå till ett mera ordnad skogsbruk för att på sådant sätt undvika en framtida brist på skogseffekter, derå god tillgång aldrig borde behöfva inom detta län saknas.

Tab. N:o 4. De allmänna skogarne i länet, hvilka utgöras af sex kronoparker och tio häradsallmänningar med en areal, som Tab. N:o 4 närmare angifver, äro deremot, med undantag af Trögds häradsallmanning Hammar, behörigen indelade och trakthuggas med qvarlemnande af fröträd för markens återbesåning. Allmanningen Hammar är för närvarande fridlyst och äger således å densamma någon afverkning icke rum, hvilket förhållande har föranlett den i tabellen förekommande olikhet i afseende å arealsummorna af den vid periodens slut befintliga allmanningsskog och sådan, som blifvit till ordnad skogshushållning indelad.

För förvaltning och bevakning af de allmänna skogarne äro inom länet anställda 1 Öfverjägmästare, 3 ordinarie och 6 extra Öfverjägare, 4 Underjägare samt 19 ordinarie och 4 extra Skogvaktare. Utom dessa finnas 6 extra Underjägare, hvilka, med undantag af en, som biträder vid bevakningen af en kronopark, icke haft andra åligganden, än att vara närvarande vid inträffande vargskall. Sådane skall torde dock numera icke ifrågakomma och hafva icke heller inom länet blifvit anställda, sedan Eders Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Jagtstadga af den 21 Oktober 1864 trädt i gällande kraft. Aflöningen till den förvaltande jägeripersonalen och till bevakarne å kronoparkerna, angående hvilken aflöning fullständiga upplysningar finnas meddelade i Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes underdåniga berättelse för perioden 1856—1860, har under senaste fem år icke undergått någon förändring, hvarföre ock härutinnan nu endast till berörda berättelse hänvisas. Åt Skogvaktarne eller den bevakande personalen å häradsallmanningarne hafva deremot ökade löneförmåner blifvit beredda eller åtgärder för lönernas höjande vidtagna. Man har nemligen ansett, att en Skogvaktare, som i allmänhet har vidsträcktare bevakningstrakt och följaktligen mödosammare tjenstgöring än en Underjägare, icke borde vara i afseende å löneförmåner sämre lottad än denne senare. Underjägarrens aflöning, afkastningen af boställe inberäknad, uppgår till 250 Riksdaler Riksmünt, under det deremot aflöningen till Skogvaktarne, hvilka i sådant hänseende vanligen endast innehafva boställstorp å de allmänningar, hvilkas bevakning är dem anförtrodd, icke kunnat för någon af dem beräknas högre än till 150 Riksdaler sagde münt. I detta ojemna och orättvisa förhållande har en sådan förändring för några Skogvaktare redan blifvit åvägabragt och för andra åtminstone förberedd genom stadganden i de nya reglementen, som för åtskilliga allmänningar äro under utarbetning, att Skogvaktarnes aflöning numera uppgår eller framdeles kommer att uppgå till enahanda belopp, som det härutinnan för Underjägarne bestämda. Från allmänningskassorna tillskjutes hvad, som, efter afdrag af boställstorpens behållna afkastning, ytterligare erfordras för höjande af Skogvaktarnes löner till det angifna beloppet. Allmänningskassorna, från hvilka för närvarande till Skogvaktares aflöning utgå tillsammans 1,050 Riksdaler, lemna till den ifrågasatta utgiften riklig tillgång, enär dessa kassor, hvilka för några allmänningar utgöra ganska stora summor, sammanlagda för hela länet uppgå till det icke obetydliga beloppet af 28,489 Riksdaler Riksmünt. De 6 extra Underjägarne, hvilka på sätt omförmäldt är, haft sig ålagdt att tjenstgöra vid vargskall, innehafva boställen, 3 å försålda kronoparker och 3 å en till delning upplåten häradsallmanning.

Äfven ur annan synpunkt än behovet kunna de Skogvaktare, hvilka numera tillsättas, äga grundade anspråk på en bättre aflöning, än som förut kommit dem till del, likasom det ock bör ligga i vederbörande skogsägares intresse att förse sina skogsbevakare med lönevilkor, tillräckliga för deras bergning, sedan numera tillfälle blifvit beredt att erhålla dugliga skogvaktare, hvilka åtnjutit undervisning vid den inom länet inrättade och å Tierps kronopark förlagda skogsskola. Denna undervisningsanstalt, grundad och underhållen

på Statens bekostnad, har under femårsperioden fortsatt den gagnande verksamhet, som omförmäldes i Länsstyrelsens senaste femårsberättelse. Undervisningen handhafves fortfarande af tvänne lärare, och tillträdet till skolan är för fattiga ynglingar underlättadt genom premier, hvarthdera à 150 Riksdaler, som tilldelas tio af de vid skolan anställda lärlingar. Att skolan vunnit förtroende för dess alumners praktiska duglighet visar sig deraf, att de utexaminerade lärlingarne vanligen utan svårighet vinna anställning såsom Skogsvaktare, vare sig å allmänna eller å enskilda personer tillhöriga skogar.

Med Tierps skogsskola är förenad en *fröklängringsanstalt* och en *plantskola* för uppdragande af skogs-träd och andra trädslag, som i orten kunna trifvas och med fördel odlas, hvarjemte länets Hushållningssällskap i närheten af Upsala stad underhåller en vacker *trädskola*, derifrån en stor mängd träd årligen försäljes. Det torde derfore med skäl kunna sägas, att trädplanteringen röner stor uppmuntran och att den bedrifves i ganska stor omfattning, om än planteringen af endast ek är inom länet obetydlig. Den mullbärsplantering, som i berättelsen för åren 1856—1860 omförmäldes, har numera alldeles utgått i följd af klimatets stränghet, och försök med dylik plantering har icke vidare blifvit gjordt.

De *sågverk*, som finnas inom länet, drifvas i allmänhet icke i sådan utsträckning, att skogarne deraf kunna sägas hafva lidit någon skada. De större sågverken äro belägna inom norra delen af länet och förbruka till största delen skogsalster, som på Dalelfven flottas från skogrika trakter inom andra län; och afsättas från dessa sågverk plank och bräder i betydlig myckenhet.

Ett gammalt ondt, nemligen det för skogen och jorden skadliga *svedjandet*, har numera nästan alldeles upphört, så att någon menlig inverkan på skogsvården deraf icke uppkommit. Under femårsperioden hafva *skogseldar* af större omfång icke heller skadat skogarne inom länet. Den största inträffade under sommaren 1864 å skogen till Björnabo och Ullbolsta egendomar i Ulleråkers härad, å hvars allmänning äfven några tunnland af elden skadades. Å Norunda häradsallmänning ödelades af enahanda anledning under sistlidne år skog till en areal af 10 tunnland. Deremot åstadkommes genom kreatursbetningen ofantlig skada å plant- och ungsogsbestånden, hvilka isynnerhet under våren, då gräsbetet är klent, illa åtgås.

Skogsödande fabriksanläggningar, som inom länet förekomma, äro hufvudsakligen masugnar och jernbruk, hvilka konsumera mycket skog, och der allmogen äfven har jemn afsättning för kol och skogsprodukter i allmänhet.

Tillverkning af pottaska och harts idkas icke inom Upsala län, samt tjärubräning endast till husbehof. Kalk brännes visserligen på åtskilliga ställen inom länet, men i så liten utsträckning, att någon menlig inverkan på skogsvården deraf icke förnummits.

Att *stängselsättet* synnerligen mycket bidragit till skogarnes ödeläggande lider intet tvifvel, dock finnas skäl för den förhoppning, att förnuftigare åsigtter i fråga om stängsel, dess obehöflighet eller nödvändighet, småningom skola göra sig gällande; och vore det önskligt, att jemväl ett annat missbruk upphörde, eller vanan att vintertiden utmärka lands-, härads-, sockne- och byvägar med unga växtliga gran- och tallträd, i afseende hvarå Öfverjägmästaren i länet beräknat, att till hvarje mil landsväg årligen åtgå 1,400 stycken 20—30-åriga sådana träd, och att för utstakning af hvarje mil ungskog förstöres, motsvarande en skogsareal af mellan 1 och 2 qvadratref.

För att spara skogen har man på några ställen i länet börjat använda *bränntorf*; och stenkol begagnas numera ganska allmänt, der sådant brännämne kan med fördel användas.

D). *Rofdjurs utödande*. Antalet dödade rofdjur samt beloppet af de premier, som för deras dödande Tab. N:o 5. blifvit utbetalde, hafva enligt inkomna uppgifter varit sådana, som Tab. N:o 5 utvisar.

Belöningarne för dödande af rofdjur hafva intill år 1865 utgått enligt Jagtstadgan af den 13 April 1808, oberäknadt de tillskott, som för sådant ändamål af kommunerna lemnats, samt från och med år 1865 enligt grunderna i Eders Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Jagtstadga af den 21 Oktober 1864.

Angående antalet af husdjur, som under perioden blifvit af rofdjur dödade, hafva icke tillförlitliga uppgifter inkommit, hvarföre Länsstyrelsen på dem icke heller kunnat grunda några beräkningar.

E). Bergs- och brukshandtering. Denna handtering afser inom Upsala län uteslutande jernstillverkning, och hafva i afseende på sättet för denna tillverkning, hvilken fortfarande bedrifves hufvudsakligen såsom såkalladt Wallonsmide, några väsentliga förändringar under femårsperioden icke inträffat. Hvad angår malmbrytningen, så bedrifves densamma hufvudsakligast och i största omfattning vid Dannemora grufvor, hvilka grufvor, belägna på gränsen emellan Films och Dannemora socknar, 4½ mil norr om Upsala stad, fortfarande blifvit med all drift bearbetade, så att de många omkringliggande bruken inom Upsala, Stockholms och Gefleborgs län kunnat från dessa grufvor erhålla det för brukens tillverkning af tackjern erforderliga malmbehof; och hafva under femårsperioden några oförutsedda händelser eller betydligare olyckor icke lagt hinder i vägen för grufvearbetets jemna bedrifvande. Genom ändamålsenliga uppfordringsanstalter och införda förbättringar i arbetssättet har man fortfarande sökt och jemväl lyckats bereda ersättning för den minskning i malmfångsten, som aftagande tillgångar eljest skulle hafva förorsakat. Antalet af ångmachiner, använda hufvudsakligen till brott-uppfordring, har under den ifrågavarande perioden ytterligare ökats, så att vid Dannemora för närvarande finnas 4 fasta och 2 flyttbara ångmachiner af tillsammans 75 hästars kraft, tillräckliga för hela brottuppfordringen, till hvilken dragare numera ej äro af nöden. Den kraft, hvarmed vattenuppfordringen ur grufvorna verkställes, utgöres dels utaf några af nyssomförnålda ångmachiner, dels af ett s. k. konsthjul, som drifves med vattenkraft. De förbättringar i arbetssättet, som under de senare fem åren blifvit införda, bestå dels i användning af stålredskap (borrar och släggor) vid grufvebrytningen, dels deruti, att borrhålens neddrifvande verkställes medelst s. k. enmansborrning i stället för de förut till detta arbete begagnade borroposterna af 2—3 man. Brottuppfordringen utur Dannemora grufvor har under de ifrågavarande fem åren utgjort 746,190 baljor à 5 kubikfot eller 3,730,950 kubikfot. Då denna brottmängd blifvit uppbrotten med en malmvinst af 2,539,536 centner och 1 kubikfot i malmhopen gifver 1,5 centner malm, så följer deraf, att malmen utgjort 45,38 procent i volume af hela brytningen eller 3,64 proc. mer än under nästföregående femårsperiod. Hela grufveförslaget, eller kostnaden för malmens brytning och uppfordring, har under de fem åren 1861—1865 uppgått till en sammanräknad summa af 1,028,664 R:dr 97 öre, nemligen uti kontanta penningar 757,969 R:dr 13 öre, spanmålsvärde 256,172 R:dr 61 öre, samt materialier, lemnade in natura, 14,523 R:dr 23 öre, eller i medeltal för året 205,733 R:dr. Dannemoramalmens brytningspris har således per medium uppgått till 0,405 R:dr per centner eller något mer än ett öre per centner billigare än under föregående qvinqvennum. Arbetsstyrkan vid Dannemora grufvor, som vid 1861 års början utgjorde 380 personer, uppgick vid 1865 års slut till 373, och är således under dessa fem åren minskad med 7 personer, hvaremot hela folkmängden, som tillhör grufvan, och hvilken folkmängd utgjorde enligt 1861 års mantalslängd 1,452 personer, men enligt 1865 års längd 1,507, således under femårsperioden ökats med 55 personer.

Malmfångsten vid samtliga grufvor inom länet har under femårsperioden uppgått till sammanlagdt 3,390,943 centner, eller i medeltal för hvarje år 678,188 centner malm. *Tackjernstillverkningen* bedrifves nästan uteslutande af malm från Dannemora grufvor vid elfva masugnar, af hvilka dock de flesta år icke ens halfva antalet begagnas. Tillverkningsbeloppet har utgjort för femårsperioden 557,806 centner tackjern, eller i medeltal för år 111,561 centner. *Stångjernstillverkning* bedrifves vid nio jernbruk, och har tillverkningen uppgått till 503,694 centner, eller i medeltal för hvar och ett af periodens fem år 100,738 centner.

Tab. N:o 7 a. Beträffande för öfrigt de inom länet befintliga grufvor, bergverk och bruk, antalet af den vid dessa verk anställda arbetspersonal, samt tillverkningskvantiteten år 1865, så hänvisas till de uppgifter, som härom finnas meddelade uti Tab. N:o 7 a.

Malm och jern forslas emellan grufvorna och bruken samt vidare till de särskilda brukens lastningsplatser dels emot lega af ortens allmoge, dels emot och dels utan lega af brukens egna landtbönder och

torpare, och är denna forsling, hvad angår malm och tackjern, särdeles betungande, enär först en stor del af malmen måste föras från grufvorna till aflägsset belägna masugnar, och sedermera tackjernet åter från masugnarne till stångjernsbruken.

Bergverkens *brännmaterial* uppköpes till någon del af omkringliggande allmoge, men tages hufvud- Tab. Litt V. sakligast å brukens egna skogar, och beträffande åtgången af sådan material, så meddelas här nedan i Tab. Litt. V. ett sammandrag af de härom till Länsstyrelsen ingångna uppgifter för de i tabellen uppräknade bergverk.

Förutom sålunda angifna kolbelopp hafva vid Ullfors och Stömsbergs bruk åtgått för hvardera bruket ytterligare omkring 5,000 läster kol de år, då masugnarne derstädes begagnats, hvarjemte vid Dannemora grufvor under femårsperioden förbrukats en ganska betydlig mängd stenkol samt något ved. Skillnaden i kolåtgången vid Österby, Löfsta och Gimo bruk för de särskilda åren beror derpå, huruvida masugnarne varit i gång eller icke.

Under femårsperioden hafva endast två personer, en vid Dannemora och en vid Ramhälls grufvor, ljutit döden i följd af olyckshändelser under grufarbetet.

Utaf de handteringar, som afse sådan produktion af råämnen ur mineralriket, hvilken mera närmar sig hus- och hemslöjden, förekommer fortfarande inom detta län endast kalkstensbrytning och denna äfven i ganska ringa omfattning.

F). *Fabriker, manufakturer och handverk.* Tab. N:o 7a och N:o 7b lenna upplysning såväl om Tab. N:o 7a o. 7b. antalet och beskaffenheten af de fabriker, manufakturinrättningar och handtverkerier, hvilka inom länet bedrifvas, som ock om antalet af den dermed sysselsatta personal vid femårsperiodens slut, tillika med fabrikeras tillverkningskvantiteter, för såvidt upplysningar härom kunnat af Länsstyrelsen vinnas. På sätt i senaste femårsberättelsen omförnaldes, finnas inom Upsala län, med undantag af jernbruken, ej några betydande fabriksinrättningar, hvilka afse produktion af alster till afsättning på andra orter. Bland nya anläggningar förtjenar dock att särskildt nämnas en större *ångqvarn* i Upsala stad, hvilken, anlagd af ett enskildt bolag för en kostnad, som uppgifves hafva uppgått till 155,000 R:dr, blifvit till begagnande upplåten i början af Februari månad 1865, från hvilken tid intill samma års slut derstädes förmalts omkring 40,000 tunnor spanmål. Man kan hoppas, att denna inrättning skall komma att gagna den kringliggande ortens landtbruk, enär den redan gifvit anledning till en ganska betydlig mjölhandel, i följd hvaraf åter en jemnare spanmålsafsättning torde vara att förvänta.

Tab. Litt. V.

Åtgång af kol vid nedannämnde bergverk.

	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	Summa.
	Läster.	Läster.	Läster.	Läster.	Läster.	Läster.
Österby bruk.....	6,757	5,884	11,037	8,156	9,000	40,834
Dannemora grufvor.....	647	571	560	475	587	2,840
Löfsta bruk.....	1,540	9,159	11,705	9,066	9,524	40,994
Åkerby bruk.....	61	30	97	121	61	370
Tobo masugn.....	—	—	—	4,918	2,989	7,907
Gimo bruk.....	3,324	6,152	3,820	8,493	7,572	29,361
Elfkarleö bruk..... omkring	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	20,000
Söderfors bruk..... "	1,300	1,300	1,300	1,300	1,300	6,500
Wattiholma bruk..... "	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	15,000
Ullfors bruk..... "	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	15,000
Strömsbergs bruk..... "	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	15,000
Summa	26,629	36,096	41,519	45,529	44,033	193,806

Bränvinsbränning har under perioden fortgått: år 1861 vid 15 brännerier, af hvilka 8 drifvits under 3 bränningsterminer, 6 under 2, och 1 bränneri under 1 termin, nemligen 3 brännerier under första terminen, eller från den 15 Januari till den 15 Februari, 9 under andra terminen, eller från den 15 Februari till den 15 Mars, 6 under tredje terminen, eller från den 15 Mars till den 15 April, 10 under fjerde terminen, eller från den 15 Oktober till den 15 November, samt 9 under femte terminen, eller från den 15 November till den 15 December;

år 1862 vid 15 brännerier, af hvilka 4 drifvits under 3 bränningsterminer, 4 under 2 och 7 under 1 termin, nemligen 1 bränneri under första terminen, 4 brännerier under andra terminen, 5 under tredje terminen, 6 under fjerde terminen, samt 11 under femte terminen;

år 1863 vid 14 brännerier, af hvilka 6 drifvits under 3 bränningsterminer, 6 under 2, och 2 under 1 termin, nemligen 2 brännerier under första terminen, 6 under andra terminen, 7 under tredje terminen, 10 under fjerde terminen, samt 7 under femte terminen;

år 1864 vid 12 brännerier, af hvilka 6 drifvits under 3 bränningsterminer, 1 under 2½, 3 under 2, och 2 under 1 termin, nemligen 2 brännerier under första terminen, eller från den 15 Januari till den 15 Februari, 4 under andra terminen, eller från den 15 Februari till den 15 Mars, 10 under tredje terminen, eller från den 15 Mars till den 15 April, 4 under fjerde terminen, eller från den 15 Oktober till den 15 November, 1 bränneri under femte och halfva sjette terminen, eller från den 1 November till den 15 December, samt 7 brännerier under sjette terminen, eller från den 15 November till den 15 December; och

år 1865 vid 11 brännerier, af hvilka 1 bränneri drifvits under 4½ bränningsterminer (af tvänne särskilda personer), 5 under 3 terminer, 1 under 2½, 2 under 2, 1 under 1½, och 1 under 1 termin, nemligen 2 brännerier under första terminen, 4 brännerier under andra terminen, 1 bränneri under andra och halfva tredje terminen, eller från den 15 Februari till den 1 April, 7 brännerier under tredje terminen, 3 under fjerde terminen, 2 under femte terminen, 2 under femte och halfva sjette terminen, samt 6 under sjette terminen.

Tab. Litt. X. För *tillverkningsbeloppet* och *bränvinsbränningsafgifternas belopp* redogöres i nedanstående Tab. Litt. X., hvilken utvisar, att i medeltal för hvardera af åren 1861—1865 inom länet tillverkats 592,823½ kannor bränvin, samt erlagts i tillverkningsafgift 355,761 R:dr 94 öre R:mt.

Tab. N:o 7b. *Handverkerier* idkas fortfarande hufvudsakligen i städerna och afse i väsentligaste mån endast fyllandet af befolkningens eget behof utaf handtverksalster. Enligt senaste femårsberättelsen skulle antalet handtverksmästare med deras biträden, samt gerningsmän och handtverksidkare till sjelfförsörjning, hafva år 1860 utgjort å landsbygden 593, och i städerna 1,228 personer, hvaremot antalet handtverkare och deras arbetare, i enlighet med de till Länsstyrelsen härutinnan ingångna uppgifter, uti Tab. N:o 7b finnes för år 1865 upptaget till endast 312 personer å landsbygden och 589 personer i städerna. Att likväl åtminstone i städerna

Tab. Litt. X.

Bränvinsbränning och afgifterna därför.

År.	Största tillverkningen vid ett bränneri.	Minsta tillverkningen vid ett bränneri.	Sammanlagda tillverkningsbeloppet.	Sammanlagda afgifterna.	
	Kannor.	Kannor.	Kannor.	R:dr.	öre.
1861.....	75,428½	11,310	692,368½	415,703	32
1862.....	80,164	8,485	474,570½	284,742	30
1863.....	78,968½	8,470½	621,638	372,982	80
1864.....	82,484	8,494½	560,601	336,381	69
1865.....	105,040	21,944	614,938	368,999	69
Summa	422,065	58,704	2,964,116	1,778,809	70

handverkarnes antal snarare ökats än minskats i följd af Eders Kongl. Maj:ts nådiga Förordning angående utvidgad Näringsfrihet af den 18 Juni 1864, torde kunna såsom ostridigt antagas, och har, hvad angår Upsala stad, jemväl blifvit af Magistraten derstädes särskildt anmärkt. Skilnaden i antalet handverkare för år 1860 och år 1865 beror således derpå, att i uppgiften för sistnämnda år icke upptagits antalet af de personer, hvilka utan biträde af annan, än hustru och hemnavarande barn, för afsalu tillverkat handverksarbeten, eller såsom yrke utöfvat annan handtering.

Binäringar, af hvilka de väsendtligaste, fiske, kolning och körslor, förekomma hufvudsakligast inom norra delen af länet, idkas i allmänhet obetydligt. Det förnämsta fisket är det utaf lax, strömming och neijonögon i skärgården och dalelven, ehuru visserligen inom länets flesta delar jemväl öfvas insjöfiske af större eller mindre betydenhet. Angående binäringarne är för öfrigt icke något att tillägga till hvad, som härin finnes meddeladt uti Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes underdåniga berättelse för perioden 1856—1860.

Husslöjd idkas inom länet fortfarande i högst ringa omfattning, så att icke ens tillverkningen af gröfre väfnader är tillräcklig för fyllandet af innevånarnes egna behof härutinnan; dock har vid de genom Hus-hållningssällskapets försorg inom olika delar af länet föranstaltade årliga utställningar af husslöjdsalster visat sig, att bland länets qvinliga befolkning finnes en ganska allmänt spridd färdighet uti hithörande arbeten, till uppmuntran för hvilken färdighet jemväl prisbelöningar blifvit vid dessa utställningar utdelade.

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

A) *Landkommunikationer*. I Tab. N:o 8a meddelas uppgift angående längden af lands-, härads- Tab. N:o 8a. och socknevägarne inom länet. Samtliga allmänna vägar äro indelade till underhåll af hemmansägare och hemmansinnehafvare samt befinnas i allmänhet uti godt och farbart skick, hvilket sistnämnda förhållande väl torde böra tillskrifvas ett ordentligt och omsorgsfullt verkställande af vägarne grusning, men tillika i väsendtlig mån beror på den lämpliga beskaffenheten af det grus, som de väghållningsskyldige hafva tillfälle att för ändamålet afhemta från de flerstädes inom länet befintliga, ganska betydliga rullstensåsar. Vägarne underhåll är dock på flera ställen förenad med icke obetydlig kostnad, enär gruset måste hemtas på långt afstånd, någon gång ända till 2 mil från den väghållningsskyldiges bostad. Kostnaden för underhållet af Upsala stads vägar, omfattande en längd af omkring 1½ mil, uppgick år 1865 till 2,043 R:dr, eller något mera än 1,750 R:dr milen, vinterväghållningen oberäknad.

Under ifrågavarande femårsperiod har statens norra *jernvägsstambana* börjat anläggas emellan Stockholm och Upsala, men banan fullbordades och öppnades för trafiken först efter periodens slut. För öfrigt hafva under denna period följande vägar blifvit nyanlagda och förbättrade, nemligen en ny väg af omkring ¼ mils längd från allmänna landsvägen genom Åsunda härad till den likaledes nyuppförda bron öfver Sagån, hvilken väg anlagts på Statsverkets bekostnad för en summa, som uppgifvits hafva uppgått till omkring 3,500 R:dr; en del af häradsvägen invid Ås by i Långtora socken, hvilket vägstycke, till en längd af ¼ mil, blifvit omlagdt för undvikande af en vid nyssnämnda by förut befintlig backe, och för hvilket vägarbete af statsmedel erhållits anslag utan återbetalningsskyldighet med ett belopp af 680 R:dr; en del af vägen genom Långtora socken emellan Enköpings stad och Wånsjö gästgifvaregård, omlagd i sammanhang med sänkningen af några backar å nämnda väg, och till hvilken vägomläggning, omfattande jemväl en del af vägen inom Westmanlands län, likaledes af statsmedel erhållits anslag utan återbetalningsskyldighet, med ett belopp af 1,000 R:dr, samt en del af allmänna landsvägen genom Danmarks socken, hvilket vägstycke, till en längd af 1,100 fot, blifvit omlagdt i sammanhang med anläggandet af norra jernvägsstambanan, och därför kostnaden uppgifvits till 1,300 R:dr; och hafva härförutom inom Dannemora socken tvänne mindre backar blifvit sänkta, och vägen i sammanhang dermed omlagd, allt på kommunens enskilda bekostnad.

På sätt redan anmärkts, har under perioden en större *bro af jern* med körbana af trävirke blifvit uppförd öfver Sagån på gränsen emellan Upsala och Westmanlands län, ett stycke nedanför platsen för gamla bron vid Nyqvarn i Tillinge socken, hvilken nya bro år 1865 blifvit till allmänt begagnande upplåten. Till bekostande af denna brobyggnad samt deraf påkallad omläggning af allmänna landsvägen på ömse sidor om bron, anvisades vid 1862 och 1863 årens riksdag ett belopp af 52,100 R:dr, och har således detta arbete sedermera blifvit genom Statens försorg verkställt, men är å Eders Kongl. Maj:ts och Kronans vägnar rättgång anhängiggjord emot Åsunda häradsboer angående förpligtande för dem såväl att deltaga i kostnaden för brobyggnads- och vägarbetets utförande, som ock att ansvara för framtida underhåll och nybyggnad, hvilken rättgång ännu icke blifvit slutligen afgjord. I Upsala stad har öfver Fyrisån emellan Slotts- och Bredgränderne en gångbro af jern blifvit uppförd på enskild persons bekostnad, och för en summa af 4,998 R:dr; hvarförutom på åtskilliga ställen å landsbygden blifvit anlagda mindre broar af sten i stället för sådana af trä.

Vägenningar erläggas icke inom detta län, men bropenningar uppbäras, enligt fastställda taxor, vid Ekolsunds bro i Husbysjutolfts socken, hvilken bro bygges och underhålls af ägaren till Ekolsunds gård, samt Flottsunds bro vid Fyrisåns utlopp i Mälaren och Carl XIII:s eller Elfkarleby bro öfver Dalelven i Elfkarleby socken, hvilka sistnämnda båda broar ägas och underhållas af enskilda bolag. Vid Nyqvarns bro erlägges för öfverfarten numera icke någon afgift.

Inom länet funnos vid femårsperiodens slut tvänne *färjor*, dels en vid Hjulsta skjutsombyteställe i EnköpingsNäs socken, och hvilken färja begagnas för öfverfart af Agnessund emellan Upsala och Södermanlands län, samt dels en, som begagnas för öfverfart af Erikssund emellan Håtuna socken i Upsala län och St Pers socken i Stockholms län. Vid båda dessa ställen erläggas af de resande färjepeningar för öfverfarten.

Angående antalet *grindar* och *broar* å vägarne inom länet har Länsstyrelsen icke fått emottaga så fullständiga uppgifter, att ens i någon mån tillförlitliga beräkningar kunnat å samma uppgifter grundas.

Tab. N:o 8b. Något nytt *gästgifveri* har icke under perioden anlagdts, och utgör således gästgifveriernas antal inom länet fortfarande 28, eller enahanda, som vid tiden för afgifvandet af senaste femårsberättelsen. I Tab. N:o 8b lemnas uppgift å antalet skjutshästar, som från gästgifvaregårdarne afgått under hvartera af åren 1861—1865; och då enligt denna tabell under nyssnämnda fem år utgått till gästgifveriskjuts inom länet sammanlagdt 86,376 hästar, men deremot antalet af utgångna skjutshästar under perioden 1856—1860 stigit ända till 150,331, så visar sig häraf, att begagnandet af gästgifveriskjuts under senare år inom Upsala län ganska betydligt aftagit.

År 1865 var skjutsen upplåten på entreprenad vid 24 af länets gästgifvaregårdar, nemligen båda städernas, samt 22 af gästgifvaregårdarne å landsbygden. Då vid förnyade entreprenadauktioner de utaf vederbörande entreprenörer för skjutsens uppehållande fordrade bidrag af skjutslagen alltmera minskats, synes vid sådant förhållande skjutsningsbesväret kunna antagas inom detta län vara mindre betungande nu än tillföre. Angående beskaffenheten och beloppet af de årliga bidrag, som i berörda hänseende från skjutslagen utgingo år 1865, så utgjordes detta bidrag vid Upsala gästgifvaregård på sådant sätt, att entreprenören hade ått sig till bruk och nyttjande upplåtné 11 tunnland $6\frac{1}{2}$ kappland åkerjord mot skyldighet att bestrida all den staden åliggande skjuts, hvarjemte entreprenören tillika uppbar af skjutsningsskyldige inom Waksala och Ulleråkers härader 5 R:dr 50 öre för hvarje förmedladt mantal. Vid Enköpings gästgifvaregård utgjorde bidraget 1,000 R:dr, deraf staden erlade $\frac{1}{3}$ och Åsunda härad $\frac{2}{3}$. Inom länet utgjordes största bidragen af de skjutsningsskyldige vid Tibble gästgifvaregård i Bro härad och Bålsta gästgifvaregård i Håbo härad, nemligen för hvarje förmedladt mantal med 40 R:dr vid Tibble och 25 R:dr 98 öre vid Bålsta, hvilket sistnämnda belopp likväl utgjorde 1865 års amorteringsafgift å ett af skjutslaget upptaget lån för inköp af gästgifvaregården, som är skjutslaget tillhörig och kostnadsfritt till skjutsentreprenörens begagnande upplåten. Vid öfriga gästgifvare-

gårdar utgingo skjutsbidragen af hvarje förmedladt mantal, dels vid en gästgifvaregård in natura med 1 centner 60 ø hö och 30 ø hafre, motsvarande i penningar efter markegång 4 R:dr 71 öre, och dels i kontanta penningar med följande belopp, nemligen 10 R:dr (vid 3:ne gästgifverier), 9 R:dr, 7 R:dr 50 öre, 6 R:dr (vid 3:ne gästgifverier), 5 R:dr (vid 2:ne gästgifverier), 4 R:dr 75 öre, 4 R:dr (vid 2:ne gästgifverier), 3 R:dr 25 öre, 3 R:dr (vid 2:ne gästgifverier), 2 R:dr 40 öre, 2 R:dr, samt 1 R:dr 95 öre. Vid Rocknö gästgifvaregård i Tolfta socken utgöres skjutsen af Rocknö byamän efter tur, för hvilket besvär de af sockneboerne uppbära för hvarje förmedladt mantal 1 centner 60 ø hö, motsvarande i penningar efter markegång 3 R:dr 60 öre. Endast skjutslagen vid Tibble och Bålsta hafva undfått del af de vid 1862 och 1863 årens Riksdag beviljade reservationsanslag till lättnad för skjutsningstungan i de fall, der densamma genom entreprenad bestredes och befundes särdeles tryckande, i hvilket hänseende Tibble skjutslag bekommit för år 1864: 517 R:dr 50 öre, och för år 1865: 504 R:dr, samt Bålsta skjutslag för år 1864: 535 R:dr 42 öre, och för år 1865 506 R:dr 48 öre.

Postskjutsen har under femårsperioden bestridts dels fortfarande till någon del medelst vanlig postforsling af innehafvare utaf postskjuttsskyldige hemman, eller af gästgifvare eller andra personer efter derom emellan dem och postverket träffade aftal, samt dels hufvudsakligen, eller hvad angår de större posterna, med diligenser, nemligen emellan Stockholm och Upsala med diligenser tillhöriga, dels postverket och dels ett enskildt bolag i Upsala, äfvensom emellan Upsala och Gefle, samt emellan Stockholm och Westerås öfver Enköping, med diligenser tillhörige postverket.

Kronobrefbåringen, som i allmänhet är inom detta län föga betungande, har af vederbörande i vanlig ordning fullgjorts. Endast inom Lagunda härad har i afseende härå den förändrade anordning vidtagits, att sedan den väglängd, som borde från hvarje brefbåringstation årligen tillryggaläggas, blifvit till visst miltal uppskattad, brefbåringsskyldighetens utgörande upplåtits till den, som å för sådant ändamål anställd entreprenadauktion fordrat lägsta afgiften för hvarje mil af den uppskattade väglängden. Denna afgift, som till en början varit något högre, har vid senast förrättade entreprenadauktion nedgått till 50 öre, och erlagges i följd häraf numera, såsom ersättning för brefbåringsskyldighetens fullgörande, endast för hvarje mantal 1 R:dr 60 öre af innehafvare utaf krono- och kronoskattehemman, samt hälften eller 80 öre af innehafvare utaf frälsehemman. Genom brefbåringens ordnande på nu angifna sätt vinnes en jemnare fördelning af detta onus på häradets samtliga brefbåringsskyldige hemman, än eljest, enär de uti gällande författningar för brefbåringens ombesörjande vederbörande medgifna förmåner icke kunna anses utgöra fullt tillräcklig ersättning för det med brefbåringen förenade besvär. Äfven inom andra härader är ett dylikt anordnande af kronobrefbåringen redan ifrågasatt, ehuru besluten härom ännu icke hunnit komma till utförande.

B) *Sjökommunikationer*. Vid länets Östersjökust, hvarest sjöfart drifves nästan uteslutande för utförande af de i länets norra del belägna jernbrukens tillverkningar, finnes, på sätt jemväl i senaste femårsberättelsen anmärktes, icke någon egentlig kusthamn, utan endast för brukens räkning anlagda lastageplatser, nemligen Skutskärs i Elfkarleby socken, Snatrabodarna i Wesslands socken, Ängskärs i Hällnäs socken och Lötens i Löfsta socken, hvilken sistnämnda lastageplats dock numera icke begagnas.

De hufvudsakligaste *sjökommunikationslinierna* äro: 1) Från Upsala, genom Fyrisån och vidare öfver Mälaren, till Stockholm, å hvilken linie trafiken uppehållits medelst regelbundna turer år 1861 en gång hvarje dag af tre ångfartyg, "Carl von Linné" och "Prins Gustaf", hvardera om 60 hästars kraft, samt "Upsala" om 30 hästars kraft, år 1862 en eller två gånger hvarje dag af nyssnämnda fartyg jemte ångfartyget "Garibaldi" likaledes om 30 hästars kraft, samt åren 1863, 1864 och 1865 i allmänhet tvänne gånger dagligen af "Carl von Linné", "Prins Gustaf", "Upsala" och "Garibaldi" jemte ett nytt ångfartyg "Fyris" om 40 hästars kraft. Samtliga dessa fartyg tillhöra tvänne bolag i Upsala stad, af hvilka det ena bolaget äger "Garibaldi", samt det andra de öfriga fartygen.

Segelleden å Fyrisån har varit *öppen*:

år 1861 från och med den 25 April till och med den 25 November,
» 1862 » » 5 Maj » » 11 December,
» 1863 » » 9 April » » 19 December,
» 1864 » » 7 Maj » » 25 November,
» 1865 » » 29 April » » 18 December.

Kostnaden för underhållet af denna segelled och af hamnbryggan i Upsala stad hafva fortfarande under femårsperioden bestridts af den så kallade hamn- och grundpenningkassan, hvilken förvaltats af en särskild direktion i öfverensstämmelse med föreskrifterna uti Eders Kongl. Maj:ts under den 5 September 1855 för en tid af tio år, räknade från och med 1856 års början, i nåder fastställda reglemente och taxa för farten på Upsala å. Enligt nämnda reglemente och taxa är det förbjudet att till mer än 8 fot lasta fartyg, som trafikera segelleden, samt att färdas fortare med ångfartyg emellan Flottsunds bro och stadens hamnbrygga, än 1½ timma, med undantag dock för passagen öfver de så kallade "Föreana"; och erläggas hamn- och grundpenningsavgifter af seglande fartyg, som med last afgå från något af segelledens in- och utlastningsställen eller dit anlända, för hvarje särskild resa 75 öre för hvarje läst, som fartyget, enligt mätarebref, innehåller, af ångfartyg för hvarje upp- eller nedresa genom större eller mindre del af kanallinien 10 R:dr, och dessutom en passagerareavgift af 6 öre för hvarje utöfver skeppsbesättningen ombord varande person, samt för mindre båtar, då de med last antingen afgå eller anlända, 12½ öre för hvarje resa, hvarjemte för rättighet att lägga till vid stadens öfre hamnbrygga betalas i kajavgift utaf seglande fartyg 1½ öre per läst för hvarje dygn, samt för ångfartyg, hvilka äga företrädesrätt till bryggans begagnande, i ett för allt, för hvarje gång de lägga till vid bryggan, 25 öre riksmünt. I dessa avgifter har för en mindre ångslup, som anskaffats till begagnande å segelleden i närheten af Upsala, den nedsättning blifvit från och med 1864 medgifven, att för hvarje dag, slupen nyttjas, erlägges en avgift af 1 R:dr för hvarje hästkraft, hvartill ångmachinen är uppskattad, för så vidt ångslupen icke gör någon resa på farleden åt Stockholm längre än till Skokloster, i hvilket sistnämnda fall betalas enahanda avgifter, som för ångfartyg i allmänhet.

Hamn- och grundpenningkassans inkomster, hvilka jemväl utgöras af räntemedel, uppgingo:

år 1861 till.....	10,857 R:dr 8 öre,
» 1862 »	12,475 » 28 »
» 1863 »	16,363 » 51 »
» 1864 »	15,089 » 74 »
» 1865 »	16,385 » 16 »

deraf hamn- och grundpenningsavgifter:

år 1861 till.....	9,496 R:dr,
» 1862 »	11,214 » 70 öre,
» 1863 »	15,291 » 96 »
» 1864 »	13,552 » 40 »
» 1865 »	14,525 » 64 »

eller i medeltal hvarje år 12,816 R:dr 14 öre.

Kassans utgifter i och för segelledens underhåll hafva åter utgjort:

år 1861	9,031 R:dr 32 öre,
» 1862	11,776 » 21 »
» 1863	12,630 » 53 »
» 1864	6,529 » 75 »
» 1865	11,623 » 47 »

eller i medeltal hvarje år 10,318 R:dr 26 öre, hvarförutom från kassan utgifvits såsom bidrag till ombyggnad af bron vid Almarestäkessund 5,000 R:dr, jemte åtskilliga belopp till förbättrande af segelleden vid Erikssund samt till planering af hamnplanen i Upsala; och utgjorde det oaktadt kassans behållning vid 1865 års slut 40,920 R:dr 37 öre. Under femårsperioden hafva utförts ganska stora arbeten i ändamål att för framtiden minska åbräddarnes nedrasning i Fyriskan uti och närmast intill Upsala stad.

2) Från Enköpings stad genom Enköpings å och vidare öfver Mälaren till Stockholm, å hvilken trafiklinie gjorts regelbundna turer, nemligen tre gånger i veckan, år 1861 af ångfartyget "Enköping", år 1862 af ångfartygen "Enköping" och "Adèle", åren 1863 och 1864 af "Enköping", samt år 1865 af ångfartyget "Ivar Blå", hvardera fartyget om 25 hästars kraft. Kanalen eller den uppensade delen af Enköpingsån, hvilken kanal innehåller en längd af 12,500 fot, samt kan befaras af 7½ fots djupgående fartyg, har varit till fart öppen:

år 1861 från den 15 April till den 30 November,
» 1862 » » 2 April » » 29 November,
» 1863 » » 6 April » » 11 November,
» 1864 » » 2 Maj » » 31 Oktober,
» 1865 » » 1 Maj » » 1 December.

För segelfarten å Enköpings å erläggas hamn- och grundpenningssafgifter enligt en af Eders Kongl. Maj:t under den 14 November 1862 i nåder fastställd taxa, och ingå dessa afgifter till en särskild kassa, hvilken utslutande användes till underhåll af kanalen och stadens hamnbrygga. Enligt berörda taxa, som skall tjena till efter rättelse intill 1867 års slut, erlägges af skeppare eller båtförare, som med lastadt segelfartyg anländer till eller afgår från lastningsställen vid staden eller deremellan och Haga, för hvarje fartygets läst, enligt mätarebref, 60 öre riksmünt, såvida fartyget innehar last öfver halfva lästetalet, men innehar fartyget last endast till halfva lästetalet eller derunder, erläggas, efter särskild tariff, vissa afgifter för olika slag af varor, kreatur och persedlar; för hvarje genom kanalen ankommande eller afgående, med större eller mindre last försedd, ekstock eller mindre roddbåt erlägges 10 öre, men medföres derå mera last, än 30 kubikfot, betalas efter lastens belopp för hvarje kubikfot ½ öre; för präm eller större segelbåt utan lästetal, som ankommer till eller afgår från lastningsställe vid kanalen, erlägges 25 öre, men i händelse sådan farkost innehar last öfver 50 kubikfot, betalas efter lastens belopp för hvarje kubikfot likaledes ½ öre; för ångfartyg, som uppgå i kanalen, erlägges vid hvarje ankomst 3 R:dr, och vid hvarje afgang enahanda belopp, samt dessutom för sådana effekter, som icke tillhöra passagerare, hamn- och grundpenningar enligt förutnämnda tariff, utan beräkning af lästetal, och slutligen för seglande fartyg, som utan last passerar kanalen, vid ankomst eller afgang för hvarje fartygets läst 5 öre, dock icke mindre än 50 öre riksmünt.

Under år 1863 verkställdes en större reparation å hamnbryggan i Enköping för en kostnad af 1,269 R:dr 4 öre, hvarjemte kanalen åren 1864 och 1865 uppudrades, därför kostnaden utgjorde år 1864: 2,630 R:dr 81 öre, och 1865: 3,252 R:dr 94 öre, hvilka samtliga utgifter bestridts af hamn- och grundpenningkassan. Denna kassas inkomster uppgingo:

år 1861 till	1,174 R:dr 14 öre,
» 1862 »	1,381 » 98 »
» 1863 »	1,490 » 94 »
» 1864 »	1,459 » 44 »
» 1865 »	1,378 » 83 »

eller i medeltal hvarje år 1,377 R:dr 6 öre, hvaremot sammanlagda utgifterna stego till:

år 1861.....	102 R:dr 26 öre,
» 1862.....	85 » — »
» 1863.....	1,361 » 13 »

år 1864.....	2,716 R:dr 69 öre,
» 1865.....	3,359 » 95 »

eller i medeltal hvarje år 1,525 R:dr; och utgjorde kassans behållning vid 1865 års slut 116 R:dr 5 öre Riksmünt.

3) Från Örsundsbro i Fröjeslunda socken genom Örsundså och vidare öfver Mälaren till Stockholm, å hvilken trafiklinie ångfartyget "Örsundsbro" om 16 hästars kraft gjort turer emellan Örsundsbro och Stockholm, intilldess nämnda fartyg under år 1864 försåldes, efter hvilken tid trafiken å denna linia uppehållits af Upsala ångfartyg, utaf hvilka ett hvarje vecka under seglationstiden besökt Örsundsbro. Underhållet af den $\frac{1}{2}$ mil långa farleden från Örsundsbro till åns utlopp bekostas af en för sådant ändamål bildad hamn- och grundpenningskassa, hvars förvaltning, i enlighet med det af Eders Kongl. Maj:t för segelfarten på Örsundså i nåder fastställda reglemente med tillhörande taxa, är öfverlemnad åt en direktion, som uppbär hamn- och grundpenningsafgifterna samt redovisar för deras användande till lastbryggans och segelledens underhåll. Enligt berörda reglemente och taxa, som gäller intill den 1 Maj 1868, är det förbjudet för fartyg, som besöka denna kanal, att lasta till mer än $7\frac{1}{2}$ fot, äfvensom för ångfartyg att färdas fortare i ån, än en sjömil i timman; och erlægges i hamn- och grundpenningsafgift, för hvarje resa upp- eller nedför ån, för ångfartyg med eller utan pråmar och last 1 R:dr, för segelfartyg om 5 läster eller 2,88 nyläster och deröfver, med eller utan last, 25 öre för hvarje läst, samt för segelfartyg under 5 läster, eller 2,88 nyläster, 75 öre; hvarjemte för rättighet att lägga till invid lastbryggan vid Örsundsbro betalas i kajafgift, för hvarje dygn, för segelfartyg om 5 läster, eller 2,88 nyläster och derutöfver, 1 öre per läst, och för segelfartyg under nyssnämnda lästetal 4 öre, samt för ångfartyg, som äger företrädesrätt till bryggans begagnande, 25 öre för hvarje gång sådant fartyg lägger till vid bryggan.

Förutom nu angifna kommunikationslinier och hamnplatser finnas flera ställen invid Mälaren, derifrån göras mer eller mindre regelbundna turer till och från Stockholm med segelfartyg äfvensom mindre ångfartyg, af hvilka sistnämnda må nämnas ångfartyget "Kalmarsand" om 16 hästars kraft och ångslupen "Staket" om 10 hästars kraft, hvilka fartyg nästan hvarje söcknedag gjort turer, det förra emellan Stockholm och Brogård i Bro socken, samt den senare emellan Stockholm och Säbyholm i Lossa socken. För begagnandet af Österby lastbrygga i Wallby socken finnes en af Eders Kongl. Maj:t under den 22 Juli 1864 i nåder fastställd taxa å bro- och grundpenningar, enligt hvilken taxa erläggas efter särskild tariff vissa afgifter för olika slag af varor, kreatur och persedlar samt dessutom för mindre båt, utan mätarebref, för tilläggningsdagen 8 öre, och för hvarje liggedag derutöfver enahanda belopp; för båt eller fartyg med mätarebref, för tilläggningsdagen 3 öre för nyläst och för hvarje liggedag derutöfver jemväl 3 öre, samt för ångfartyg för hvarje tilläggning 50 öre. Inkomsterna af denna brygga uppgifvas för år 1865 hafva uppgått till endast 200 R:dr, och är trafiken derstädes således föga betydlig. Öfriga lastbryggor, af hvilka en del någon gång vid förbifart besökas af ångfartygen från Upsala och Enköping, utgöras hufvudsakligast af lastnings- och tilläggningsställen vid åtskilliga invid Mälaren belägna större egendomar.

I sammanhang med kommunikationsanstalterna meddelas slutligen, att *postinrättningarnes* och *telegrafstationernas* antal är enahanda som vid förra femårsperiodens slut; och finnas således inom länet 4 postinrättningar, nemligen Upsala, Enköpings, Tierps och Ekolsunds, samt 2 telegrafstationer, en i Upsala och en i Enköping.

Tab. N:o 9a. C) *Sjöfart och handel*. Uti Tab. N:o 9 a lemnas uppgift rörande fartyg och båtar, af 3 nyläster och deröfver, samt ångfartyg, som vid femårsperiodens slut tillhörde personer inom länet, äfvensom rörande fartygens besättning samt lästetal eller hästkrafter. Segelfartygens antal, som år 1860 utgjorde 39 om 719 läster, uppgick år 1865 till endast 22 om 197 lästers drägtighet.

Under femårsperioden har hamnplatsen i Upsala besökts af nedannämnda antal segelfartyg, nemligen år 1861 af 99 fartyg om ungefär 1,504 lästers drägtighet, hvilka sammanlagdt intagit last 117 gånger och aflemnat last 159 gånger, år 1862 af 92 fartyg om ungefär 1,329 lästers drägtighet, hvilka sammanlagdt intagit last 106 gånger och aflemnat last 135 gånger, år 1863 af 102 fartyg om ungefär 1,465 lästers drägtighet, hvilka sammanlagdt intagit last 111 gånger och aflemnat last 131 gånger, år 1864 af 138 fartyg om ungefär 2,123 lästers drägtighet, hvilka sammanlagdt intagit last 132 gånger och aflemnat last 243 gånger, samt år 1865 af 128 fartyg om ungefär 1,914 lästers drägtighet, hvilka sammanlagdt intagit last 127 gånger och aflemnat last 200 gånger, eller i medeltal hvarje år af 112 fartyg, hvilka intagit last 118 gånger och aflemnat last 173 gånger.

Enköpings hamn har besökts år 1861 af 13 segelfartyg om 163 lästers drägtighet, hvilka fartyg, deraf ett gjort 11 resor, ett 10, ett 5, ett 4, ett 2 och de öfriga hvartdera en resa, således besökt hamnen sammanlagdt 40 gånger, år 1862 likaledes af 13 fartyg om 136 lästers drägtighet, hvilka fartyg, deraf ett gjort 9 resor, 2 hvartdera 8 resor, 2 hvartdera 5 resor, samt de öfriga hvartdera en resa, således besökt hamnen sammanlagdt 43 gånger, år 1863 af 23 fartyg om 301 lästers drägtighet, hvilka fartyg, deraf ett gjort 12 resor, 2 hvartdera 9 resor, ett 7, ett 5, tre hvartdera 4, tre hvartdera 2, samt de öfriga hvartdera en resa, således besökt hamnen sammanlagdt 72 gånger, år 1864 af 25 fartyg om 373 lästers drägtighet, hvilka fartyg, deraf ett gjort 11 resor, ett 7, ett 6, ett 4, fyra hvartdera 3, ett 2, samt de öfriga hvartdera 1 resa, således besökt hamnen sammanlagdt 58 gånger, och år 1865 af 27 fartyg om 356 lästers drägtighet, hvilka fartyg, deraf två gjort hvartdera 10 resor, ett 7, ett 6, ett 5, två hvartdera 4, ett 3, två hvartdera 2, samt de öfriga hvartdera 1 resa, således besökt hamnen sammanlagdt 70 gånger, eller i medeltal hvarje år af 20 fartyg, hvilka likaledes i medeltal besökt hamnen sammanlagdt 56 gånger.

Den ojemförligt största delen af sjötransporterna inom länet besörjes dock numera af ångfartyg, Tab. Litt. Y och har det på senare tiden alltmera tilltagande bruket att begagna nämnda kommunikationsmedel i väsendtlig mån underlättat afsättningen af landtmannaprodukter ifrån de invid Mälarens stränder belägna delar af länet. I afseende å Upsala ångfartyg meddelas här nedan i Tab. Litt. Y. närmare uppgift om antalet resor samt passagerare, som dervid medföljt, äfvensom angående passagerareavgifterna och fraktinkomsterna under hvar och ett af periodens år.

I medeltal för hvarje år hafva således Upsala ångfartyg gjort 732 ordinarie resor, dervid medföljt 44,680 passagerare, och hafva de influtna avgifterna likaledes i medeltal uppgått för passagerare till 85,130 R:dr, och för fraktgods till 38,642 R:dr, uti hvilket sistnämnda belopp är inberäknad ersättning från postverket för bref- och pakettransport, hvarjemte uti de sammanlagda beloppen af avgifterna för passagerare och fraktgods jemväl till någon del ingå sådana avgifter, influtna dels vid extra resor å segelleden emellan Upsala och Stockholm, samt dels vid resor utom denna segelled.

Tab. Litt. Y.

Ångbåtstrafiken emellan Upsala och Stockholm.

	Antal resor.	Antal passagerare.	Influtna passagerareavgifter. R:dr.	Influtna avgifter för fraktgods. R:dr.
År 1861	458	36,657	73,167	28,433
» 1862	666	38,397	80,057	36,528
» 1863	987	52,809	99,301	38,813
» 1864	724	45,262	80,640	37,259
» 1865	826	50,279	92,485	52,177
Summa	3,661	223,404	425,650	193,210

Förutom de Upsala-bolagen tillhöriga fartyg samt den jemväl i Upsala stationerade ångslupen "Menotti" om 3 hästars kraft, hvilken slup från år 1864 gjort kortare turer med passagerare å Fyrisån och närmast Upsala belägna delar af Mälaren, hafva äfven främmande ångfartyg och ångslupar besökt hamnen i Upsala samt dit medfört dels passagerare och dels fraktgoods, nemligen år 1861 fem fartyg, hvilka gjort sammanlagdt 8 resor, år 1862 fyra fartyg, som hvartdera gjort en resa, år 1863 fem fartyg, hvilka gjort sammanlagdt 7 resor, år 1864 fem fartyg, hvilka gjort sammanlagdt 6 resor, och år 1865 nio fartyg, som hvartdera gjort en resa.

Enköpings ångfartyg hafva i medeltal gjort omkring 160 resor årligen, dervid för hvarje gång medföljt i medeltal 10 personer; och hafva passagerare- och fraktafgifterna sammanlagdt uppgått till omkring 16,000 R:dr hvarje år.

Under femårsperioden hafva vid de å länets Östersjökust timade *sjöskador* förolyckats fyra fartyg, dervid en man af besättningen omkommit.

Tab. N:o 9 b. Antalet *handlande* och deras betjening, därför redogörelse är lemnad i Tab. N:o 9 b, och hvilket antal år 1860 uppgick till 266, deraf 129 husbönder och 93 biträden i städerna, samt 35 husbönder och 9 biträden å landsbygden, utgjorde åter vid slutet af ifrågavarande femårsperiod 345, deraf 110 husbönder och 142 biträden i städerna, samt 80 husbönder och 13 biträden å landsbygden. Ifrån den tid, då Eders Kongl. Maj:ts nådiga Förordning angående utvidgad näringsfrihet af den 18 Juni 1864 trädte i gällande kraft och intill femårsperiodens slut hafva till handels idkande i föreskrifven ordning sig anmält, i Upsala 30, i Enköping 10, samt å landsbygden 74 personer, och kan med skäl antagas, att antalet handlande inom länet i allmänhet och å landsbygden isynnerhet är större, än det verkliga behovet kräfver, och som med möjligheten för de handlande sjelfve att förskaffa sig nödig utkomst torde vara förenligt.

Angående länets afsättningsprodukter och afsättningsorter samt gårdfarihandeln hänvisas till hvad derom finnes anfördt uti senaste femårsberättelsen.

Marknadsplats finnes utom städerna endast i Elfkarleby kyrkoby i Elfkarleby socken; och hafva under nu ifrågavarande likasom under näst föregående femårsperiod inom detta län årligen hållits åtta marknader, nemligen i Upsala 3, en i början af Februari under 6 dagar (den s. k. Distingsmarknaden), en i början af Juni under en dag och en i början af Oktober månad under 2 dagar, i Enköping likaledes 3, en i medlet af Januari, en i början af Mars och en i slutet af September månad, hvardera under 4 dagar, samt i Elfkarleby kyrkoby 2 marknader, en i slutet af Juni och en i början af Oktober månad, hvardera under en dag.

Marknaderna förlora allt mera sin betydelse, i den mån ökad handelsfrihet gör det lättare för en hvar att vid hvad tid som helst afsätta sina produkter samt förse sig med de förnödenheter, hvaraf han kan vara i behov; och har derföre ock, sedan fråga blifvit väckt om indragning af, eller minskning i tiden för de marknader inom länet, som kunde finnas obehöfliga, eller till tiden alltför långt utsträckta, Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Kommerce-kollegium under den 8 December 1865 förordnat, att från och med år 1867 skola i Enköping årligen hållas endast två marknader, en i Mars och en i September, hvardera under 3 dagar, samt uti Elfkarleby kyrkoby endast en marknad årligen i Oktober månad.

Jemväl handeln med *kreatur*, för hvilken handel marknaderna kunna antagas hafva varit mest af behovet påkallade, synes numera vilja jemnare fördela sig på alla tider af året, och har länets Hushållningssällskap, för underlättande häraf, sökt anordna kreatursförsäljning i Upsala stad på vissa bestämda dagar, genom att uppmana de jordbrukare i länet, för hvilka Upsala är hufvudsaklig afsättningsort, att företrädesvis 2:dra och 4:de helgfria Onsdagen i hvarje månad torgföra till afsalu afsedda mjölk- och slagtkreatur; varande S:t Eriks torg af vederbörande anvisadt att tillsvidare för nämnda handel användas.

I länets städer iakttagas för öfrigt icke några vissa torgdagar, utan är tillförseln hufvudsakligen enahanda alla söcknedagar i veckan.

Hvad beträffar *priserna* å länets hufvudsakligaste produkter, så hafva derom andra uppgifter icke Tab. Litt. Z tillhandakommit Länsstyrelsen än de, som, hvad angår sädesslagen, redan finnas uti afdelningen om jordbruket meddelade; men då de "årspriser", som jemlikt § 3, mom. 1 i Kongl. Kungörelsen den 11 Maj 1855 vid markegångssättningarna inom länet årligen bestämmas, i allmänhet ganska noggrant angifva det verkliga förhållandet härutinnan, meddelas här nedan i Tab. Litt. Z, i och för framtida jämförelse, nyssnämnda årspris under hvarterdera af åren 1861—1865, äfvensom i medeltal för samma år å några af länets hufvudsakligaste produkter.

Under femårsperioden hafva inom länet funnits *försäljningsställen för spirituösa drycker* till det antal, Tab. Litt. A¹ som i Tab. Litt. A¹ närmare angifver, och äro i samma tabell upptagne beloppen för hvarje år af de för denna försäljning influtna afgifter, äfvensom fördelningen af samma afgifter emellan landstinget, städerna, socknarne och länets Hushållningssällskap. I länets städer har under ifrågavarande år all den minuthandel med och utskänkning af spirituösa drycker, som eljest bort å auktion utbjudas, varit öfvertagen af bolag, bildade inom hvardera stadens handelskorps, och har i Upsala den behållna vinsten å utskänkingsrörelsen blifvit af bolaget till staden öfverlemnad.

5. Kameralförhållanden.

I Tab. N:o 10a lemnas redogörelse för hemmantal, brukningsdelar, torp och andra lägenheter å Tab. N:o 10. landsbygden, samt deras taxeringsvärde vid periodens slut, och i Tab. N:o 10b redogöres för städernas jord-

Tab. Litt. Z.

Årspriser enligt markegångstaxorna.

	1861.		1862.		1863.		1864.		1865.		I medeltal för de 5 åren.	
	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.
1 kubikfot hvete	3	30	3	79	3	20	2	54	2	28	3	02
1 kubikfot råg.....	2	26	2	96	2	30	2	02	1	55	2	22
1 kubikfot korn.....	2	02	2	22	1	75	1	60	1	21	1	76
1 centner hårdvallshö.....	2	25	1	80	1	75	1	91	1	75	1	89
1 centner smör.....	61	25	58	05	60	80	57	50	62	50	60	02

Tab. Litt. A¹.

Försäljningen af spritdrycker och afgifterna derför.

Försäljningsår.	I städerna.				Å landsbygden.	I hela länet.		Afgifternas fördelning.								
	Antal utminuteringsställen.	Utminteringsavgifter.	Antal utskänkingsställen.		Utskänkingsavgifter.	Antal utskänkingsställen.	Summa försäljningsavgifter.	Uppbördsprovisioner.	Landstingets andel.	Städernas andel.	Socknarnas andel.	Hushållningssällskapets andel.				
			Sända.	Tillfalliga.									R.drR.mt.	R.drR.mt.	R.drR.mt.	R.drR.mt.
1860—1861	26	9,979,69	32	5	16,486,67	26,466,36	18	4,240,00	26	55	30,706,36	61,42	—	21,130,74	3,385,21	6,128,99
1861—1862	28	8,500,00	28	6	16,606,67	25,106,67	18	3,560,00	28	52	28,666,67	57,73	—	20,043,93	2,835,98	5,729,03
1862—1863	28	8,500,00	31	6	16,886,69	25,386,69	15	3,860,80	28	52	29,247,49	58,40	—	20,266,07	3,082,46	5,840,47
1863—1864	29	9,500,00	31	7	17,106,67	26,606,67	12	3,248,00	29	50	29,854,67	59,71	2,790,60	18,793,40	2,249,12	5,961,84
1864—1865	27	10,800,00	31	8	21,166,67	31,966,67	11	3,040,00	27	50	35,006,67	70,04	6,992,34	19,131,60	1,820,36	6,992,33

område och egendomar samt deras taxeringsvärde vid samma tid. Enligt Kronofogdars och Häradsskrifvares uppgifter skall länets hela hemmantal å landsbygden utgöra sammanlagdt 3,559 $\frac{3}{4}$ mantal; men, på sätt i afdelningen om jordbruket redan är omförmäldt, finnes samma hemmantal uti Ekonomiska Karteverkets beskrifningar upptaget till 3,559 $\frac{3}{4}$ mantal, hvilken skilnad sannolikt beror på någon felskrifning i uppgifterna, ehuru förhållandet härmed icke kunnat för det närvarande tillförlitligen utredas.

Under femårsperioden har inom detta län icke något hemman ur ödesmål upptagits eller blifvit ny-skattlagdt, hvaremot under samma tid *skatteköpts* år 1861 $\frac{1}{2}$ mantal och en lägenhet, år 1862 1 mantal och en lägenhet, år 1863 $\frac{1}{2}$ mantal, och år 1864 $\frac{1}{2}$ mantal och en lägenhet, eller sammanlagdt under perioden 1 $\frac{1}{2}$ mantal och 3 stycken särskilda lägenheter.

Hemmansklyfningar och jordafsöndringar förekomma fortfarande inom länet, men angående deras antal har någon upplysning icke kunnat af Länsstyrelsen vinnas.

Taxeringsvärdet å fastigheter inom länet, som år 1860 utgjorde för hemman och lägenheter på landet 22,566,810 R:dr, för hus och tomter i städerna 5,177,649 R:dr, samt för städerna tillhörig jord 601,714 R:dr, eller sammanlagdt 28,346,173 R:dr, uppgick år 1865 för hemman och lägenheter på landet till 55,031,479 R:dr, för hus och tomter i städerna till 12,224,985 R:dr, samt för städerna tillhörig jord till 914,858 R:dr, eller till sammanlagdt 68,171,322 R:dr, och har taxeringsvärdet således under ifrågavarande femårsperiod ökats för hemman och lägenheter på landet med 32,464,669 R:dr, för hus och tomter i städerna med 7,047,336 R:dr, samt för städerna tillhörig jord med 313,144 R:dr, eller med sammanlagdt 39,825,149 R:dr, hvilken betydliga förhöjning hufvudsakligast beror på de förändrade grunder för bevillningstaxeringen, som från och med år 1862 inom riket tillämpats.

Tab. N:o 11. För *skiftesverkets* fortgång lemnas upplysning i Tab. N:o 11, och hafva, enligt samma tabell, under åren 1861—1865 afslutats 104 skiften å 250,35 skiftade mantal, då deremot under förra femårsperioden skiftenas antal uppgått till 151 å 472,18 mantal, hvilken minskning är en naturlig följd deraf, att det öfvervägande antalet samfälda byar inom länet numera redan undergått laga skifte.

Tab. N:o 12. För *kronouppbörd* är redogörelse lemnad i Tab. N:o 12.

Länets *landsting* har från den tid, dess verksamhet börjat, endast första året 1863 begagnat sin rätt att beskatta länets innevånare. Den då beslutade landstingskatten, som uppbars år 1864, utgick med 6 öre på hvarje bevillningsriksdaler efter art. II i bevillningsstadgan för jordbruksfastighet, samt med 3 öre på hvarje bevillningsriksdaler för hvarje annat beskattningsföremål; och utgjorde det, i enlighet härmed, debiterade beloppet sammanlagdt 2,137 R:dr 61 öre, deraf, efter afdrag af debiterings- och uppbördsprovision 63 R:dr 81 öre, samt afkortade 6 R:dr 80 öre, till landstinget levererats 2,067 R:dr R:mt. De medel, hvaröfver landstinget i öfrigt förfogat, hafva utgjorts af landstingets andel i bränvinsminuthandels- och utskänkningsafgifterna jemte influtna räntor, de sistnämnda uppgående år 1864 till 18 R:dr 38 öre, och år 1865 till 112 R:dr 71 öre; varande af landstingskassan bestridda följande utgifter: år 1864 till skjutsersättningar åt landstingets ledamöter för år 1863 400 R:dr 82 öre, och för år 1864 433 R:dr 43 öre, samt till arfvoden, tryck och diverse 745 R:dr 37 öre, eller sammanlagdt 1,579 R:dr 62 öre, och år 1865 af landstinget beviljadt bidrag till uppförande af en ny elementarläroverksbyggnad i Upsala 3,000 R:dr, till skjutsersättningar åt landstingets ledamöter 434 R:dr 52 öre, samt skjutsersättningar åt kommitéledamöter, arfvoden, tryck och diverse 1,053 R:dr 7 öre, eller sammanlagdt 4,487 R:dr 59 öre; och utgjorde landstingskassans behållning, deruti inberäknad influten andel i bränvinsförsäljningsafgifterna för förra hälften af försäljningsåret 1865—1866, 4,053 R:dr 44 öre, vid 1865 års slut 9,967 R:dr 26 öre, förutom till landstinget aflemnade jagtkassemedel, 1,082 R:dr 43 öre, hvilka medel, enligt landstingets beslut, skola fortfarande bibehållas såsom en särskild fond, deraf räntan bör användas till underhåll af länets jagttyg samt till bestridande af andra utgifter, som kunna äga sammanhang med åtgärder för utrotande af rofdjur.

Angående *kommunalutskylderna* å landsbygden, hvilka äro af mer eller mindre olika beskaffenhet för hvarje särskild kommun, hafva några uppgifter icke blifvit till Länsstyrelsen aflemnade.

I städerna hafva de direkta kommunalutskylderna uppgått till

	i Upsala.	i Enköping.
År 1861.....	R:dr 40,311: 72.	5,274: 20,
» 1862.....	» 52,658: 9.	5,205: 94,
» 1863.....	» 48,510: 84.	5,687: 2,
» 1864.....	» 57,264: 20.	7,155: 87,
» 1865.....	» 62,129: 12.	5,527: 42,

eller i medeltal för hvartera året i Upsala 52,174 R:dr 79 öre, och i Enköping 5,770 R:dr 9 öre Riksmünt.

6. Politi.

Förutom dels *Ultuna landtbruks-institut* och den derstädes inrättade *mejeriskola*, hvarest under femårsperioden 129 landtbrukslever, 65 landtbrukslärlingar och 43 mejerielever åtnjutit undervisning, men om hvilka skolors verksamhet för öfrigt institutets Styrelse årligen till Eders Kongl. Maj:ts Civil-Departement afgifver fullständig berättelse, dels ock den å Tierps kronopark anlagda *skogsskola*, för hvars verksamhet redan är i afdelningen om skogshushållningen redogjort, finnas icke inom Upsala län några större tillämpningsskolor för landtbruk, husslöjd eller andra föremål.

Bland uppfostringsanstalter, hvilka dels, ehuru de icke tillhöra de egentliga folkskolornas klass, likväl närmast hafva egenskapen af sådana skolor, samt dels äro att anse såsom mindre tillämpningsskolor för husslöjd, må här anmärkas följande:

I Upsala stad en med folkskolan förenad *småbarnsskola*, hvarest under perioden i medeltal 40 gossar och 30 flickor åtnjutit undervisning, en *söndagsskola* för flickor, hvilken skola besökts af 20 lärjungar årligen i medeltal, samt en s. k. *aftonskola*, hvarest under 1865 års vårtermin 288, och under höstterminen 170 ynglingar hvarje Söndagsafton åtnjutit undervisning i christendom, räkning, skrifning, ritning, bokhålleri och sång; i sammanhang hvarmed jemväl kan omnämnas det under femårsperioden inrättade s. k. "*enskilda barnhemmet*", der fattiga flickor öfver fyra och under femton år intagas till vård, uppfostran och undervisning, dels utan och dels emot en årlig afgift af 60 R:dr R:mt. Detta barnhem, hvilket kan anses jemväl såsom en fattigvårdsanstalt, har bildats och underhålles hufvudsakligen genom frivilliga penningtillskott af enskilda personer; och hafva derstädes från och med år 1863, då anstalten öppnades, och intill slutet af år 1865 vårdats 18 barn i medeltal hvarje år. Inrättningens tillgångar utgjordes vid 1865 års slut af en fastighet här i staden, efter låg beräkning uppskattad till 25,000 R:dr, samt lösegendom till ett värde af 2,500 R:dr, eller sammanlagdt 27,500 R:dr, och uppgingo vid samma tid in-tecknade och andra skulder till ett belopp af 17,500 R:dr i rundt tal, i följd hvaraf inrättningens behållning utgjorde omkring 10,000 R:dr.

I Enköping en *flickskola*, för inrättandet af hvilken skola en affiden medlem af kommunen donerat ett kapital af 10,000 R:dr, hvilket kapital sedermera förökats med influtna räntor intill år 1865, då i Februari månad skolan öppnades för lärjungars emottagande, efter det lokal blifvit för skolan upplåten i den byggnad, som förut begagnats för stadens elementarläroverk, men blifvit för detta ändamål öfverflödig, sedan ny byggnad för detta läroverk blifvit på stadens bekostnad uppförd. Denna flickskola består af tvänne afdelningar, hvilka hvardera förestås af en lärarinna, och meddelas i ena afdelningen undervisning uti vanliga skolämnen, samt i den andra undervisning uti sömnad, spånad, väfnad och stickning. Lärjungarnes antal har år 1865 utgjort 61, hvilka hvarannan dag åtnjutit undervisning i hvardera afdelningen, och uppgick skolans penningfond vid 1865 års slut till 19,119 R:dr 11 öre Riksmünt.

En *flickskola* i Wänge socken, hvilken skola, sedan en af kommunens medlemmar anslagit 2,000 R:dr, deraf räntan borde användas till aflöning af en lärarinna, börjat sin verksamhet redan år 1857. De första åren uppläts lokal för skolan af samma person, som donerat nyssomförmälda medel, men sedermera, och då byggnadstomt blifvit af denna person kostnadsfritt upplåten, har församlingen bekostat uppförandet af ett skolhus, samt tillika för lärarinnans aflöning beviljat ett anslag af 4 tunnor spanmål och 25 öre af hvarje mantalsskrifven person. Det nya skolhuset invigdes år 1862, och hafva under senare år i medeltal 40 barn besökt skolan samt der åtnjutit undervisning i vanliga skolämnen äfvensom i förfärdigandet af enklare, kvinnliga handarbeten.

En vid Wijks sätesgård i Balingsta socken inrättad *barnskola*, som förestås af en utaf ägaren till nämnda sätesgård aflönad lärarinna från Diakonissinrättningen i Stockholm, och hvilken skola, som varit i verksamhet sedan år 1860, besökts i medeltal årligen af 35 barn, hvilka åtnjutit undervisning i vanliga skolämnen samt handaslöjder; och

en vid Gimno bruk i Skepthammars socken genom enskild persons frikostighet inrättad och sedermera på enahanda sätt underhållen *slöjdskola för flickor*, i hvilken skola årligen i medeltal 20 barn tre dagar i veckan åtnjutit undervisning i åtskilliga handarbeten, såsom sömnad, stickning, väfnad och spånad.

Inom Hägeby socken inrättades år 1859 genom enskilda personers försorg en *slöjdskola*, hvarest en dag i hvarje vecka socknens alla flickebarn hade tillfälle att kostnadsfritt lära sig sy och spinna. Dels genom försäljning af de härvid åstadkomna arbeten och dels genom frivilliga gåfvor samlades en fond af 108 R:dr, hvilka medel år 1863 öfverlemnades till församlingen med vilkor, att årliga räntan deraf skulle användas till materialier för skolan, såsom synålar och tråd m. m. Sedan 1863 har likväl slöjdskolan icke varit i gång, ehuru flera förslag gjorts att åter få densamma i verksamhet, men hvilka förslag strandat hufvudsakligast emot svårigheten att erhålla en för skolan lämplig lokal.

Af *hypotheks- och bankinrättningar* funnos inom detta län vid femårsperiodens slut Hypotheksföreningen emellan jordägare i Upsala, Stockholms, Westmanlands, Södermanlands och Örebro län, stiftad år 1847, Mälareprovinsernas Enskilda Bank, stiftad samma år och försedd med ny oktroj år 1857, hvilken bank städse haft och ännu fortfarande har ett afdelningskontor i Upsala, äfvensom ock numera ett sådant kontor i Enköping, der banken började sin verksamhet den 1:sta December 1863, samt slutligen Uplands Enskilda Bank, för hvilken sistnämnda bank oktroj blifvit beviljad genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga Bref af den 13 September 1864, hvarefter banken med en grundfond af 1,000,000 R:dr börjat sin verksamhet den 1 Juli 1865 å hufvudkontoret i Upsala, samt sedermera öppnat afdelningskontor i Enköping och Norrtelge den 1 Oktober sistnämnda år.

Tab. No 13. Under femårsperioden hafva inom länet fortfarande funnits 5 *sparbanker*, nemligen Upsala stads och läns, Enköpings, Lagunda och Hagunda häraders, Tierps sockens och Söderfors sockens sparbank, af hvilka dock den sistnämnda efter år 1864 upphört och blifvit med sparbanken i Upsala införlifvad.

Upsala sparbank, hvars verksamhet afser såväl staden som hela det öfriga länet, inrättades år 1830 samt har sitt hufvudsäte i Upsala stad, med filialafdelningar inom flera socknar, hvilka afdelningar banken söker än vidare föröka, för att derigenom underlätta tillfället till penningeinsättningar. Denna bank, som från dess inrättande till år 1864 hållits tillgänglig för allmänheten endast hvarje helgfri Lördagseftermiddag, men från och med sistnämnda år jemväl hvarje helgfri Onsdagseftermiddag, har godtgjort delägarne å insatta medel till och med år 1864 fem procents ränta, men från och med 1865 års början 5½ procent. Bankens medel utlånas emot säkerhet af inteckning eller borgen samt obligationer, och ställas låneförbindelserna på 3 månaders ömsesidig uppsägning.

Enköpings sparbank, som inrättades år 1835, och första gången öppnades för insättningar den 19 Mars 1836, sträcker sin verksamhet icke allenast till Enköpings stad, utan jemväl till angränsande härader, hvar-

förutom derstädes insättas penningar af personer från åtskilliga socknar i Westmanlands län. Banken, som under femårsperioden varit tillgänglig för allmänheten andra Lördagen i hvarje månad, godtgör delägarne 5 procent ränta å insatta medel, och utlånas bankens penningar dels emot inteckning och dels emot borgen af personer, som direktionen anser vederhäftiga.

Lagunda och Hagunda häraders sparbank, som inrättades år 1853 och hvars verksamhet sträcker sig endast inom nämnda härader, har under perioden hållits för allmänheten tillgänglig första helgfria Onsdagen i Januari, Mars, Maj, Juli, September och November månader; och har banken godtgjort delägarne 5 procent ränta å insatta medel, hvilka utlånats dels emot inteckningssäkerhet och dels emot borgen.

Tierps sockens sparbank, inrättad år 1839 endast för nämnda socken, har under perioden varit för allmänheten tillgänglig hvarannan Lördag i Mars till och med December månad, samt godtgjort delägarne 5 procent ränta å insatta medel, hvilka utlånats emot säkerhet af dels inteckning och dels borgen.

Söderfors sparbank, som inrättades år 1824 särskildt för nämnda socken, har under den tid, densamma varit i verksamhet, hållits för insättningar tillgänglig alla tider af året; och har jemväl denna bank godtgjort delägarne 5 procent ränta å der insatta medel.

För sparbankernas verksamhet i öfrigt finnes närmare redogörelse lemnad i Tab. N:o 13, såvidt upplysningar härutinnan kommit Länsstyrelsen tillhanda; och må således här endast anmärkas, att af sparbanksdelägarne tillhörde vid 1865 års slut Upsala sparbank 5,972, med en inestående behållning af 1,122,777 R:dr, Enköpings sparbank 706, med en inestående behållning af 132,729 R:dr, Lagunda och Hagunda häraders sparbank 493, med en inestående behållning af 72,627 R:dr, samt Tierps sockens sparbank 153, med en inestående behållning af 15,400 R:dr; — att hela antalet sparbanksdelägare, som år 1860 utgjorde 5,683, eller en delägare på omkring 16 af länets innevånare, år 1865 uppgick till 7,324, eller en delägare på omkring 13 innevånare, att i sparbankerna inestående behållning, tillhörig delägarne, och hvilken behållning år 1860 utgjorde sammanlagdt 809,414 R:dr, eller i medeltal nära 142 R:dr 42 öre för en hvar af delägarne, år 1865 uppgick till sammanlagdt 1,343,533 R:dr, eller i medeltal något öfver 183 R:dr 44 öre för hvarje delägare, samt att berörda behållning, fördelad på länets hela befolkning, uppgick år 1860 till nära 8 R:dr 75 öre, men år 1865 till något öfver 13 R:dr 88 öre för en hvar af länets innevånare. Sparbanksdelägarnes antal har således under femårsperioden ökats med nära 29 procent, och delägarnes inestående behållning med nära 66 procent, samt behållningen, fördelad på länets hela befolkning, med omkring 58 procent. År 1864 utgjorde inom hela Riket sparbanksdelägarnes antal 1 på omkring 18 af Rikets innevånare, och uppgick delägarnes behållning i medeltal till 146 R:dr 23 öre för hvarje delägare, samt fördelad på Rikets alla innevånare i medeltal till 8 R:dr 20 öre för en hvar af dem.

Med Lagunda och Hagunda häraders sparbank har alltifrån tiden för dess inrättande varit och är ännu fortfarande förenad en *pupillkassa* för emottagande af omyndiges medel, och har numera jemväl Upsala sparbank, uppå derom, enligt beslut vid 1865 års landsting, gjord hemställan, beslutat, att af förmyndaremedel större summor, än som eljest finnas för insättningar föreskrifvet, få i banken insättas, dock med förbehållen pröfningsrätt för direktionen, i den händelse att för samma myndlings räkning insättning skulle begäras till så högt belopp som 10,000 R:dr och derutöfver.

Socknemagasiner finnas inrättade inom länets flesta landsförsamlingar, och utlånas hvarje magasin tillgångar till församlingens innevånare, hvilka å lånen erlægga ränta, vanligen med 4 kappar på tunnan. Den i följd af utlåningen uppkommande vinst användes dels såsom bidrag till fattigvården samt dels till fyllandet af åtskilliga andra församlingens gemensamma behof. Dessa inrättningar torde dock i allmänhet kunna anses föga motsvara det med dem afsedda ändamål, eller att bilda en tillgång, som i nödens stund kan tillgripas, enär dels räntan å magasinlånen vanligen är hög, så att dessa lån blifva ganska betungande, dels ock det vid inträffande missväxtår torde blifva svårt att hos de oftast fattiga låntagarne indrifva den till låns erhållna

spannålen. Under senaste år hafva derföre ock, med stöd af Eders Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse den 4 December 1863, åtskilliga socknemagasiner blifvit indragna samt den derstädes befintliga spannål afyttrad och till penningekapital förvandlad.

Lagunda och Hagunda häraders *varuanskaffningsbolag* har under nu ifrågavarande femårsperiod fortsatt sin verksamhet på enahanda sätt, som uti förra femårsberättelsen omförmäldes.

Tab. Litt. B¹. Hvad angår *brandstodsbolaget* till försäkring af byggnader och löseegendom å landet inom Upsala län, så är för dess verksamhet under femårsperioden fullständig redogörelse lemnad uti nedanstående Tab. Litt. B¹, hvilken tabell innehåller uppgift för hvartera året å försäkringsvärde, ansvarighetsbelopp, utbetald brandstod samt utdebiterad försäkringsafgift.

Delägarnes ansvarighetsbelopp har under femårsperioden ökats från 26,264,120 R:dr till 33,632,430 R:dr; och har under samma tid i medeltal för hvarje år å delägarne utdebiterats 9,6 öre på 100 R:dr af delaktighetsbeloppen.

I sammanhang härmed må jenväl meddelas, att för Upsala stad försäkringssumman i Städernas Allmänna Brandstodsbolag uppgick år 1860 till 4,971,548 R:dr 50 öre, och år 1865 till 7,043,278 R:dr, samt i Städernas Bolag till försäkring af löseegendom den 1 Oktober 1860 till 1,121,020 R:dr, och den 1 Oktober 1865 till 1,758,920 R:dr, samt att hos Upsala agentur för försäkringsbolaget Skandia vid 1865 års slut funnits försäkrad fast och lös egendom till ett belopp af 3,089,200 R:dr, hvarjemte vid samma tid i Upsala stad försäkringar å egendom till icke obetydliga belopp varit meddelade af åtskilliga utländska försäkringsbolag. Försäkringssummorna hafva således under femårsperioden i allmänhet ganska betydligt tillväxt, hvilket förhållande bevisar dels en förhöjning i värdet af försäkringsbar egendom, och dels en hos befolkningen ökad omtänka att söka skydd emot möjligen inträffande olyckshändelser.

Brandskador af anmärkningsvärd omfattning hafva under perioden timat i Upsala 4 gånger, nemligen den 21 Januari 1862, den 2 Maj 1863, den 13 Oktober 1864 och den 19 December 1865, för hvilka erhöles ersättning utaf Städernas Allmänna Brandstodsbolag med sammanlagdt 45,185 R:dr 7 öre R:mt, i Enköping den 6 Januari 1861, i följd hvaraf till de brandskadade utbetalts i ersättning af nyssnämnda bolag 14,445 R:dr, och utaf Städernas Bolag till försäkring af löseegendom 4,339 R:dr 45 öre, samt i Skeberga, Stafby socken, den 12 December 1864, då ett derstädes anlagdt ångbränneri nedbrunnit, för hvilken skada erhöles ersättning af länets brandstodsbolag med 30,909 R:dr 98 öre Riksmünt.

Uti det år 1849 inom Upsala län bildade bolag till försäkring mot förluster i följd af farsoter hos kreatur funnos vid 1860 års slut försäkrade 20,967 kreatur till ett sammanlagdt värde af 1,865,390 R:dr, samt vid 1865 års slut 20,987 kreatur, till ett sammanlagdt värde af 1,867,080 R:dr.

Tab. Litt. B¹.

Upsala läns Brandstodsbolag.

	Försäkringsvärde.			Ansvarighetsbelopp.			Utbetald brandstod.	Utdebiterad försäkringsafgift.	
	Åbyggnader.	Löseegendom.	Summa.	Åbyggnader.	Löseegendom.	Summa.		Öre per 100 R:dr.	Summa.
	R:dr.	R:dr.	R:dr.	R:dr.	R:dr.	R:dr.	R:dr.	R:dr.	
För år 1861.....	16,547,310	13,277,480	29,824,790	15,043,010	12,070,440	27,113,450	41,652,88	18	48,803,68
» » 1862.....	17,732,920	13,963,520	31,696,440	16,120,840	12,694,110	28,814,950	4,261,75	4	11,525,82
» » 1863.....	18,630,400	14,861,000	33,491,400	16,936,730	13,510,000	30,446,730	2,750,47	2	6,089,33
» » 1864.....	19,235,110	15,465,720	34,700,830	17,486,470	14,059,740	31,546,210	35,744,75	15	47,319,31
» » 1865.....	20,720,490	16,275,180	36,995,670	18,836,810	14,795,620	33,632,430	18,463,40	9	30,275,29

För Rusthållarnes inom Upsala och Gefleborgs län *Remonteringskassa*, och Upsala läns Rotehållares *Enöreskassa*, ändamålet med deras bildande samt kassornas tillgångar vid 1860 års slut är närmare redogjort uti Länsstyrelsens senaste femårsberättelse. Från Remonteringskassan, hvars behållning vid slutet af år 1865 uppgick till 76,311 R:dr 42 öre, deraf 75,550 R:dr grundfond och 761 R:dr 42 öre reserverade medel, hafva under femårsperioden för insatta Remonter vid Lifregementets Dragonkorps utbetalts ersättningar med följande belopp, nemligen år 1861 för 23 hästar 6,615 R:dr, år 1862 för 27 hästar 7,605 R:dr, år 1863 för 23 hästar 6,525 R:dr, år 1864 för 31 hästar 8,490 R:dr, och år 1865 för 20 hästar 5,670 R:dr, eller i medeltal hvarje år för ungefär 25 hästar 7,071 R:dr; och hafva de årliga tillskotten utaf kassans delägare utgjort för hvarje rusthåll år 1861 4 R:dr, 1862 15 R:dr, år 1863 8 R:dr, år 1864 16 R:dr, och år 1865 10 R:dr, eller i medeltal för hvarje år 10 $\frac{3}{4}$ R:dr R:mt.

Från Enöreskassan, hvars inkomster utgöras af räntemedel samt den s. k. enöresafgiften af länets Rotehållare, hvilken sistnämnda afgift under perioden uppgått till 384 R:dr 52 öre hvarje år, hafva utbetalts under räkenskapsåret från den 30 April 1861 till den 1 Maj 1862 legohjelp och bosättningsbidrag till 29 Rotehållare, som insatt rekryter vid Uplands Regémente, med sammanlagdt 1,885 R:dr, pensioner till 53 afskedade Soldater med 800 R:dr, och gratifikationer till 207 Soldatenkor med 400 R:dr, under året 1862—1863 legohjelp och bosättningsbidrag till 12 Rotehållare med 780 R:dr, pensioner till 53 afskedade Soldater med 800 R:dr, och gratifikationer till 223 Soldatenkor med 400 R:dr, under året 1863—1864 legohjelp och bosättningsbidrag till 79 Rotehållare med 5,082 R:dr 50 öre, pensioner till 53 afskedade Soldater med 800 R:dr, och gratifikationer till 198 Soldatenkor med 400 R:dr, under året 1864—1865 legohjelp och bosättningsbidrag till 13 Rotehållare med 845 R:dr, pensioner till 53 afskedade Soldater med 800 R:dr, och gratifikationer till 187 Soldatenkor med 400 R:dr, samt under året 1865—1866 legohjelp och bosättningsbidrag till 7 Rotehållare med 455 R:dr, pensioner till 53 afskedade Soldater med 800 R:dr, och gratifikationer till 53 Soldatenkor med 400 R:dr, eller i medeltal för hvarje år legohjelp och bosättningsbidrag till 28 Rotehållare med 1,809 R:dr 50 öre, pensioner till 53 afskedade Soldater med 800 R:dr, samt gratifikationer till 173 Soldatenkor med 400 R:dr; och uppgick den 1 Maj 1866 kassans behållning till 149,582 R:dr 2 öre, deraf utgjorde Enöreskassans medel 93,845 R:dr 19 öre, Reservfondens 48,654 R:dr 5 öre, och den så kallade Klädpenningefondens 7,082 R:dr 78 öre Riksmünt.

Offentliga *sjukvårdsanstalter* inom länet äro Upsala Centralhospital för sinnessjuka, Upsala läns Lasarett och kurhus samt Akademiska sjukhuset i Upsala, jemte en med Länslasarettet förenad barnbördsinrättning. Under femårsperioden har, efter det Akademien och länet träffat öfverenskommelse om anordnande af gemensam sjukvård, genom Akademiens försorg i Upsala stad uppförts en större sjukhusbyggnad, hvilken dock icke före periodens utgång blifvit för sjukas emottagande uppläten.

Angående Centralhospitalet, der patienter till vård emottagas jemväl från Westmanlands, Kopparbergs och Gefleborgs län, så afgifves för dess verksamhet fullständig redogörelse hvarje år uti Öfverstyrelsens för hospitalen underdåniga berättelse, och finnes i afscende å denna anstalt icke något, som för Upsala län förtjenar att här särskildt omnämnas.

Å Akademiska sjukhuset funnos vid periodens slut 54 sängplatser, af hvilka 10 voro beräknade för studerande samt 44 för andra patienter, 25 mans- och 19 qvinspersoner, och hafva dessa sängplatser nästan alltid varit af patienter upptagna.

Å länets lasarett och kurhus hafva under femårsperioden funnits 54 sängplatser, hvarjemte för Tab. Litt. C länets räkning 16 sådana platser fortfarande varit å Akademiska sjukhuset upplätta. Jemväl största delen af dessa sängplatser har hvarje dag varit utaf patienter upptagen, och hafva de å lasarettet och kurhuset vårdade för hvarje år uppgått till det antal, som i Tab. Litt. C¹ å följande sida närmare angifves.

Legosängsavgiften för lasarettspatient har fortfarande utgått med 33 öre för patient, tillhörande länet, 75 öre för patient från annat län, samt 1 R:dr 25 öre för patient, som begagnat enskildt rum. Kurhusavgiften har under periodens alla år blifvit utdebiterad med det i gällande författningar medgifna högsta belopp, eller 25 öre af hvarje betalande, och har hela det debiterade beloppet af samma afgift utgjort år 1861: 12,175 R:dr 25 öre, år 1862: 11,645 R:dr, år 1863: 11,802 R:dr 25 öre, år 1864: 13,070 R:dr och år 1865: 12,806 R:dr 75 öre. Öfverskotten å de influtna kurhusmedlen hafva för hvarje år öfverlemnats till Länslasarettet, hvars inkomster för öfrigt utgjorts af, förutom räntor, dels så kallade lasarettsmedel, hvilka uppgått år 1861 till 885 R:dr 89 öre, år 1862 till 846 R:dr 78 öre, år 1863 till 643 R:dr 36 öre, år 1864 till 860 R:dr 99 öre och år 1865 till 821 R:dr 37 öre, samt dels influtna legosängsavgifter, hvilka uppgått år 1861 till 5,884 R:dr 68 öre, år 1862 till 5,957 R:dr 29 öre, år 1863 till 6,639 R:dr 39 öre, år 1864 till 4,336 R:dr 68 öre, och år 1865 till 6,030 R:dr 20 öre. Lasarettets och kurhusets sammanlagda utgifter hafva, förutom inbetalningar af län, utgjort 1861: 19,913 R:dr 61 öre, år 1862: 19,792 R:dr 72 öre, år 1863: 20,218 R:dr 93 öre, år 1864: 16,708 R:dr 3 öre, och år 1865: 19,774 R:dr 8 öre, uti hvilka belopp äro inberäknade jemväl kostnaderna för de under hvarje år å Akademiska sjukhuset vårdade lasarettspatienter.

Å den, genom enskild persons försorg, år 1859 inrättade barnbördsanstalten, hvilken under senare år från Upsala stads kassa åtnjutit understöd med 1,300 å 1,500 R:dr, hafva vårdats år 1861: 59, år 1862: 77, år 1863: 62, år 1864: 90, och år 1865: 91 barnaföderskor.

I Upsala stad finnes en af enskild person inrättad och honom tillhörig *vattenkuranstalt*, hvilken, anlagd år 1859, sedermera blifvit under åren 1863 och 1865 vidare utvidgad, och skall, enligt uppgift, denna anstalt hafva anlåtats år 1861 af 72, år 1862 af 137, år 1863 af 140, år 1864 af 163, och år 1865 af 220 personer.

Weckholms hospital, hvarest finnas 12 platser för ålderstigne fattiga, är egentligen en fattigvårdsanstalt. Samtliga platserna derstädes hafva under perioden varit ständigt upptagna.

Inom länet funnos vid periodens slut 3 Provinsialläkare, af hvilka en var stationerad i Upsala, en i Enköping samt en i Tibble socken för Bro och Håbo härader, 2 Stadsläkare, en i Upsala och en i Enköping, 3 Grufve-, Bruks- och Distriktsläkare, 3 Militärläkare, af hvilka en tillika är Stadsläkare i Enköping, samt en enskildt praktiserande läkare i Upsala, förutom Medicinska fakultetens 7 Professorer och 4 Adjunkter. Ytterligare en Provinsialläkare erfordras dock för de nordligare delarne af länet, och har, ehuru efter femårsperiodens slut, fråga jemväl blifvit väckt om anställandet af en 4:de Provinsialläkare inom detta län.

Antalet Barnmorskor har uppgifvits för år 1860 till 80, men för år 1863 till endast 66; och finnas inom länet två Fältskärer, åtta Djurläkare, samt tre apothek, två i Upsala och ett i Enköping, jemte ett filialapothek vid Löfsta bruk.

Tab. Litt. C¹.

Patienter å länslasarettet och kurhuset.

År.	Å k u r h u s e t .						Å länslasarettet samt länets afdelning å Akademiska sjukhuset.					
	Qvarliggande från föregående år.	Intagna under året.	Utskrifna under året.	Öfverlevande till följande år.	Summa vårdade.	Qvarliggande från föregående år.	Intagna under året.	Utskrifna under året.	Öfverlevande till följande år.	Summa vårdade.		
1861	16	75	78	1	12	91	45	468	421	49	43	513
1862	12	101	103	2	8	113	43	483	422	48	56	526
1863	8	103	102	1	8	111	56	440	416	43	37	496
1864	8	108	107	—	9	116	37	394	354	33	44	431
1865	9	115	115	3	6	124	44	532	494	49	33	576

Angående *Sundhetsnämndernas* verksamhet finnes icke något att tillägga till hvad derom förmäles uti senaste femårsberättelsen. Sundhetsnämnden i Upsala söker fortfarande att befordra införandet af nödiga förbättringar i sanitärt hänseende, såväl å allmänna platser som å enskildes gårdar och tomter inom staden.

Rörande slutligen *fattigvården*, så hänvisas till de uppgifter, som härom finnas uti Tab. N:o 14 Tab. N:o 14. meddelade. Förutom de i denna tabell upptagna inkomster och fattigvårdskostnader, utgöras inom flera församlingar bidrag till fattigvården, samt utdelas jemväl till de fattiga spanmål och andra varor in natura, men har angående beloppet och värdet af dessa varor närmare upplysningar icke kunnat af Länsstyrelsen vinnas. Antalet fattighjon, hvilka erhållit full fattigförsörjning, utgjorde i medeltal för hvarje år under förra femårsperioden 1,620, men under perioden 1861—1865: 1,790, samt antalet af fattigvården understödda, hvilka ej fått full försörjning i medeltal för år under förra perioden 1,877, och under perioden 1861—1865: 2,502 personer, och uppgingo sammanlagda utgifterna för fattigförsörjning i medeltal för år under förra perioden till 69,265 R:dr, och under perioden 1861—1865 till nära 77,274 R:dr. Såväl fattighjonens antal som beloppet af fattigvårdskostnaden har således under femårsperioden ökats. För förhållandet med fattigvården i länets städer lemnades närmare redogörelse i förra femårsberättelsen, och må här nu endast anmärkas följande.

I Upsala hafva utgifterna för fattigvården år 1865 uppgått till 19,782 R:dr, och har antalet fattighjon, som nämnda år derstädes erhållit full försörjning, utgjort 194, samt antalet af dem, som icke åtnjutit full försörjning, 978, bland hvilka sistnämnda likväl funnits icke mindre än 698 kringvandrande, i staden icke boende eller der mantalsskrifne personer. Till fattigvården i Upsala lemnas betydliga bidrag dels af den enskilda välgörenheten och dels af åtskilliga fonder, som finnas i staden bildade, och äro hvar och en för sitt särskilda ändamål anslagne.

I Enköping, hvarest utgifterna för fattigvården år 1865 utgjorde 4,491 R:dr, samt antalet fattighjon, hvilka samma år erhållit full försörjning, uppgick till 43, och de som icke fått full försörjning till 39 personer, har år 1865 för beredande af ökad utrymme åt fattighjonen, inköpts en invid gamla fattighuset belägen byggnad, innehållande tre rum och ett kök, hvarefter i båda dessa byggnader varit inhyste icke allenast de, hvilka åtnjutit full fattigförsörjning, utan jemväl sådana, som sjelfva kunnat bidraga till sitt uppehälle, men befunnits i saknad af husrum tillfälligtvis, eller för längre tid, eller i följd af sjukdom varit i behof af vård, som de icke kunnat på annat sätt sig förskaffa; och finnas för öfrigt i båda städerna s. k. *Fruntimmersföreningar* bildade, den i Upsala år 1845 och den i Enköping år 1860, hvilka föreningar hafva till uppgift förnämligast att befordra en förbättrad barnavård samt bereda arbetsförtjenst och understöd åt mödrar inom de fattigare klasserna; en verksamhet, som, rätt öfvad, otvifvelaktigt bör kunna för den fattiga befolkningen medföra icke obetydliga fördelar. Landskansliet i Upsala den 28 December 1866.

A. HAMILTON.

Joh. Kjellin.

P. H. Löfqvist.

Tab. N:o 1.

F O L K M Ä N G D.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Den 31 December, enligt Presterskapets summariska uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år:							Enligt årets mönsterrullor approberade beväringssläppligt.
				Hela folkmängden af			Deraf frie från mantalspengar.			Utskrifningsmanskaf.	
	mankön.	qvinkön.	Summa.	mankön.	qvinkön.	Summa.	mankön.	qvinkön.	Summa.		
Å landsbygden.											
År 1861	39,700	43,425	83,125	39,191	43,005	82,196	19,220	21,038	40,258	2,886	466
» 1862	39,987	43,592	83,579	39,493	43,236	82,729	20,287	22,249	42,536	2,959	549
» 1863	40,428	43,929	84,357	40,040	43,593	83,633	20,044	22,155	42,199	3,061	473
» 1864	40,687	43,954	84,641	40,204	43,637	83,841	17,899	20,748	38,647	3,177	430
» 1865	40,732	44,093	84,825	40,520	43,806	84,326	18,308	21,132	39,440	3,089	488
I städerna.											
Upsala 1861	3,876	4,919	8,795	3,461	4,543	8,024	1,348	1,446	2,794	346	45
1862	3,989	5,047	9,036	3,689	4,746	8,435	1,494	1,549	3,043	372	50
1863	4,123	5,129	9,252	3,735	4,828	8,563	1,519	1,640	3,159	383	58
1864	4,366	5,449	9,815	3,913	4,951	8,864	1,458	1,449	2,907	448	63
1865	4,539	5,708	10,247	4,186	5,263	9,449	1,616	1,645	3,261	448	77
Enköping 1861	711	915	1,626	675	842	1,517	256	287	543	58	6
1862	718	909	1,627	721	898	1,619	265	312	577	67	15
1863	745	890	1,635	724	901	1,625	263	327	590	68	12
1864	743	895	1,638	742	891	1,633	278	333	611	72	10
1865	768	926	1,694	729	903	1,632	282	341	623	64	5
Summa för länets städer 1865	5,307	6,634	11,941	4,915	6,166	11,081	1,898	1,986	3,884	512	82
I hela länet.											
År 1861	44,287	49,259	93,546	43,347	48,390	91,737	20,824	22,771	43,595	3,290	517
» 1862	44,694	49,548	94,242	43,903	48,880	92,783	22,046	24,110	46,156	3,398	614
» 1863	45,296	49,948	95,244	44,499	49,322	93,821	21,826	24,122	45,948	3,512	543
» 1864	45,796	50,298	96,094	44,859	49,479	94,338	19,635	22,530	42,165	3,697	503
» 1865	46,039	50,727	96,766	45,435	49,972	95,407	20,206	23,118	43,324	3,601	570
Anmärkning: Förutom de i kol. 12 upptagne antal beväringssläppligt ynglingar, hafva till beväringstjenst approberats år 1861: 121, år 1862: 104, år 1863: 136, år 1864: 123, och år 1865: 146 studerande vid Upsala Akademi.											

Tab. No 2.
J O R D B R U K.

K. M:s Befolkningsundersökningens femårsberättelser 1861—1865. Upsala län.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.		
	Hvete.		Råg.		Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärter.	Bönor.	Vicker.	Potatis.	Andra rotfrukter.			Lin och hampa.		Gräs och andra foderväxter till		Andra växtslag.		
	höst.	vår.	höst.	vår.								Rofvor.	Kål-rötter.	Mo-rötter.	Frö.	Spånads-ämne.	Grön-foder.	Hö.			
	Höstsäd.				Vårsäd.				Balj-växter.					Spånads-växter.		Bete.	Skörd.				
Å landsbygden.																					
Ägovidd, använd år 1865 till odling af kvadratref	243,820				223,537				21,320		38,919			2,714		1,988		15,882		224,515	
Hela utsädesbeloppet år 1865 af ..... kub.f.	32,460	174	198,827	2	149,973	74,576	34,069	17,164	532	5,983	Tunnor å 24 kappar. 41,469			C		e n t n e r.					
Hela skördebeloppet år 1865 (utan utsädes afdrag) af ..... kub.f.	222,182	483	1,469,018	—	971,899	398,071	198,961	95,748	1,570	26,000	250,434	23,085	1,738	310	1,215	1,024	30,966	1,047,645	—		
Skörd i korntal af utsädet (efter ut-sädets afdrag).....	år 1861 5:e—6:e	—	3:e —	—	4:e —	—	—	—	—	—	5:e —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
» 1862	6:e	—	5:e—6:e	—	7:e—8:e	6:e—7:e	6:e—7:e	3:e	—	3:e	4:e	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
» 1863	7:e	—	5:e	—	3:e—4:e	3:e—4:e	3:e—4:e	3:e	—	3:e	3:e—4:e	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
» 1864	7:e	—	7:e	—	6:e	5:e	5:e	3:e	—	3:e	6:e	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
» 1865	6:e	—	7:e	—	6:e	5:e	5:e	6:e	—	6:e	5:e	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Årlig förbrukning på person i medeltal (å 2½ tunna säd och ärter, samt 3 tunnor potatis efter 24 kappar på tunnan)..... kpr	4	—	40	—	32	—	—	4	—	—	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Årlig förbrukning för hela befolkningen (beräknad till 85,000 personer år 1865)..... tunnor	10,625	—	106,250	—	85,000	—	—	10,625	—	—	255,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Årlig förbrukning för kreaturs utfodring (å 1 t:a säd och 1 t:a rotfrukter pr stycke af hästar, kor och svin)..... tunnor	—	—	—	—	70,000				—	—	—	70,000			—	—	—	—	—	—	
I städerna.																					
Ägovidd, använd år 1865 till odling af kvadratref	3,773				3,724				1,679		493			301		—		2,183		—	
Hela utsädesbeloppet år 1865 af ..... kub.f.	389	—	2,877	—	1,792	991	1,406	432	—	1,457	598	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Hela skördebeloppet år 1865 (utan utsädes afdrag) af ..... kub.f.	2,010	—	22,701	—	12,670	6,324	9,066	2,996	—	8,745	4,128	1,400	140	1,000	—	—	—	—	—	10,860	
Årlig förbrukning för hela befolkningen (beräknad till 12,000 personer år 1865)..... tunnor	1,500	—	15,000	—	12,000	—	—	1,500	—	—	36,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Årlig förbrukning för kreaturs utfodring (å 1 t:a säd och 1 t:a rotfrukter pr stycke af hästar, kor och svin)..... tunnor	—	—	—	—	1,538				—	—	—	1,538			—	—	—	—	—	—	
I hela länet.																					
Ägovidd, använd år 1865 till odling af kvadratref	247,593				227,261				22,999		39,412			3,015		1,988		15,882		226,698	
Hela utsädesbeloppet år 1865 af ..... kub.f.	32,849	174	201,704	2	151,765	75,567	35,475	17,596	532	7,440	42,067	—	—	—	1,450	—	—	—	—	—	
Hela skördebeloppet år 1865 (utan utsädes afdrag) af ..... kub.f.	224,192	483	1,491,719	—	984,569	404,395	208,027	98,744	1,570	34,745	254,562	24,485	1,878	1,310	1,215	1,024	30,966	1,058,505	—		
Årlig förbrukning för hela befolkningen (beräknad till 97,000 personer år 1865)..... tunnor	12,125	—	121,250	—	97,000	—	—	12,125	—	—	291,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Årlig förbrukning för kreaturs utfodring (å 1 t:a säd och 1 t:a rotfrukter pr stycke af hästar, kor och svin)..... tunnor	—	—	—	—	71,538				—	—	—	71,538			—	—	—	—	—	—	

Upsala län.

Tab. No 2.

65

B O S K A P S S K Ö T S E L.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Antal år 1865—1866 vinterfödda.	Hästar		Oxar.	Tjurar.	Kor.	Ungnöt under 2 år.	Får.	Getter.	Svin.	Åsna.	Fodertillgång.
	öfver tre år.	under tre år.									
Å landsbygden.											
Bro och Håbo hushållningsdistrikt	1,284	86	1,354	161	3,430	1,143	2,677	—	1,873	1	1861—1862: fullt medelmåttig höskörd, men knapp halmtillgång. 1862—1863: god höskörd o. halmtillgång. 1863—1864: under medelmåttig höskörd och halmtillgång. 1864—1865: medelmåttig höskörd och halmtillgång. 1865—1866: under medelmåttig höskörd och medelmåttig tillgång af höstsäds- halm, men knapp tillgång af vårsäds- halm.
Trögds d:o	1,433	225	1,800	238	3,488	1,727	4,232	6	2,148	—	
Åsunda d:o	922	84	1,313	143	2,315	1,030	2,984	6	1,092	—	
Lagunda och Hagunda d:o	2,233	261	1,067	232	4,059	1,732	4,222	58	1,994	—	
Ulleråkers d:o	937	60	170	65	1,570	380	1,696	—	808	—	
Bälunge och Norunda d:o	2,634	179	233	102	3,471	1,215	5,094	—	1,432	—	
Waksala och Rasbo d:o	1,945	160	276	83	3,075	707	3,324	1	1,430	—	
Olands södra d:o	1,926	151	182	75	2,910	589	3,797	—	1,314	—	
Olands norra d:o	1,947	207	179	135	4,461	1,464	6,551	6	1,115	—	
Tierps d:o	2,225	252	170	55	3,433	1,010	5,626	1	1,085	—	
Elfkarleby d:o	1,087	57	121	90	2,648	888	4,674	25	553	—	
Summa	18,573	1,722	6,865	1,379	34,860	11,885	44,877	103	14,844	1	
I städerna.											
Upsala	373	2	19	1	327	6	10	3	370	—	
Enköping	112	—	7	4	254	20	25	2	100	—	
Summa	485	2	26	5	581	26	35	5	470	—	
I hela länet	19,058	1,724	6,891	1,384	35,441	11,911	44,912	108	15,314	1	

Tab. N:o 4.

SKOGSHUSHÅLLNING.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
Särskilda slag af skogar m. m.	Areal vid pe- riodens slut.	Till ordnad skogshushåll- ning indelade.	Afverkningsbelopp		
	Qvadratref.		År.	kvantitet. Kubikfot.	penningvärde. R.dr R.mt.
1) Kongl. Maj:t och Kronan omedelbart tillhörige och under Dess disposition stående: (Kronoparker och skogar).....	28,999	28,999	1861	102,400	5,540
			1862	91,600	5,585
			1863	136,600	6,297
			1864	107,000	3,844
			1865	91,400	4,586
2) Läroverks och fromma stiftelsers	76,842	—	1861	182,800	5,484
			1862	182,800	5,484
			1863	182,800	5,484
			1864	182,800	5,484
			1865	182,800	5,484
3) Häradssällmanningar	210,162	201,034	1861	306,725	9,200
			1862	341,075	10,230
			1863	693,800	20,814
			1864	318,200	9,546
			1865	332,225	9,966

Anmärkingar:

- 1) Skogar, tillhörande kyrkor, finnas icke inom länet; och som arealen af flere boställsskogar icke är utaf innehafvarne sjelfve känd, hafva några uppgifter derom icke heller kunnat i tabellen meddelas. Af den för läroverk och fromma stiftelser upptagna skogsareal, tillhöra Upsala akademi 69,440 qvadratref, derå afverkats årligen 160,000 kubikfot, Upsala centralhospital 4,496 qvadratref, derå afverkats årligen 12,800 kubikfot, samt Prins Gustafs folkskola i Upsala 2,906 qvadratref, derå afverkats årligen 10,000 kubikfot; och är af dessa skogar större delen till ordnad hushållning indelad.
- 2) Skilnaden emellan de uti kol. 2 och kol. 3 för häradssällmanningarne upptagna arealsummor utgöres af arealen utaf Trögds häradssällmanning Hammar, hvilken för närvarande är fridlyst. Förutom de i tabellen upptagna afverkningsbelopp hafva å samtliga häradssällmanningarne under femårsperioden af hemtats sammanlagdt 5,000 lass vindfällen, skatar och ris, derå värdet kan beräknas till 50 öre lass, eller för hela virkesmängden 2,500 R.dr R.mt.
- 3) Oskiftade sockneallmanningar finnas icke inom länet.

Tab. N:o 5.

DÖDADE ROFDJUR.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
År.	Vargar.	Lodjur.	Räfvar.	Örnar och Ufvar.	Hökar.	Belopp af ut- betald belö- ning. R.dr R.mt.
1861	6	8	679	—	16	2,875,36
1862	—	6	738	—	9	2,936,17
1863	2	3	731	8	25	2,874,50
1864	3	6	805	6	34	3,195,15
1865	1	5	980	20	291	3,732,—
Summa	12	28	3,933	34	375	15,613,18

Till Tab. N:o 6 AF ROFDJUR DÖDADE HUSDJUR hafva tillförlitliga uppgifter ej erhållits.

Tab. No 7 a.

GRUFVOR, BERGVERK OCH BRUK, SAMT FABRIKER OCH MANUFAKTURINRÄTTNINGAR ÅR 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.			
Särskilda slag af inrättningar.	Antal Fabriker		Drifkraft bestående af				Antal begagnade maskiner och redskap.	Ägare eller innehafvare.		Bolag.	Mästare.	Arbetare						Summa.	Tillverkningskvantitet.	Tillverknin- gens värde.	Ägares eller innehafvares bevilling i och för rörelsen.			
	i gång.	ej begagnade.	kreatur.	vatten.	ånga eller varmluft.	Berskade häskrafter.		Eensamme ägare eller innehafvare.	öfver 18 år			under 18 år.		vid fabri- ken man- talsskrifne.		vid fabri- kenejman- talsskrifne.						m. q.		
									m. q.			m. q.		m. q.		m. q.								
									Antal.			Antal.		Antal.		Antal.								
Under året.							m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	A n t a l.		R.dr.	R.dr.						
Å landsbygden.																								
Bränvinsbrännerier	9	4	—	—	9	—	—	8	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	431,204 kannor bränvin	—	85,33			
Garfverier	4	—	—	—	—	—	—	4	—	—	4	6	—	3	—	—	—	13	{4,000 stycken diverse hudar och skinn.	2,450	25			
Gjuteri	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	5			
Grufvor	22	8	—	—	—	—	—	—	—	—	2	463	25	—	—	—	113	22	654,034 centner malm	—	557,02			
Jernbruk: Ankarsmedja	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	488 centner manufaktursmide	6,222	29,83			
Masugnar	7	4	—	7	—	—	—	5	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	165,320,67 centner tackjern	—	1,969,52			
Spikhammare	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96,72 centner manufaktursmide...	1,233,18	4,11			
Stålugnar	2	—	—	2	—	—	—	1	—	1	41	616	—	2	—	67	—	726	3,371,23 centner stål	—	126,75			
Stångjernsverk	9	1	—	9	till en del 3	—	—	4	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	112,177,40 centner stångjern.....	—	3,602,82			
Kalkugnar	7	1	—	—	—	—	—	5	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	13,350 kubikfot kalk	4,246	11,42			
Pappersbruk	1	—	—	1	—	8	4	1	—	—	1	5	5	1	—	—	—	12	65,000 skålpund diverse papper...	7,500	18			
Tegelbruk	28	1	18	10	—	—	—	21	1	3	16	81	13	70	2	27	—	203	{3,003,862 st. mur- och taksten, samt 49,400 st tegelrör.	138,233	330,56			
Summa	102	19	18	32	12	—	—	51	1	17	64	1,173	43	76	2	207	22	1,557	—	—	6,765,36			
I städerna.																								
Bränvinsbrännerier	2	1	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	183,734 kannor bränvin	—	60			
Färgerier	7	—	—	—	—	—	55	7	—	—	7	10	—	4	—	1	—	22	—	12,385	61			
Garfverier och Sämskemakerier	10	—	—	—	—	—	307	10	—	—	10	29	—	7	—	2	—	48	{169,790 skålpund samt 9,700 stycken diverse hudar o. skinn.}	183,155	203			
Kakelfabriker	2	—	—	—	1	8	24	2	—	—	2	16	—	6	—	8	—	32	850 stycken kakelugnar	42,000	30			
Nålfabrik	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	1	—	3	550 bundtar nålar	275	—			
Strumpfabrik	1	—	—	—	—	—	2	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	2	600 par strumpor	300	—			
Tegelbruk	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58,000 stycken tegelsten	2,030	6,50			
Ångqvarn	1	—	—	—	1	40	—	—	—	1	—	13	—	—	—	—	—	13	{omkring 40,000 tunnor spannmål} förmalne.	30,822	—			
Ättiksfabrik	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	2	—	2,400	8			
Ölbryggerier	6	—	—	—	—	—	—	5	—	1	—	22	—	—	—	—	—	22	—	—	216			
Summa	32	1	—	—	—	—	—	27	1	4	22	93	—	17	—	12	—	144	—	—	584,50			

Tab. No 7b.

HANDTVERKARE OCH IDKARE AF ANNAN NÄRING ÅR 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Handverkare, som med biträde af annan än hustru och hemmavarande barn för afsalu tillverkat handverksarbeten, eller såsom yrke utöfvat annan handtering.	Handverkare.		Arbetare.		Bevilling för rörelsen.	
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.	R.dr.	öre.
Å landsbygden.						
Kopparslagare	1	—	2	—	3	—
Sadelmakare	1	—	1	—	1	—
Skomakare	84	—	106	—	89	50
Skräddare	47	—	55	—	44	50
Smeder	2	—	2	—	2	—
Snickare	5	—	6	—	6	—
Summa	140	—	172	—	146	—
I städerna.						
Bagare	8	—	35	—	141	—
Bleckslagare	2	1	7	—	14	—
Bokbindare	10	—	15	—	71	50
Boktryckare	3	—	6	—	36	—
Bryggare	6	—	15	—	180	—
Bundtmakare	1	—	1	2	9	—
Gelbgjutare	2	—	2	—	2	50
Glasmästare	2	—	3	—	22	—
Guldsmeder	3	—	10	—	53	—
Gördelmakare	3	—	3	—	17	50
Hattmakare	1	—	2	—	2	—
Instrumentmakare	4	—	4	—	17	50
Kakelugnsmakare	3	—	3	—	41	—
Kammakare	1	—	1	—	4	—
Klensmeder	8	—	35	—	115	60
Kopparslaga ^{re}	7	1	10	—	49	—
Mur- och Byggmästare	9	—	18	—	111	50
Målare	12	—	28	—	115	50
Plåtslagare	3	—	5	—	19	—
Sadelmakare	7	—	10	—	65	—
Sejlare	2	—	3	—	6	—
Skomakare	14	—	40	—	88	—
Skräddare	21	—	52	—	186	50
Slagtare	10	—	11	—	94	50
Snickare	24	—	72	—	228	—
Socketbagare	2	1	3	2	63	50
Spegelfabrikörer	1	—	5	—	22	—
Svarfvare	4	—	4	—	20	—
Tunnbindare	2	—	3	—	12	—
Vagnmakare	2	—	6	—	5	—
Summa	177	3	412	4	1,812	10

Tab. N:o 8 a.

ALLMÄNNA VÄGAR 1861—1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Särskilda slag af vägar.	L ä n g d i m i l				Kostnad i R:dr R:mt för de under perioden			
	af hvarje slag af motstående vägar	af indelade med skjutsstationer försedda vägar	af fulländade och afsynade nya vägar	af omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor	fulländade nya vägar		omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor	
	vid periodens slut.		under perioden.		af statsmedel.	af kommunernas medel.	af statsmedel.	af kommunernas medel.
Allmänna landsvägar	46 $\frac{2}{5}$	46 $\frac{2}{5}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{3}{2}$	3,500	—	1,300	—
Häradsvägar	75 $\frac{3}{4}$	31 $\frac{1}{4}$	—	$\frac{3}{2}$	—	—	1,680	450
Socknevägar	37 $\frac{2}{5}$	—	—	—	—	—	—	—
Summa	159 $\frac{5}{2}$	78 $\frac{3}{8}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{3}{2}$	3,500	—	2,980	450

Tab. N:o 8 b.

GÄSTGIFVERIER OCH SKJUTSNING 1861—1865.

1.	2.	3.	4.	5.
G ä s t g i f v e r i e r.	Antal vid periodens slut.	Antal hästar, utgångne till		
		År.	Kungs- och kronoskjuts.	Gästgifveriskjuts.
Vid allmän landsväg	23	1861	712	20,736
» häradsväg	3	1862	852	20,415
» sockneväg	—	1863	424	15,804
I städer	2	1864	200	15,559
		1865	566	13,862
Summa	28		2,754	86,376
Gästgifverier med skjutsentreprenad	24		89,130	

Tab. N:o 9 a.

S J Ö F A R T, Å R 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	Fartyg och båtar öfver 3 nyläster begagnade till inrikes sjöfart.						
	Seglande.		Med ångmachin försedda.			Besättning.	
	Antal.	Lästetal.	Antal.	Lästetal.	Hästkraft.	Skeppare.	Sjöfolk.
Landsbygden	18	171,858	2	—	26	20	28
Städerna: Upsala	—	—	6	—	223	6	42
Enköping	4	25,83	1	—	25	5	9
Summa för städerna	4	25,83	7	—	248	11	51
Summa för hela länet	22	197,688	9	—	274	31	79

Tab. N:o 9 b.

H A N D L A N D E, Å R 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Handlande.		Betjening.		Bevilling i och för rörelsen.	
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.	R.dr.	öre.
Inländske handlande, som idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe:						
Å landsbygden	70	10	13	—	348	25
I städerna: Upsala	66	26	98	32	1,883	—
Enköping	14	4	12	—	280	50
Summa för länets städer	80	30	110	32	2,163	50
Summa för hela länet	150	40	123	32	2,511	75

Tab. No 10 a.

HEMMAN OCH JORDLÄGENHETER M. M. Å LANDSBYGDEN, ÅR 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Hemman och jordlägenheter af alla slag, efter olika natur, vid femårsperiodens slut.	H e m m a n .			A n t a l				Taxeringsvärde sista året. R.dr R.mt.
	Mantal		Brukningsdelar.	Jordtorp.	Ryttare-, soldat- o. båtsmans-torp.	Backstugor.	Andra lägenheter.	
	oförmedlade.	nuvarande.						
A) Krono-egendomar.								
1) Under allmän disposition.								
a) Kungs- och Kungsladugårdar	18,375	18,125	3	4	—	—	—	310,000
b) Säterier	39,850	32,875	15	38	—	16	2	434,200
c) Hemman	156,302	137,927	192	36	29	49	1	1,588,000
d) Boställen	282,427	230,052	233	72	—	49	50	3,211,000
e) Jordlägenheter	—	—	—	101	15	19	58	241,340
f) Fiskerier	—	—	—	—	—	—	1	80,000
g) Verk och Inrättningar	—	—	—	—	—	—	8	140,920
Summa	496,954	418,979	—	—	—	—	—	6,005,460
2) Under enskild disposition.								
a) Säterier	8,500	8	2	8	—	—	—	90,600
b) Hemman	66,760	57,719	115	26	7	13	18	724,420
c) Jordlägenheter	—	—	—	94	8	—	319	205,450
d) Fiskerier	—	—	—	—	—	—	2	500
e) Verk och Inrättningar	—	—	—	—	—	—	25	315,920
Summa	75,260	65,719	—	—	—	—	—	1,336,890
B) Skatte-egendomar.								
a) Boställen	4,625	2,750	3	—	—	—	2	47,120
b) Säterier	131,438	114,813	57	125	42	34	4	2,118,210
c) Hemman	1,656,825	1,402,896	3,457	415	414	555	29	17,280,440
d) Jordlägenheter	—	—	—	182	175	25	329	272,270
e) Fiskerier	—	—	—	—	—	20	—	—
f) Verk och Inrättningar	—	—	—	—	—	—	74	341,300
Summa	1,792,888	1,520,459	—	—	—	—	—	20,059,340
C) Frälse-egendomar.								
a) Boställen	1,500	1,500	2	—	—	—	1	20,300
b) Säterier och Ladugårdar	306,413	283,813	110	374	—	79	6	6,857,080
c) Rå- och Rörshemman	57,666	45,166	42	24	—	10	—	930,160
Insocknehemman	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Hemman	1,533,371	1,224,354	2,164	336	263	339	24	17,191,380
Utsocknehemman	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Jordlägenheter	—	—	—	383	162	44	375	318,260
f) Fiskerier	—	—	—	—	—	51	3	4,600
g) Verk och Inrättningar	—	—	—	—	—	—	124	2,307,909
Summa	1,898,950	1,554,833	—	—	—	—	—	27,629,689
Summa för hela landsbygden	4,264,052	3,559,990	6,395	2,218	1,115	1,303	1,455	55,031,379

Tab. N:o 10 b.

JORDOMRÅDE OCH EGENDOMAR I STÄDERNA.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
År.	Tomter.		Antal nybyggda boningshus.	Jordar och lägenheter.						Taxeringsvärde.		
	Antal bebyggda.	Antal obebyggda.		Åker.	Äng.	Skog.	Betesmark m. m.	Summa jordareal.	Nuvarande mantal.	Hus och tomter.	Jordar.	Summa R:mt R:dr.
Upsala.												
1861.....	504	189	7	12,816,7029	1,056,2825	1,048,7050	818,6850	15,740,3754	40½	5,116,947	454,275	5,571,222
1862.....	508	185	25	12,816,7029	1,056,2825	1,048,7050	818,6850	15,740,3754	40½	8,232,150	522,032	8,754,182
1863.....	513	180	26	12,816,7029	1,056,2825	1,048,7050	818,6850	15,740,3754	40½	8,785,560	522,032	9,307,592
1864.....	518	175	23	12,816,7029	1,056,2825	1,048,7050	818,6850	15,740,3754	40½	10,919,350	522,032	11,441,382
1865.....	526	167	29	12,816,7029	1,056,2825	1,048,7050	818,6850	15,740,3754	40½	11,400,095	530,697	11,930,792
Enköping.												
1861.....	186	25	1	3,970	4,547	3,741	—	12,258	16½	512,522	147,439	659,961
1862.....	186	25	5	3,970	4,547	3,741	—	12,258	16½	728,995	386,620	1,115,615
1863.....	188	23	3	3,970	4,547	3,741	—	12,258	16½	761,500	386,620	1,148,120
1864.....	190	21	4	3,970	4,547	3,741	—	12,258	16½	767,750	384,161	1,151,911
1865.....	192	19	10	3,970	4,547	3,741	—	12,258	16½	824,890	384,161	1,209,051
Summa för länets städer år 1865.....	718	186	39	16,786,7029	5,603,2825	4,789,7050	818,6850	27,998,3754	57½	12,224,965	914,858	13,139,843

Tab. N:o 11.

L A G A S K I F T E N.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
År.	Sökta skiftens antal.	A f s l u t a d e l a g a s k i f t e n.																			
		Skiftade mantal.		Qvarboende delägares				Utflyttade delägares				Skiftade kvadratref.						Utgifter till Landtmätare och gode män. R:dr.	Öfrige beräknade utgifter. R:dr.		
		Antal.	Oformdelade.	Nuvarande.	skiftes-antal.			Summa.	skiftes-antal.			Summa skiften.	Åker.	Äng.	Odlingsmark.	Afrösningsjord.	Impedimenter.			Summa.	
					1.	2.	3.		1.	2.	3.										
1861.....	22	18	—	61,57	28	36	21	85	10	25	7	42	244	14,746	8,872	459	22,908	428	47,413	27,312	35,886
1862.....	28	20	—	38,21	25	32	5	62	19	15	11	45	186	14,614	5,063	42	15,973	124	35,816	22,548	47,381
1863.....	31	24	—	50,69	28	31	12	71	25	26	4	55	215	18,177	11,114	412	33,573	939	64,215	25,973	59,084
1864.....	34	22	—	45,25	20	28	7	55	38	27	14	79	231	14,547	12,092	316	24,011	1,171	52,137	34,151	36,686
1865.....	16	20	—	54,63	23	28	19	70	25	28	12	65	253	16,895	13,811	1,085	34,824	787	67,402	28,889	46,737
Summa	131	104	—	250,35	124	155	64	343	117	121	48	286	1,129	78,979	50,952	2,314	131,289	3,449	266,983	138,873	225,774

Anm. Enligt Förste Landtmätarens uppgift äro bland antalet sökta skiften upptagna, för år 1861 tre hemmansklyfningar, för år 1862 fem hemmansklyfningar, för år 1863 åtta hemmansklyfningar, för år 1864 tio, dels hemmansklyfningar och dels inställda laga skiften, samt för år 1865 ett inställt laga skifte, eller sammanlagt tjugusju dels hemmansklyfningar och dels inställda laga skiften.

1.	2.					3.		4.		5.		6.		7.		8.	
	Afkortad.										Anordnad eller						
	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1861.	1862.										
Stats-medel.																	
Ordinarie ränta.....	R:dr	R:mt	836,16	851,25	840,76	816,76	795,83	379,063,63	386,001,07								
Krono-tionde.....	"	"	320,01	309,41	303,77	—	—	97,769,37	100,441,03								
Arrendemedel.....	"	"	46,26	39,60	35,16	25,91	159,59	30,966,65	28,706,46								
Mantalspenningar.....	"	"	1,780,33	523,36	448,80	316,40	288,60	17,746,01	18,108,40								
Bötesmedel.....	"	"	6,196,44	6,646,79	13,125,36	4,638,02	3,555,46	11,229,02	11,126,22								
Rotefrihetsafgift.....	"	"	—	—	—	—	—	783,17	674,22								
Tillfällig rotevakansafgift.....	"	"	—	—	—	—	—	251,52	110,85								
Trosspassevolansafgift.....	"	"	—	—	—	—	—	1,325,25	1,325,25								
Båtsmansvakansafgift.....	"	"	—	—	—	—	—	931,70	868,70								
Båtsmansbeklädnadsersättning.....	"	"	—	—	—	—	—	247,06	1,370,06								
Lånemedel för odlingsföretag.....	"	"	—	—	—	—	—	628,73	628,73								
Indragna Fjerdingsmanslöner.....	"	"	103,09	52,63	51,86	51,08	—	1,183,05	1,258,81								
Chartæ-Sigillatæ-afgift för testamenten.....	"	"	—	—	—	—	—	567,94	231,67								
Dödsfallsbesparingsmedel.....	"	"	—	—	—	—	—	71,41	—								
Skogsrekognitionsafgift.....	"	"	—	—	—	—	—	20,08	20,08								
Bötesmedel till Invalid- eller Pensionsfonden för Beväringsskapet.....	"	"	382,50	430,00	280,00	422,50	777,50	257,50	330,00								
Summa			9,664,79	8,853,04	15,035,71	6,270,67	5,576,98	543,042,09	551,200,95								
Riksgälds-medel.																	
Allmän bevilling.....	R:dr	R:mt	2,455,31	840,97	725,82	606,18	567,50	77,890,75	75,722,32								
Vattenaftappningsmedel.....	"	"	—	—	—	—	—	2,182,98	2,182,98								
Afgift för stämpling af tidningar.....	"	"	—	—	—	—	—	888,02	837,68								
Skatterättsmedel.....	"	"	—	—	—	—	—	35,29	263,84								
Lösen för ekskog.....	"	"	—	—	—	—	—	09	1,19								
Observationsmedel.....	"	"	—	—	—	—	—	32,40	136,12								
Summa			2,455,31	840,97	725,82	606,18	567,50	81,029,53	79,144,13								
Diverse Verks medel.																	
Bränvinsutskänknings- och utminuteringsafgift.....	R:dr	R:mt	640	—	—	—	—	28,666,67	29,247,49								
Riddarhusafgift.....	"	"	15	10	10	—	—	410	420								
Rekrytbeklädnadsmedel vid Kongl. Lifregementets Dragonkorps.....	"	"	—	—	—	1	45	1,877,54	4,944,03								
Remonteringsmedel.....	"	"	—	—	—	56	35	1,048,09	3,930,22								
Kurhusmedel.....	"	"	429	328	279,55	259,25	245,50	11,738,55	11,317,75								
Folkskolemedel.....	"	"	485,91	406,65	356,34	342,08	325,31	13,439,33	13,740,06								
Enöreskassans medel.....	"	"	10	10	10	10	10	381,06	387,98								
Weckholms hospitals medel.....	"	"	—	—	—	—	—	1,348,20	1,382,85								
Upsala ".....	"	"	—	—	—	—	17,62	5,879,85	6,030,96								
Skogsplanteringskassans ".....	"	"	66,48	69,33	63,59	—	103,78	4,068,85	5,669								
Djurläkare-lön.....	"	"	—	—	—	—	—	96,22	96,22								
Wadstena Krigsmanshus medel.....	"	"	—	—	—	—	—	39,37	47,53								
Chefsindelning vid f. d. Adelsfaneregementet.....	"	"	—	—	—	—	—	4,086,68	4,170,46								
Landstingsmedel.....	"	"	—	—	6,39	—	—	—	—								
Jagtkassans medel.....	"	"	—	—	—	—	—	—	—								
Summa			1,636,49	814,08	720,97	602,99	693,11	73,080,91	81,384,55								
Annorstädes debiterade medel.																	
Stockholms Skolstats spanmål.....	R:dr	R:mt	—	—	—	—	—	620,17	636,12								
Danviks Hospitals spanmål.....	"	"	—	—	—	—	—	2,325,79	2,493,30								
Stora Barnhusets spanmål.....	"	"	—	—	—	—	—	1,921,97	1,971,17								
Brandstodsmedel.....	"	"	63,27	191,35	51,50	64,71	143,89	10,375,11	48,579,07								
Regementskrifvares uppbödsrester.....	"	"	—	155	—	—	378,50	5,734,23	7,855,70								
Allmänna Beväringsskattfonden.....	"	"	—	—	—	—	—	—	100								
Förverkade båtsmanslöner.....	"	"	—	—	—	—	—	—	—								
Summa			63,27	346,35	51,50	64,71	522,39	20,977,27	61,635,86								
Summa Summarum			13,819,86	10,851,44	16,584	7,544,65	7,359,98	718,129,80	773,364,99								

No 12.

UPPBÖRDEN.

inom räkenskapsåret influten.			Resterande vid räkenskapsårets slut.					Summa uppbörd, deri inberäknade restantierna från föregående år.				
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
1863.	1864.	1865.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.
381,478,21	368,887,90	358,693,55	210,01	—	28	106,87	320,90	380,109,80	386,852,32	382,319,25	369,811,53	359,810,28
98,584,90	96,698,14	95,063,69	4,44	—	—	118,56	227,06	98,093,82	100,750,44	98,888,67	96,816,70	95,290,75
27,401,46	25,128,65	32,270,32	—	—	1,636,11	1,088,18	—	31,012,91	28,746,06	29,072,73	26,242,74	32,429,91
18,454	15,308,80	15,144,20	76,16	76,40	57,20	51,40	82,60	19,602,50	18,708,16	18,960	15,676,60	15,515,40
10,596,06	8,913,13	12,226,09	3,096,16	3,655,77	1,566	3,655,49	6,269,03	20,521,62	21,428,78	25,287,42	17,206,64	22,050,58
659,28	1,094,09	1,239,71	—	—	—	91,36	—	783,17	674,22	659,28	1,185,45	1,239,71
91,41	58,78	90,99	—	—	—	—	—	251,52	110,85	91,41	58,78	90,99
1,325,25	1,320,50	1,330	—	—	—	4,75	—	1,325,25	1,325,25	1,325,25	1,325,25	1,330
1,004,75	737,66	861,91	—	—	—	—	—	931,70	868,70	1,004,75	737,66	861,91
—	741,18	1,257,76	—	—	—	—	—	247,06	1,370,06	—	741,18	1,257,76
628,73	628,73	618,88	—	—	—	—	—	628,73	628,73	628,73	628,73	618,88
1,242,31	1,225,34	804,16	—	—	—	—	—	1,286,14	1,311,44	1,294,17	1,276,42	804,16
191,64	41,48	56,98	—	—	—	—	—	567,94	231,07	191,64	41,48	56,98
—	77,02	267,18	—	—	—	—	—	71,41	—	—	77,02	267,18
20,08	20,08	20,08	—	—	—	—	—	20,08	20,08	20,08	20,08	20,08
487,50	430	452,50	340	392,50	415	547,50	355	980	1,152,50	1,182,50	1,400	1,585
542,165,58	521,311,48	520,398	3,726,77	4,124,67	3,674,59	5,664,11	7,254,59	556,433,65	564,178,66	560,925,88	533,246,26	533,229,57
76,221,10	78,308,71	78,394,60	353,42	362,50	185,68	315,23	378,20	80,699,48	76,925,79	77,132,60	79,230,12	79,340,30
2,182,98	2,182,98	2,134,28	—	—	—	—	—	2,182,98	2,182,98	2,182,98	2,182,98	2,134,28
740,40	799,66	887,82	—	—	—	—	—	888,02	837,68	740,40	799,66	887,82
13,97	18,97	202,50	—	—	—	—	—	35,29	263,84	13,97	18,97	202,50
04	06	58	—	—	—	—	—	09	1,19	04	06	58
55,98	141,29	140,88	—	—	—	—	—	32,40	136,12	55,98	141,29	140,88
79,214,47	81,451,67	81,760,66	353,42	362,50	185,68	315,23	378,20	83,838,26	80,347,60	80,125,97	82,373,08	82,706,36
29,654,67	35,206,67	38,432,81	200	—	200	—	—	29,506,67	29,247,49	29,854,67	35,206,67	38,432,81
415	425	425	5	—	—	—	—	430	430	425	425	425
1,367,44	4,155,88	2,535,30	—	—	—	25	—	1,877,54	4,944,03	1,367,44	4,181,88	2,535,75
2,094,60	4,284,64	2,705,65	—	—	—	16	—	1,048,09	3,930,22	2,094,60	4,301,20	2,706
11,534,70	12,806,50	12,769	48,50	47,75	35,75	39,75	60	12,216,05	11,693,50	11,850	13,105,50	13,074,50
14,009,44	15,159,32	15,106,19	58,69	56,78	43,60	50	83,10	13,984,43	14,203,49	14,409,38	15,551,40	15,514,60
384,52	384,10	384,94	—	—	—	42	—	381,16	388,08	384,62	384,62	385,04
1,357,65	1,332,45	1,282,05	—	—	—	—	—	1,348,20	1,382,85	1,357,65	1,332,45	1,282,05
5,921,06	5,811,15	5,573,73	—	—	—	—	—	5,879,85	6,030,96	5,921,06	5,811,15	5,591,35
5,728,53	174,89	8,773,92	—	—	—	—	—	4,135,33	5,738,33	5,797,12	174,89	8,877,70
96,22	96,22	96,22	—	—	—	—	—	96,22	96,22	96,22	96,22	96,22
37,95	89,51	34,52	—	—	—	15	—	39,37	47,53	37,95	104,51	34,52
4,111,63	4,043,61	3,924,45	—	—	—	—	—	4,086,68	4,170,46	4,111,63	4,043,61	3,924,45
2,127,71	3,51	—	—	—	—	—	—	—	—	2,137,61	3,51	—
3,75	7,50	41	—	—	—	—	—	—	—	3,75	7,50	41
78,844,87	83,960,95	92,084,78	312,19	104,53	282,86	146,17	143,10	75,029,59	82,303,16	79,848,70	81,730,11	92,920,99
624,52	612,93	589,75	—	—	—	—	—	620,17	636,12	624,52	612,93	589,75
2,934,06	2,474,81	1,790,72	—	—	—	—	—	2,325,79	2,493,30	2,934,06	2,474,81	1,790,72
1,935,25	1,899,54	1,827,67	—	—	—	—	50	1,921,97	1,971,17	1,935,25	1,899,54	1,877,67
11,592,82	6,000	47,092,60	48,40	81,67	—	—	—	10,486,78	48,852,09	11,644,32	6,087,49	47,339,64
8,176,19	12,446,27	8,064,06	25,70	—	—	—	—	5,759,93	8,010,70	8,198,91	12,446,27	8,611,19
—	—	37,93	—	—	—	—	—	—	100	—	—	37,93
25,262,84	23,433,55	59,402,73	74,10	81,67	22,72	22,78	321,78	21,114,64	62,063,38	25,337,06	23,521,04	60,246,90
75,487,76	710,177,65	753,646,17	4,466,48	4,673,37	4,165,85	6,148,29	8,097,67	736,416,14	788,892,80	746,237,61	723,870,49	769,103,82

Tab. No 13.

S P A R B A N K E R.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Under året						Vid årets slut				Klassifikation af delägarna efter deras vid hvarje års slut innestående behållning.										
År.	tillkomne nya delägare.	afgånge delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperna godgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning, tillhörande delägarna.	befintligt öfverskott (grund- o. reservfond, räntevinster m. m.).	Summa af kolumner 8 och 9.	Behållning i Sparbank:	1861.		1862.		1863.		1864.		1865.	
	Antal.	Antal.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr		R:mt.	Antal delägare.	Summa R:dr R:mt.	Antal delägare.	Summa R:dr R:mt.	Antal delägare.	Summa R:dr R:mt.	Antal delägare.	Summa R:dr R:mt.	Antal delägare.
1860	—	—	—	—	—	5,683	809,414	41,721	851,135	under 1 R:dr	13	7	12	6	12	6	14	6	14	6
1861	968	519	183,033	43,279	113,279	6,134	951,670	45,769	997,439	fr. 1 t. o. m. 10 R:dr	146	674	157	772	132	656	124	661	114	584
1862	960	565	193,419	49,280	130,170	6,529	1,064,154	47,226	1,111,380	» 10—25	216	3,499	199	3,588	170	2,363	163	2,289	155	2,098
1863	1,028	656	209,041	53,905	172,624	6,901	1,154,437	53,064	1,207,501	» 25—50	203	7,743	204	7,445	228	8,150	215	7,690	198	7,282
1864	898	706	199,493	57,681	206,921	6,951	1,204,833	59,070	1,263,903	» 50—100	315	21,746	319	21,483	305	22,131	256	18,800	234	16,859
1865	1,043	670	282,648	62,847	182,230	7,324	1,343,533	64,235	1,407,768	» 100—200	327	45,081	346	48,554	353	50,183	291	46,854	317	52,072
										» 200—300	128	30,740	140	33,467	131	32,635	121	31,135	126	31,488
										» 300—400	65	22,293	68	24,523	76	27,379	72	26,479	71	26,079
										» 400—500	36	16,178	39	17,406	42	19,033	36	16,219	35	16,641
										» 500—1,000	52	35,251	56	38,041	69	48,104	59	40,395	73	48,694
										utöfver 1,000	11	19,473	13	23,132	7	14,663	10	14,541	15	18,952

Anmärkning. De i kol. 11—21 meddelade uppgifter afse för alla fem åren endast Enköpings stads, Lagunda och Hagunda häraders samt Tierps sockens sparbanker, samt för åren 1861—1863 jemväl Söderfors sockens sparbank, hvaremot från Söderfors sparbank för 1864, efter hvilket år densamma blifvit med sparbanken i Upsala införlifvad, likasom ock från sis nämnda sparbank några uppgifter härutinnan icke kunnat af Länsstyrelsen erhållas.

Tab. N:o 14.

FATTIGVÅRDEN.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.			
År.	Fattigvårds-sambällen			Antal fattighus.	Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.								Antal af fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.	Fattigvårdens													
	med gemensam fattigvård.	med fattigvården rotervis delad.	antal rotar.		Äldre personer, vårdade				Barn, vårdade i och utom fattighus.		Summa.			Summa af båda könen.			inkomster. R:dr R:mt.										
					i fattighus.		på annat sätt.		m.	q.	m.	q.		m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	Afkastning af egendom, kollekter m. m.	Personel afgift.	Tillskott		Ersättning		Summa inkomster.	Summa utgifter i och för fattigförsörjning. R:dr R:mt.
					m.	q.	m.	q.														efter fyrk eller be- villning.	efter annan grund.	af stats-medel.	af annat fattigvårds-samhälle.		
Å landsbygden.																											
1861.....	76	15	157	90	68	264	210	598	239	221	517	1,083	1,600	450	1,134	1,584	19,263	6,486	1,281	22,121	208	15	49,374	48,215			
1862.....	76	15	157	90	69	269	182	552	231	214	482	1,035	1,517	468	1,180	1,648	24,981	6,219	1,367	24,190	195	152	57,104	52,315			
1863.....	76	15	159	92	69	265	181	583	251	229	501	1,077	1,578	512	1,235	1,747	21,615	6,834	6,495	17,354	12,62	74	52,384,62	53,579			
1864.....	76	15	159	89	71	266	185	559	247	238	503	1,063	1,566	537	1,300	1,837	17,784	8,667	9,083	15,981	319,38	342	52,176,38	54,906			
1865.....	76	15	159	89	80	265	198	528	238	235	516	1,028	1,544	563	1,373	1,936	17,640	9,511	11,028	13,220	—	92	51,491	53,351			
I städerna.																											
1861.....	2	—	—	3	49	45	1	5	54	79	104	129	233	439	171	610	5,862	13,456	903	—	—	153	20,374	24,720			
1862.....	2	—	—	3	41	54	4	9	57	69	102	132	234	544	155	699	6,770	13,777	1,735	—	—	648	22,930	25,349			
1863.....	2	—	—	3	38	52	1	1	57	60	96	113	209	532	159	691	7,328	18,694	744	—	—	370	27,136	24,970			
1864.....	2	—	—	3	40	41	1	4	78	70	119	115	234	551	191	742	6,440	372	14,610	—	—	284	21,706	24,690			
1865.....	2	—	—	3	47	53	1	3	69	64	117	120	237	784	233	1,017	5,273	364	18,636	—	—	291	24,564	24,273			
I hela länet.																											
1861.....	78	15	157	93	117	309	211	603	293	300	621	1,212	1,833	889	1,305	2,194	25,125	19,942	2,184	22,121	208	168	69,748	72,935			
1862.....	78	15	157	93	110	323	186	561	288	283	584	1,167	1,751	1,012	1,335	2,347	31,751	19,996	3,102	24,190	195	800	80,034	77,664			
1863.....	78	15	159	95	107	317	182	584	308	289	597	1,190	1,787	1,044	1,394	2,438	28,943	25,528	7,239	17,354	12,62	444	79,520,62	78,549			
1864.....	78	15	159	92	111	307	186	563	325	308	622	1,178	1,800	1,088	1,491	2,579	24,224	9,039	23,693	15,981	319,38	626	73,882,38	79,596			
1865.....	78	15	159	92	127	318	199	531	307	299	633	1,148	1,781	1,347	1,606	2,953	22,913	9,875	29,664	13,220	—	383	76,055	77,624			

Stockholm, 1867. P. A. Norstedt & Söner, Kongl. Boktryckare.

Upsala län.

